

Forord April 2011

Jeg vil rette en stor takk til de 5 jentene jeg har lært å kjenne gjennom flere år og som har latt seg intervju i forbindelse med denne masteroppgaven.

Uten deres åpenhet, ærlighet og gode formidlingsevne hadde ikke dette vært gjennomførbart. De har delt sine opplevelser og tanker omkring sine liv og seksuelle erfaringer på et vis jeg håper kan bidra til økt kunnskap og bedre tiltak for barn og ungdom.

Jeg vil takke min arbeidsgiver Kirkens Bymisjon i Trondheim for muligheten til å gjøre dette arbeidet, mine hyggelige kolleger og spesielt mine kolleger på OBU (Omsorgsstasjonen for barn og ungdom). Trondheim kommune og Helsedirektoratet har gjort arbeidet mulig og jeg håper denne oppgaven kan være et nyttig bidrag for andre som arbeider med utsatt barn og ungdom.

En stor takk til tidligere kollega Jannicke Borgestrand som sammen med meg gjorde en kartlegging om ungdomsprostitusjon og som har bidratt til at vi utviklet et språk og metoder jeg tror på.

Min venn og pådriver Berit Skauge fortjener en stor takk for all hjelp og støtte. At vi sammen skrev særoppgave i 3. gym som het "Ungdom er sannhet" sier sitt om at den røde tråden i mitt liv er ungdom. Jeg er takknemlig for å få arbeide med ungdom selv om min ungdomstid definitivt er forbi.

Mest av alt en stor takk til veileder Geir Hyrve ved Høyskolen i Sør-Trøndelag som har veiledet meg gjennom denne oppgaven. Du har gitt kloke råd og hjulpet meg å holde fokus. Det har vært interessant og inspirerende. Erlend og Terje har hatt tro på mamma og det gjør godt.

Trondheim 12. mai 2011

Anne Grytbakk

Innholdsfortegnelse

Forord

Sammendrag 5

Summary 6

1. Innledning *Vi hadde et bånd, han var der for meg uansett.* 8

1.1 Bakgrunn for valg av tema 8

1.2 Om UngPro 10

1.3 Nye utfordringer og samfunnsmessig relevans 10

1.4 Problemstilling 12

1.5 Avgrensninger 14

1.6 Oppgavens struktur 16

2. Forståelse av jentenes historie 16

2.1 Innledning 16

2.2. Fenomenologi 17

2.3 Hermenautikk 19

3. Ungdom og seksualitet. *Jeg gledet meg ikke, men det var spennende* 22

3.1 Innledning 22

3.2 Aktuelle begrep, definisjoner og lovverk 23

3.3 Den moderne barndom 27

3.3.1 Tidligere tider 27

3.3.2 Foreldreskapet 28

3.3.3 Ung i dag 30

3.3.4 Barn og unges rettigheter 32

3.3.5 Risiko 33

3.4 Ungdom og seksualitet 34

3.4.1 Seksuell utvikling 34

3.4.2 Nye seksuelle praksiser 35

3.4.3 Studier 37

3.4.4 Seksuelle krenkelses 40

3.4.5 Prostitusjon 40

3.4.6 Nye sosiale medier 41

3.4.7 Sjølskading 44

4. Metode 45

4.1 Innledning 45

4.2 Valg av intervju 50

4.3 Intervjuguiden 50

4.4	Utvalg	50
4.5	Rekruttering av informanter	52
4.6	Gjennomføring av intervju	53
4.7	Dataenes kvalitet	54
4.8	Intervjuenes reliabilitet og validitet	54
4.9	Etiske retningslinjer	55
4.10	Analysen	56
5.	Hva opplevde jentene som viktige moment i sin livshistorie? <i>Jeg har opplevd mye som barn ikke skal oppleve</i>	57
5.1	Innledning	57
5.2	Om informantene	57
5.3	Oppvekst i den moderne barndom	59
5.4	Familiebakgrunn	60
5.5	Foreldrene	61
5.6	Opplevelse av omsorg	63
5.7	Foreldrenes skilsmisse	65
5.8	Noen seksuelle opplevelser i oppveksten?	67
5.9	Beskyttelse og risikofaktorer i oppveksten	69
5.10	Sosiale medier	71
5.11	Oppsummering	71
6.	Hvilke seksuelle erfaringer har jentene gjort ? <i>I ettertid har jeg skjønt at jeg solgte sex</i>	72
6.1	Innledning	72
6.2	Hva skjedde ?	72
6.3	Begrep	73
6.4	Bakgrunn for kontakten	76
6.5	Arenaer	78
6.6	Omsorg og oppmerksomhet	78
6.7	Makt og overtalelse. <i>Det var han som gjorde det til et seksuelt forhold</i>	81
6.8	<i>Sex Det var et kick rett og slett</i>	82
6.9	Informantenes tanker om lovbrudd og anmeldelse	86
6.10	Hvordan har dette påvirket jentenes forhold til egen kropp og sex	86
6.11	Oppsummering	87
7.	Hvordan har jentene opplevd at ansvarlige voksne har forholdt seg til deres historie? <i>Voksne må takle den biten, være mer til bry.</i>	88
7.1	Innledning	88
7.2	Kontakten med UngPro	88
7.3	Hva mente informanten hun trengte hjelp til på det tidspunkt	89
7.4	Kontakt med hjelpeapparatet	90
7.5	Hva bør gjøres?	92
7.6	Oppsummering	94

8. Spenningfeltet – drøfting av sentrale funn	95
<i>Han likte meg godt, men jeg ble jo rundlurt da.</i>	
8.1 Om jentene	95
8.2 Omsorg og oppmerksomhet	95
8.3 Seksuell ekstrem sport	97
8.3.1 Å bryte grenser	103
8.3.2 Sjølskading	104
8.3.4 Seksuelle relasjoner i ny drakt	105
8.3.4 Internett som glede og risiko	107
8.4 Ansvarlige voksnes bidrag	108
8.4.1 Kunnskapsmangel eller usikkerhet ?	108
9. Sentrale funn og forslag til kunnskapsproduksjon	111
10. Avslutning	115

Litteraturliste

Vedlegg

Sammendrag

Oppgaven handler om unge jenter og seksuell utprøving i lys av normbrudd, spenningsøken og sjølskading.

Søkelyset på barn og ungdom som eksponerer seg seksuelt på ulike arenaer og voksne som utnytter deres seksuelle nysgjerrighet engasjerer og berører.

Internett er en arena hvor kontakter etableres og møter avtales. Nye kommunikasjonskanaler og nye risikosituasjoner har oppstått. Samtidig har internett ført til nye muligheter for barn og ungdom å søke kunnskap om sex og muligheter for å etablere vennskap. Et samfunn med økt seksualisering og et større fokus på barn og ungdom som aktører med egen rettigheter fører til nye utfordringer vedrørende kjente problemstillinger. Noen unge debuterer tidlig og de påberoper de seg retten til det.

Behovet for økt kompetanse om disse fenomen etterlyses og dette er et bidrag.

Datamaterialet er hentet fra kvalitative intervju med fem jenter, som alle på ulike måter har opplevelser og refleksjoner over sine erfaringer. Historiene presenterer jentenes subjektive forståelse av egne handlinger, samt egenpresentasjon av oppvekst, opplevelse av omsorg og ansvarlige voksnes bidrag i deres liv. Gjennom retrospektive intervju viser jeg hvordan de forstår sin oppvekst, sine handlinger og sine seksuelle erfaringer og hvordan de tolker dette i dag. Studiens funn presenteres som tekst og analyseres i forhold til relevant teori.

Et hovedfunn er at de unge jenter i stor grad ble overlatt til seg selv i oppveksten. Når foreldre og andre ansvarlige voksne svikter i forhold til å gi omsorg og oppmerksomhet har jentene søkt mot andre miljø. I utgangspunktet søkte de etter omsorg og hjelp til å hankses med små og store problemer samtidig som de har også var seksuelt nysgjerrige. De mennesker de har møtt har på ulike måter utnyttet deres tillit og det har utviklet seg til seksuelle forhold som jentene ikke hadde særlig kontroll over. De har alle fått gaver, penger eller rusmidler, men det viktigste i følge informantene var at noen brydde seg. Informantene er opptatt av at de ville ordne opp selv og at de trodde de var i stand til det. I dag er de 20 år og de undrer seg over at ingen voksne så hva som skjedde. I dag sier de at de i stor grad ble lurt og utnyttet.

Jentene etterlyser bedre veiledning fra voksne.

Et mål med oppgaven er å bidra med kompetanse til alle som arbeid med barn og ungdom om tema. Det er viktig å kartlegge risikofaktorer. Men like viktig bidrag er innsikt i de unges forståelse, relevant kunnskap om seksualitet og økt kommunikasjonskompetansen til fagfolk.

Summary

The subject of this paper is young girls and sexual experimentation, with an emphasis on violations of the norm, thrill seeking and self-harm.

Children and youth who expose themselves in different places and adults abusing their sexual curiosity are issues that both engage and affect people. The Internet functions as a place where contact is established and meetings are arranged. With new communication channels new risk situations have arisen. But the Internet is also a place where youth can acquire knowledge about sex and find new friends. With an increasing sexualization in our society and a larger focus on youth as participants with their own rights in this society, new challenges regarding well-known issues arise. The sexual debut of youth takes place at an early age, and they are claiming their right to do so. Expertise and knowledge regarding these matters are needed, and this paper is a contribution towards that issue.

This paper is based on data from qualitative interviews with five girls, who in different ways tell about and reflect on their experiences. Their stories present the girls' subjective understanding of their own actions, their own representation of their upbringing, with the girls' experience regarding care and responsible adults' contributions to their lives.

I use retrospective interviews to show how they understand their childhood, their actions and their sexual experiences and how they interpret this today.

The findings of this study are presented as text and are analyzed in relation to relevant theories.

The main finding in this paper is that the young girls were all largely left to themselves throughout their childhood and adolescent years.

When parents and other caretakers failed in terms of providing the care and attention needed, the girls all sought for a substitute environment to take care of them and help them manage life's problems, both large and small. At the same time the girls were sexually curious.

In different ways the people that the girls met all took advantage of their trust, and the friendships developed into a sexual relation that the girls did not have any particular control over.

The girls were all given gifts or money or even drugs by their benefactors, but according to the informants, the important aspect was that someone cared. The girls emphasized the fact that they wanted to resolve their own problems, and thought themselves capable of doing so.

Today the girls are twenty years old, and they all wonder how no adults could see what was happening. They say that they were largely deceived and exploited. The girls ask for better guidance from adults in situations like theirs.

An aim with this paper is to contribute with expertise to all who work with youth. It is important to identify risk factors. But just as important are insight in the young people's understanding, relevant knowledge on sexuality and an increase in communication skills by the professionals.

Kapittel 1. Innledning *Vi hadde et bånd, han var der for meg uansett.*

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Ungdom og seksuell utprøving er tema i oppgaven. Det som har gjort meg interessert i tema, startet med et oppdrag om å kartlegge ungdomsprostituasjon i Trondheim.

Januar 2005 ble kartleggingsrapporten *Følelser i drift - om ungdom som selger eller bytter seksuelle tjenester* (Grytbakk og Borgestrånd 2004) lagt fram for Formannskapet i Trondheim. Under arbeidet med rapporten som baserte seg på intervju med ungdom og ansatte i hjelpeapparatet og feltarbeid, fikk vi innblikk i et komplekst, ofte skjult og aktuelt tema. Vi fikk øynene opp for at andre begrep kan være likeså dekkende eller beskrivende som ungdomsprostituasjon. Noen unge har seksuelle erfaringer som voksne misliker og som handler om straffbare og skadelige forhold.

Ungdom og voksne ser ofte ulikt på de seksuelle forholdene. Ungdom påberoper seg retten til å være seksuelt utprøvende og mener de er gamle og modne nok til å ta valg selv. Det innebærer at flere debutterer tidlig og at utprøving foregår på mange arenaer.

Jeg ser at disse erfaringene kan framkalle ambivalente følelser hos unge mennesker. Seksuelle forhold beskrives som spennende og bra og samtidig vanskelig og vonde. Det kan synes som vi noen ganger mangler faglig gode dekkende og begripelige begrep. Særlig begrep som ungdom kjenner seg igjen i. Rapporten viste at ansatte i hjelpeapparatet synes det er et vanskelig tema å snakke om og de etterlyser kompetanse på området(*ibid*).

Ungdom etterlyser voksne som kan og vil snakke om ungdoms seksualitet. Ulike rapporter bekrefter at dette er et aktuelt tema og kompetanse og forskning på området etterlyses (Hegna og Pedersen 2002, Ungdomsstyrelsen 2009, Redd Barna 2010).

Det er ingen tvil om at det er en overordnet politisk målsetting å forhindre seksuelle overgrep prostituasjon og seksuelle krenkelser. Ulike lovverk regulerer dette (Straffeloven, Lov av 17.juli 1992 om barneverntjenester). Gjennom ulike handlingsprogram, veiledere og konkrete tiltak forsøker samfunnet å møte utfordringer, ivareta den enkelte og skape gode holdninger(FNs konvensjon om barns rettigheter, Strategi mot seksuelle og fysiske overgrep mot barn(2005-2009), Seksuelle overgrep mot barn - en veileder for hjelpeapparatet(2003, Forebygging av internettrelaterte overgrep mot barn (2007)).

Mye av den litteratur som finnes om tema er normativ og fagfeltet er til en viss grad preget av en overgrepdiskurs som i liten grad gir rom for nyanser og nye forståelser.

Det nye synet på barn og ungdom gir de selvstendige rettigheter og en mer selvstendig posisjon. Noen ganger skaper det utfordringer i møte med ungdom, foreldre og hjelpeapparatet. I denne studien vil jeg gjennom kvalitative intervju forsøke å belyse ulike problemstillinger vedrørende disse tema. Jeg søker å få fram jentenes forståelse av verden og egen historie belyst i et hermeneutisk perspektiv..

Det er ikke enkelt å definere hva utfordrende seksualitet er eller å forklarer hva en seksuell gråsoner betyr. Det kan handle om seksuell utprøving, seksuell spenningssøken, seksuell utnyttning, sjølskading, normbrudd, prostitusjon, grooming og seksuelle overgrep. Det handler ofte om flere forhold som opptrer samtidig. Det gjør det ganske komplisert.

Det kan innenfor disse tema være lett å ty til stereotypier for å synliggjøre fenomener. Hegna og Pedersen (2002) har intervjuet ungdom om tema salg og bytte av seksuelle tjenester. De forteller at det er stor variasjon i ungdoms fortellinger omkring dette, stort slingringsmonn og rom for fortolkning når det gjelder å fastsette hva det handler om. *Når går kroppen og seksualiteten over fra å inngå i en kjærlighetsrelasjon til å bli en kapitalform i en bytterelasjon?*(Ibid: 12).

”Ikke var det en voldtekt men det var heller litt alt mulig, både godt og vondt, frivillig og litt press” (sitat jente 15 år).

Et stor utfordring og et viktig spørsmål er hvordan voksne skal beskytte ungdom mot seksuell utnyttning uten å samtidig avfeie deres ønske om å selv ta ansvar. Smette (2004) spør i rapporten *Ansvar i grenseland – 16 åringers forståelse av seksuell utnyttning*, om hvordan skal vi forstå og håndtere ungdoms motivasjon når de ønsker å etablere relasjoner voksne definerer som skadelige? Jeg ønsker å se nærmere på dette gjennom retrospektive intervju. Har ungdoms syn og forståelse av egne handlinger endret seg i tråd med at de er blitt eldre?

Tema og tittelen på oppgaven er: Ungdom og seksuell utprøving i lys av normbrudd, spenningssøken og sjølskading.

Som sosialarbeider med lang praksis, videreutdanning og nå masterstudent har jeg i liten grad fått undervisning om tema seksualitet. Verken den positive eller negative seksualiteten er spesielt berørt. Med tanke på den betydning seksualiteten har for menneskers helse og liv er det beklagelig.

1.2 Om UngPro

I denne sammenheng er det mine erfaringer de siste årene og ikke minst det dypdykk jeg har gjort inn i noen unge menneskers skjulte verden som er bakgrunn.

UngPro tiltaket ble en direkte videreføring av kartleggingen av ungdomsprostituasjon i Trondheim. Rapporten "Følelser i drift"(Borgestrand, Grytbakk, 2004) er fortsatt etterspurt og kan leses på vårt nettsted www.notforsale.no

Arbeidet er todelt, - å gi og utvikle et samtaletilbud til utsatt ungdom og deres foresatte og å spre kompetanse til hjelpeapparatet. De ungdommene UngPro møter er i stor grad henvist fra andre i det offentlige hjelpeapparatet. UngPro er en del av Omsorgsstasjonen for barn og ungdom (OBU) og arbeider på oppdrag fra Trondheim kommune. Tiltaket er frivillig og har ingen henvisningskriterier. Det betyr at det er lav terskel for å få tilbud om hjelp uten henvisning og ofte rimelig raskt. . Det er viktig å presisere at henvisningene til UngPro handler om voksnes bekymringer for barn og ungdom. Vi møter ungdom som har kontakt med barnvernet og vi møter ungdom som ikke har det. UngPro har fokus på tidlig forebygging, avdekking, bearbeiding og rehabilitering for å forhindre seksuell utnytting, salg og bytte av sex, internettrelaterte overgrep med mer.

Vi arbeider aktivt med den unges historie i en narrativ kontekst. Det er ikke vår oppgave å velge verdirammene for dem vi skal hjelpe. Vi ønsker i tråd med postmodernistisk tenkning å bidra til at unge med problemer får større mulighet til å sette brikkene i sine egne liv sammen på måter som kan skape sammenheng og mening for dem (Gjærum, Grøholt og Sommerchild 1998). Vårt mål er å møte ungdom som har opplevd kompliserte seksuelle relasjoner med størst mulig åpenhet og uten for sterke fordommer. Tiltaket forsøker å gå med de unge og prøve å forstå hvorfor det har skjedd og ikke minst bidra til muligheter for bearbeiding for å forhindre uønsket utvikling. UngPro samarbeider med ungdom, foreldre, politi og det øvrige hjelpeapparatet. At det er et aktuelt tema er det lite tvil om. Media skriver stadig om prostituasjon, internett som seksuell kontaktarena og barn og ungdom som eksponerer seg på internett

1.3 Nye utfordringer og samfunnsmessig relevans

Kunnskapen om disse forhold er mangelfull og mye tyder på at helse og sosialarbeidere synes det er vanskelig å ta opp seksuelle tema. Og kanskje er det spesielt vanskelig med de tabubelagte områdene som vi ikke automatisk kan putte i "overgrepsekken".

Følelser i drift (Grytbakk og Borgestrand, 2004) poengterer nettopp at hjelpeapparatet må gå i seg selv og erkjenne at prostitusjon finnes. Anbefalingen er tilførsel av fornyet kunnskap i utdanningene og på den enkelte arbeidsplass i tillegg til tidlig intervensjon. Hjelpeinstanser som vegrer seg for å spørre om tema, kunnskapsmangel og ansatte med lite trening på å snakke om tabubelagte forhold er funn flere viser til (Jessen 1998, Nordli 2001, Hegna og Pedersen 2002, Smette 2004. Mossige og Stefansen, 2007). Redd Barnas rapport (2010) *Omsorg på nettet: Er det mitt ansvar ?* peker på barnvernsansattes mangelfulle kompetanse om overgrep på internett.

Voksnes erfaringer er at det ofte kan være et stort sprik mellom de unges forståelse av historien og voksnes forståelse. Ungdom har en tendens til å bagatelliser og normalisere mens voksne blir forferdet, sjokkerte og flau. *Voksne må bevisstgjøres om ungdoms rett til beskyttelse, også i en fase der ungdom prøver ut nye arenaer og roller og beveger seg mot å bli ansvarlige voksne* (Smette 2004). Smette presiserer viktigheten av relevante tiltak og å utvikle begrepsapparat og forståelsesmodeller som tar høyde for ungdoms ønske om å handle og ta ansvar for egne handlinger.

UngPro har erfart at ungdom ofte har endret sitt syn på egen historie gjennom våre samtaler. De unges forståelse endres i trå med at de blir eldre og mer moden. Den kjensgjerning at reaksjoner, skader, traumer og depresjoner kan oppstå i ettertid er kunnskap vi har og som bør brukes. Det kan være vanskelig å vite hvilke hendelser, overskridelser eller krenkelser som vil være skadelig. Et viktig og gjennomgående spørsmål er; hva skal vi se etter og når oppstår det risiko?

Vil mine informanter gi noen svar på det? Vil de gi svar på hvordan de har taklet de kompliserte seksuelle relasjonene?

I den moderne barndom hvor barn og ungdom i sterk grad har egne rettigheter og er aktører i egne liv, påberoper mange seg retten til å ha styring over egen seksualitet. Det innebærer noen ganger tidlig seksuell debut, det vil si lenge før de er 16 år, eksponering av nakenhet og sexprat på internett gjerne med webkamera på, utforskende seksuell aktivitet, både med jevnaldrende, eldre, venner og der noen tar imot goder de mener de kan ha bruk for, for å ha sex. Hvor bekymret skal vi være for utviklingen? Hvordan kan vi som voksne bedre forstå hva som foregår? Hvordan kan vi bedre skille på det som er positiv og helsefremmende sex og det som kan være skadelig ? Ikke minst er det viktig spørsmål hvordan vi skal møte disse utfordringene?

I masteroppgaven er målet å få ungdommene til å fortelle sine historier og reflektere over det de har vært med på. Jeg ønsker å fram de unges tanker om egne og andres forventninger.

Hvilke momenter og forhold de unge opplever som viktig og betydningsfulle i denne sammenhengen kan gi oss økt innsikt og større forståelse.

Hegna og Smette har i artikkelen: *Om å holde seg for god- subjekt perspektiv på ungdom som bruker seksuelle tjenester som bytemiddel* (2005) satt fokus på hvordan håndtere en stigmatisert identitet og til det å forstå ungdoms handlings valg.

Jeg har ofte i mitt arbeid de siste årene blitt utfordret på nettopp det at jeg som sosialarbeider har satt ungdommens historie i fokus. Tanken har vært at ungdom ofte ser seg selv som aktive og handlingsrettede aktører, selv om de har havnet i uheldige situasjoner. Som voksne må vi ha en aksepterende holdning til hvordan seksualitet utformes blant ungdom (NOVA 2006). Voksne bør imidlertid være oppmerksomme når ungdom involveres i seksuelle relasjoner som ikke bærer preg av gjensidighet og hvor maktforholdene er skjeve.

1.4 Problemstilling

Å forebygge at barn og ungdom blir seksuelt utnyttet og beskytte er statens oppgave. I FN's barnekonvensjon står det:

Staten skal beskytte barn mot fysisk eller psykisk mishandling, forsømmelse, seksuelt misbruk eller utnyttelse fra foreldre eller andre omsorgspersoner

FN s barnekonvensjon(artikkel 19)

Foreldre og vi som arbeider med barn og ungdom har et ansvar for å beskytte de. Det vi ofte lurer på er, hvorfor og hvordan ungdom kan havne i vanskelige og ofte ulovlige seksuelle forhold? Jeg ønsker å lete etter svar på nettopp det og søker å finne empiri om tema..

Seksualitet er i langt sterkere grad enn før blitt en del av vår offentlige hverdag og åpenhet om sex sprenger stadig nye grenser. Et program som "Trekant" som høsten 2010 gikk på NRK 3 ville ganske enkelt ikke vært aktuelt å verken lage eller vise for få år siden. Samtidig har seksuelle overgrep og seksuell utnyttning av barn og unge blitt et viktig tema internasjonalt og nasjonalt (Nyman 2006, Max og Quale, 2003).

Bekymring for seksuell utnyttning av barn og unge knyttes ofte til fattigdom og konflikter, men det understrekes at seksuell utnyttning og misbruk forekommer i de fleste kontekster barn og unge befinner seg (Smette 2004).

Februar 2009 deltok jeg på en internasjonal konferanse "Children and Online Sexual Violence, Research-Protection –Assistance" (Stockholm februar 2009).

Konferansen satte fokus på kommersiell og spesielt internettrelaterte overgrep.

Vårt bidrag var å vise hvordan sosialarbeidere kan bidra til å bistå ungdom som har slike opplevelser. Både hvordan vi kan avdekke, forstå mekanismene for kontaktetablering, spenningen som ligger i onlinemøter og hvilke risikoer som kan oppstå.

At internett er en sosial arena som åpner opp for nye former for kommunikasjon vil jeg komme tilbake til. Jeg har lett etter dekkende begrep. I denne sammenhengen har jeg valgt å bruke begrepet seksuell utprøving, og så vil det utdypes ulikt i de forskjellige kontekstene.

Målet med studien er å få innsikt i og kunnskap om hvordan noen jenter betrakter sine seksuelle erfaringer i et retrospektivt lys.

Fokus er spesielt på de seksuelle forhold som kan tendere mot den gråsonen som ungdom, voksne og ulike lovverk har meninger om.

Mitt mål er å få mer kunnskap om hvordan ungdom opplever den seksuelle gråsonen.

Informantenes fortellinger vil synliggjøre dette. Hvordan samfunnet ser på en gruppe eller et fenomen, er ofte avgjørende for hvilke tiltak som iverksettes. Om denne oppgaven kan bidra til å nyttige innspill er det bra.

Mitt håp er at fagfolk og foreldre kan få økt kompetanse og større forståelse om disse forhold.

Det kan være et viktig innspill i arbeid med ungdoms seksualitet, og bidra til utvikling av treffsikre tiltak og sikre unge menneskers en valgt og sunn seksualitet

Problemstillingen er derfor blitt slik:

Hvordan opplever jenter sine seksuelle erfaringer forstått lys av normbrudd, spenningssøken og sjølskading?

For å finne svar på dette har jeg satt fokus på tre områder som belyser problemstillingen. Det første er jentenes bakgrunn, oppvekst og deres opplevelse av omsorg. Jentenes seksuelle erfaringer og deres retrospektive syn på hva som har skjedd dem og om de omstendighetene som førte dem dit.

Punkt tre handler om hvordan ansvarlige voksne forholder seg til jentenes historie.

Forskningsspørsmålene var følgende:

Hva opplever jentene som viktige moment i sin historie?

Hvilke erfaringer har jentene gjort seg rundt tema ungdom og seksuell utprøving?

Hvordan har jentene opplevd at ansvarlige voksne har forholdt seg til deres historie?

Jeg vil intervjuer jenter om deres erfaringer og tanker i et retrospektivt lys. Mine data er jentenes tanker, meninger, fortellinger og vurderinger. Jeg velger å omtale informantene som jenter selv om alle informantene nå har blitt myndige og kunne ha vært omtalt som kvinner.

1.5 Avgrensinger

Det som presenteres i denne avhandlingen kan sies å gjelde for en liten del av et komplekst område. Informantene begrenser seg til å være 5 jenter. Jeg har valgt å intervjuer jenter som jeg kjenner fra før og som på intervjutidspunktet har passert 18 år. De er alle henvist til tiltaket eller de har tatt kontakt selv. Utvalget begrenser seg derfor til å være jenter som voksne var bekymret for eller jenter som selv ville ha hjelp og som har hatt kontakt med OBU/UngPro. Det er jentene som skal beskrive fenomenet for leseren. Deres uttalelser kan ikke generaliseres til å gjelde for alle unge jenter som har gjort lignende seksuelle erfaringer. Det som presenteres er ikke ”sannheten”, men det er de unge jenters historier og deres forståelse. Det kan kanskje si noe om et eller flere fenomen og om den tid som ungdom lever i dag.

Jeg har valgt ut noen fokusområder. Informantenes oppvekst er et område. Det er samlet mye kunnskap om hvor viktig omsorgssituasjonen er for barn og unges utvikling. Har det skjedd spesielle ting i informantenes oppvekst som kan forklare hvorfor deres opplevelser har blitt slik ?

Seksuell utprøving hører ungdomstiden til, men samtidig vet vi at seksuelle krenkelser forekommer. Hvordan kan vi forhindre seksuell utnyttning og sikre ungdom god seksuell helse? Jeg vil undersøke hvordan informantene beskriver og vurderer sin seksuelle utprøving. Jeg ønsker å vise hvordan de har tenkt, vurdert og ønsker å lete etter nyansene i de ulike historiene. Tilslutt er tema hvordan ansvarlige voksne har forholdt seg til jentenes historie. Det er viktig å synliggjøre jentenes erfaringer i møtet med ansvarlige voksne. Både for å bedre forstå deres opplevelse av voksnes hjelp og reaksjoner og for å høre om informantene har forslag som voksne kan nyttiggjøre seg av.

Det er ulovlig for voksne både å ha seksuell omgang og foreta en seksuell handling med barn under 16 år (Strl.§§196 og 200).

Det er ikke lov å ha seksuell omgang eller foreta en seksuell handling mot vederlag av en person som er yngre en 18 år. Dette går fram av straffeloven § 203.

Selv om den seksuelle lavalder er 16 år i Norge, er alle barn under 18 år beskyttet av forbudet. Vederlag kan bety alt fra penger til alkohol, sigaretter, kontantkort etc.

Forbudet gjelder selv om den voksne ikke vet alderen til barnet.

Det er forbudt å påvirke eller lure barn under 16 år til å delta i seksuell aktivitet som for eksempel delta i nakenfotografering. Posering på web-kamera kan omfattes av denne bestemmelsen.

Dersom barnet som er utsatt for seksuell omgang eller handling fra en voksen er yngre enn 14 år er straffenivået høyere enn hvis barnet er over 14 år (Redd Barna 2010).

Internettets tilstedeværelse i de unges hverdag har skapt nye situasjoner for kontaktetablering og grooming er et forhold Straffeloven regulerer(Strl.§ 201 a)

Grooming er et engelsk begrep og som dekker prosessen med bearbeiding og opparbeidning av tillit som voksne bruker for å komme i kontakt med barn der hensikten er å innlede en seksuell relasjon. Grooming er ikke noe nytt fenomen, men teknologien gir nye muligheter for kontaktetablering.

Lov om barneverntjenester har som formål å sikre at barn og unge under 18 år som lever under forhold som kan skade deres helse eller utvikling får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, og bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår jf.§1-1.

Mindreårige som er involvert i salg av seksuelle handlinger omfattes således av barnevernloven. Prostitusjon er å anse som et alvorlig adferdsproblem og kan gi grunnlag for å iverksette særlige tiltak, jf barnevernloven § 4-24 (NOVA- en faglig veileder til hjelpeapparatet 2006).

1.6 Oppgavens struktur

Oppgaven er bygd opp rundt 10 kapitler. Kapittel 1 er en innledning med presentasjon av bakgrunn for valg av tema og problemstillingen.

Kapittel 2 sier noe om den teoretiske konteksten. I kapittel 3 presenterer jeg relevant teori.

Kapittel 4 er et metode kapittel. Videre har jeg valgt å presentere mine funn med påfølgende analyse og drøfting i tre deler.

Kapittel 5 har tema: Hva opplevde jenten som viktige moment i sin livshistorie. Kapittel 6 har fokus på hvilke seksuelle erfaringer jentene har gjort. Kapittel 7 er tema: Hvordan har jentene opplevd at ansvarlige voksne har forholdt seg til deres historie

Kapittel 8 er en drøfting av sentrale funn. Kapittel 9 presenterer forslag til kunnskapsutvikling. Avslutningen presenteres i kapittel 10.

2. Forståelse av jentenes utprøving

2. 1 Innledning

Som jeg tidligere har hevdet er dette et sammensatt fenomen. Det er ulike innfallsporier til tema. Jeg har valgt å utforske fenomenet gjennom retrospektive intervju med jenter som selv har opplevelser som jeg definerer under dette tema. I denne oppgaven vil mine intervju danne rammen for det empiriske materialet. Jeg vil benytte ulike teorier fra barnvernfeltet og "tilstøtende" fagområder. I dette kapittelet vil jeg i lys av vitenskapsteorien se på noen perspektiv som kan være nyttige og fruktbare å benytte.

Jeg vil belyse og utforske tema i en hermeneutisk forståelse og sammenheng. Hermeneutikken er en fortolkningsvitenskap i følge Giddens (Aadland 1997). En hermeneutisk tilnærming medfører en tolkende lytting i følge Kvale(1997) til det mangfoldet av betydninger som ligger i intervjupersoners uttalelser og med særlig vekt på muligheten for stadige omfortolkninger innenfor intervjuets hermeneutiske sirkel. Det at intervjuene gjøres retrospektivt betyr at tidsperspektivet og tolkningene foregår innefor en periode på flere år. Jeg har kunnskap om hvordan informantene fortolket sin historie da de var yngre. Nå forteller de og tolker ut ifra et annet ståsted fem, seks år eldre.

Et spørsmål jeg ønsker å få svar på er hvorfor havner noen ungdommer i dette?

Jeg mener selv jeg etter hvert vet en del om hvordan det kan skje, men kanskje viktigere er det å finne ut om noe i de unges historie kan hjelpe oss å forstå hvorfor ?

Ungdom blir ofte oppfattet som utprøvende av natur. Noen ungdommer utforsker seksualiteten på måter voksne ikke liker. Dette er ikke nye fenomen men det viser seg fram på nye måter. Gjennom mine praksiserfaringer ser jeg at voksne og ungdom ofte har en ulik forståelse og ulik fortolkning av disse fenomen.

Gilde og Grimen (1993)presenterer barmhjertighetsprinsippet. Jeg ønsker å la det prege forståelsen i denne sammenhengen, når det gjelder å fortolke barn og ungdoms adferd.

” Når vi skal forsøke å forstå hva en person mener med det han sier eller skriver, eller hva han gjør når han handler på en bestemt måte, eller hva som er poenget med det han sier, skriver eller gjør, må vi ta som utgangspunkt at han er fornuftig. Vi kan ikke ta som utgangspunkt at han ikke er fornuftig” (1993: 195).

At ungdom er seksuelt nysgjerrig og utprøvende er en naturlig del av utviklingen. Det de gjør, gjør de fordi de forventer å få noe bra ut av det, noe som oppleves som fornuftig.

2.2 Fenomenologi

Fenomenet ungdom som har en utfordrende seksuell adferd kan belyses i en fenomenologisk ramme . Det kan være nyttig å la fenomenet få være ”det som viser seg” før voksne reagerer og iverksetter tiltak. Det er viktig å ha en tilnæringsmåte som er åpen og fordomsfri.

Edmund Husserls fenomenologi var en viktig premissleverandør for den moderne hermeneutikk og han ser viktigheten av at fenomener må få vise seg fram. Det eneste vi kan forholde oss til er tingene slik de framtrer(Kant: Ding fur mich). Gjennom å reflektere over tingenes allmenne vesen, kommer mennesket fram til en dypere erkjennelse (Aadland, 1997). Kritikken er at Husserls fenomenologi er relativistisk, at det eneste som eksisterer er den enkeltes egen opplevelse av verden. Hvordan kan vi hjelpe om verden faktisk ikke eksisterer og alt er en subjektiv opplevelse?

I mange av de sakene jeg arbeider med er det helt påkrevd at noen griper inn og forsøker å forhindre det som skjer. Jeg er opptatt av hvordan det gjøres. Er det mulig for ansvarlige voksne å ivareta ungdom og støtte deres valg og samtidig beskytte de som trenger det ? Kan mine informanter hjelpe oss å bedre lokalisere de som er i risiko for å havne i seksuelle relasjoner som kan være vanskelige eller uønsket ?

Å la en ungdom få anledning til å framstå med egen vilje, meninger og intensjoner kan være en utfordring for så vel foreldre som hjelper. Den andre, ungdommen, må slik jeg forstår fenomenologien få anledning til å framstå så fordomsfritt og forutsetningsløst som mulig på egne premisser. Hvorfor? Jo, får å få tak i den andres særegenheter og egenart så fordomsfritt og ubesmittet som mulig (Ibid).

Hva må til ? At du er åpen, innlevende og empatisk. Det er kjente begrep for helse og sosialarbeidere. En forsker eller en hjelper er inneforstått med at en fullstendig åpenhet er en umulighet fordi vi alle har en forforståelse som preger oss.

Den engelske sosiologen Anthony Giddens (1997) sier at samfunnsforskningen må bygge på en dobbel hermeneutikk. Med det forstår jeg at de må forholde seg til en verden som allerede

er fortolket av de sosiale aktører og at samtidig må noen forskere drive med forskning hvor de rekonstruerer de sosiale aktørers fortolkning i et samfunnsvitenskaplig språk (ibid).

For å kunne forstå og hjelpe en ungdom som har innledet et seksuelt forhold til en voksen mann som er etablert via nettet, må den unge slik jeg forstår det gis anledning til å la historien framstå mest mulig i sin egen særegenhet. Ei jente på 16 år beskriver sin nettvann på 32 år slik:

”Han var alt for meg på den tiden, forsto meg, sa jeg var fin og jeg kunne ringe han midt på natten for å prate om alt mulig” .

Slik kan fenomenologiens begrep livsverden, vise oss hvordan ungdoms subjektive meningsmønster fungerer. Det er sosialarbeiderens oppgave å legge sammen ungdommens særegne historie med sin egen teorikunnskap om slike forhold. Det viktig å ha kjennskap til andre forhold for eksempel familiens historie og tidligere hendelser, for å belyse saken og for eventuelt å gripe inn. Fenomenologisk tenkning er det at vi observerer ulike fenomen og i hverdagsforskningen utfordres våre konstruksjoner. Det kan være nyttig å spørre ”hvordan har vi konstruert dette sosiale problemet ” og hvordan kan vi ”løse” opp konstruksjonen? Å løse opp konstruksjonen kan ha en hensikt for å refortolke fenomenet eller for å se hvor en kan gjøre endringer eller lage en nyskriving av historien.

Seksualitet handler i stor grad om kropp og lyster. En av de viktigste kroppsfilosofene er franskmannen Maurice Merleau-Ponty som var en av de viktigste bidragsyterne til den fenomenologiske tradisjon (Skårderud, Isdahl 1998). Han mener at kroppen ikke er en ting men alltid en tvetydighet. Kroppen kan i følge Merleau-Ponty ikke splittes mellom natur og kultur, slik vi blant annet kjenner hos Freud. Alt er samtidig natur og kultur (ibid). Sansningen er grunnfenomenet i hans betraktning om mennesket. Unge jenters seksuelle utprøving vil i større grad enn gutters være overvåket. Kvinners seksuelle ”sårbarhet” er en sentral dimensjon som flere kjønnsforskere berører. Kvinner og menn blir ”forskjellige som erkjennende subjekter” hevder Longino (Longino i Widerberg 1994).

Både incestbevegelsen og prostitusjonsforskning er opptatt av offerbegrepet. Retten til å være offer leder gjerne også til plikten til å være offer. Astrid Renland (2007) er kriminolog og hun sier at offerstatusen undergraver kvinnekampens formål – å bringe kvinner ut av rollen som passivt objekt. *Begreper representerer ikke bare en beskrivelse av handlinger, det konstituerer også handlingen og vår forståelse av den* (ibid : 43). Det kan synes som det er en ambivalens mellom dagens syn på at ungdom er aktører i eget liv og praksisen og

tilbøyeligheten til å objektivere jenter og tilby de offerstatusen når de overskrider grensene som er satt. Et interessant spørsmål er hvordan samfunnet oppfatter jenter som er tydelig i forhold til egen seksualitet ?

Sedvanen er den svakes grunnleggende beskyttelse og dens karakter består av forbud og restriksjoner (Widerberg. 1994). Det er jenters sårbarhet det fokuseres mest på og det er en kjensgjerning at kunnskap om undertykking og ulike overgrepshistorie oftest omhandler jenter. Undersøkelser vedrørende ungdom i Trondheim (Trondheims undersøkelsen 2005), viser at det er et større antall gutter som selger eller bytter seksuelle tjenester enn jenter. Men hjelpeapparatet har i liten grad fokus på guttene. Det kan se ut som det er enklere å lokalisere de sårbare utprøvende jentene som må grensesettes og beskyttes. Si mer 2009 Fenomenologiens grunnlegger Edmund Husserl (Aadland 1997) ønsket å sette filosofien og vitenskapen på en fast grunn. Han ville ha fokus på menneskets hverdagslige og opplevde erfaringer av verden. For å finne mening eller for å begripe hva ting handler om er det naturlig å søke de involvertes beskrivelser og forståelser.

Begrepet livsverden er utviklet av Husserl og beskriver det meningsmønster som utgjør bakgrunn for våre erfaringer. Han mener at vitenskapen gradvis er vokst fram fra livsverden og at den objektive vitenskapen ikke kan leve uten, da det er i livsverden forskningen henter mening og legitimitet (Ibid 1997).

Det er med andre ord viktig å ta seg tid til å undersøke hvordan ungdom finner mening i det de gjør. ”Jeg var egentlig sånn barneforelsket i han” sier ei jente om det som utviklet seg til å bli et seksuelt forhold mellom henne og en voksen mann. Kanskje forsøker hun å beskrive en fasinasjon og tiltrekning til en kjekk voksen mann som mange kan gjenkjenne. En følelse som ikke har likeverdighet og som for de fleste bare er en spennende og hemmelig følelse.

2.3 Hermeneutikk

Hermeneutikk kommer fra gresk og betyr utlegningskunst eller forklaringskunst (Gilje, Grimen 1993:143).

I arbeidet med mennesker har sosialarbeideren som utgangspunkt at mennesket handler og uttrykker seg meningsfullt. De fenomener mennesker tar del i er i utgangspunktet meningsfulle. Gilde og Grimen(ibid) poengterer at meningsfulle fenomener må fortolkes for å kunne forstås.

Spørsmålet er om vi betrakter det ungdom gjør som meningsfullt? Mine erfaringer er at voksenperspektivet ofte ikke forstår eller ser meningen i det ungdom gjør og de aktiviteter de bedriver. Det er et teoretisk spørsmål om vi ved hjelp av forklaringskunst kan forstå og finne

meningen bak ungdoms aktiviteter på en nyttig og bedre måte? Det vil i så fall kreve spesielle anstrengelser og bestemte metodiske tilnærminger for at det skal komme klart fram (Ibid). Gilde og Grimen(1993) skiller som sosialantropologen Geertz mellom erfaringsnære og erfaringsfjerne begrep. Det som en ungdom beskriver som et kjærlighetsforhold kan av en voksen bli beskrevet som et overgrep og et kriminelt forhold. Det dreier seg om gradforskjeller, men motsetningene er ganske store. Gilde og Grimen(1993) snakker videre om begrep som opprinnelig var erfaringsfjerne teoretiske begrep gradvis inngår i dagligspråket og blir brukt av aktørene. Overgreps-begrepene kan være et eksempel på dette. Det at noe er et overgrep og at noen er utsatt for en krenkelse er gradvis gått inn i dagligspråket vårt. Det er ofte utydelig hva det handler om. Samfunnsvitenskapene kan bli fanget i et spill i følge Gilje og Grimen mellom det erfaringsnære og det erfaringsfjerne, mellom en ungdoms begrep, forskernes og de voksnes teoretiske begrep. Kan vi da risikere å få et hjelpeapparat som nødvendigvis ikke er treffsikkert i forhold til det arbeidet en skal gjøre ? Edgar Marthinsen (2004) er opptatt av sosialarbeiderens utdanning og metoder og han poengterer nettopp hvor viktig det er å stadig revurdere, avlære og oppdage alternative forståelser av verden.

En grunntanke i hermeneutikken er at vi alltid forstår noe på grunnlag av visse forutsetninger. Begrepet forforståelse ble introdusert av Gadamer og er et nødvendig vilkår for at forståelse overhode kan være mulig (Gilde og Grimen, 1993).

Forforståelse er en forståelse som går forut for erfaring; en bevisst eller ubevisst forventning om hvordan noe kommer til å bli (Aadland 1997:266).

En aktørs forforståelse er spesielt preget av tre komponenter. Språk og begreper inngår i vår forforståelse. Forskjellig språk stiller forskjellige typer begreper til rådighet for den som skal tolke. Når noen ser det samme kan forståelsen av det være dramatisk forskjellig.

Foreldrene ser den voksne mannen som en overgriper mens datteren ser en kjæreste og en sexpartner.

Ulike typer tro og grunnleggende oppfatninger er en annen viktig komponent. En aktørs trosoppfatning består av alle de ting han holder for sant om verden, det vil si det han mener er tilfelle (Gilde og Grimen 1993). Ikke minst gjelder det hva en tror om hverandre og seg selv.

En aktør, en ung jente som tror at menn hun møter på internett vil henne godt og er det som vil gi livet henne både den omsorg og spenning hun mener hun trenger.

Personlig erfaring er en tredje komponent. Vi mennesker tolker verden i lys av de erfaringer vi har gjort oss og dette er eksempler på hvordan ting er eller fungerer.

At alle menn er mulige overgripere står i stor kontrast til utsagnet at alle menn er aktuelle kjærester.

Skjervheim(1996) er opptatt av det problematiske med å objektivere mennesker.

Psykologi og sosiologi er vitenskap om fakta, difor vert menneskelege meningar handsama som fakta (ibid s:75).

Skjervheim beskriver det gjennomskuende avkledende, psykologiske blikket, og om hvor lett det er å kjenne seg elendig til mote foran dette blikket. Hvordan opplever en ungdom som har ”dummet seg ut” i en seksuell relasjon å bli møtt med dette blikket?

Ved å objektivere den andre sier Skjervheim at en går til åtak på den andres frihet og på den måten skaffe seg herredømme over den andre. De fleste, også ungdom i utprøvningsfasen, vil helst ikke bli kontrollert på dette viset. Og kanskje skal hjelperne de eventuelt møter ha dette i minne ?

Antropolog og forsker Jorun Solberg(1998) er opptatt av kjønnsymbolikk og moderne kultur. Hun sier at man ikke kan være et erkjennende subjekt uten samtidig å erkjenne seg selv som objekt. Hun refererer til den franske språkfilosofen Paul Ricouer som snakker om begrepet kritisk hermeneutikk, som handler om å ha en teoretisk distanse som forståelsesform. At en fremmedgjøring eller en objektivering er en forutsetning for kunnskap.

Det som er for tett innpå oss, eller som vi er totalt innvevd i, unnslipper ganske enkelt vår forståelse(ibid). En kan tenke seg at dette er en utfordring i arbeid med ungdom og ikke minst for den unges forståelse av eget liv. Kan en sosialarbeider få en for stor nærhet og for lite distanse i arbeidet slik at en ikke fanger en ungdoms utfordringer?

Tror vi overhode på det ungdom forteller oss? Aksepterer vi det vi får høre så kan den hermeneutisk sirkel bidra til felles forståelse som igjen skaper en ny forståelse og nye tiltak som treffer bedre.

Jeg velger å fokusere på aktørene og på de fenomener som viser seg og som de unge tar del i . Det vil si at det er viktig å belyse fenomener gjennom ungdoms fortellinger om sine liv og opplevelser. Gilde og Grimen (1993) poengterer at for å begrunne en bestemt fortolkning må vi basere oss på fortolkning av de enkelte delene. Denne sirkel eller spiral kan bidra til felles forståelse av fenomen eller ny forståelse av mening. For å begripe hvordan internett fungerer kan jeg se nytten av nettopp å ta i bruk den hermeneutiske spiral. Når vi ønsker å forstå, tolke og finne mening og hensikt er det naturlig å benytte den hermeneutiske sirkelen som metode

(Aadland 1997). I forhold til ungdom som har en utfordrende seksuell adferd vil både ungdommen og den voksne oppnå ny forståelse. En stigmatiserende holdning med klare normative signaler kan bli en uhensiktsmessig tilnæringsmåte når noen er redd eller usikker på et fenomen. Det vi ikke kjenner avviser vi ofte.

Det å skape en virkelighet sammen, sosialarbeider og ungdom, er viktig for å kunne forstå, bearbeide og for å skape endring der endring er ønskelig.

Vi har ikke begreper som speiler kompleksiteten i dagens praksiser. Praksiser som "fucking friends", ikkeseksuelle samboerskap, hvor de involverte neppe vil kalle seg venner, forpliktende seksuelle relasjoner til flere. Hva skal vi kalle disse relasjoner? – spør Anne Øfsti (2008). Hun belyser i hovedsak voksen seksualitet, men er ikke nettopp voksne rollemodeller for de yngre? Øfsti er opptatt av at de alternative praksiser ikke er særlig synlige, verken i de terapeutiske rom eller det offentlige rom, og at det hun kaller den romantiske diskurs uansett blir tatt for gitt.

Kan denne tankegangen være gjeldende for vår forståelse av ungdoms seksuelle praksiser også? Willy Pedersen (2005) poengterer at de seksuelle praksiser til stadig er i endring. Så hvordan tolker vi tidlig seksuelle debut, at oralsex blant noen tenåringer blir sett på som en form for vennetjeneste, at analsex praktiseres for å spare jomfrudommen, at norske jenter er forbruksvare blant noen utenlandske gutter? Aksepterer vi egentlig at jenter er seksuelt aktive og pågående? Og tror vi at jenter er mer sårbare og skjørere enn gutter? Når jenter nå får hoppe i ski VM, bør vi kanskje akseptere eller ha tiltro til at de ordner opp i sine seksuelle relasjoner på en grei måte også.

I arbeid med unge mennesker under 18 år vil det alltid være et poeng at de er under myndighetsalder og vil trenge beskyttelse fra voksne.

3. Ungdom og seksualitet *Jeg gledet meg ikke men det var spennende*

3.1 Innledning

Barn og ungdoms seksualitet selger, både bokstavelig og i overført betydning. Helse og sosialarbeidere kan komme til å møte ungdom som på et eller annet vis har seksuelle erfaringer som de selv eller som voksne oppfatter og opplever som vanskelig å akseptere og som kan være uønsket og skadelig. Dette er fenomen som ikke er av ny karakter, men forskning viser et økt press på unge mennesker og sex (Pedersen, 2005). Et stort mindretall har opplevd ulike former for seksuell pågåenhet og krenkelser, på internett og ellers også (Suseg, Grødem, Valset, Mossige 2008).

Barn og ungdom blir utsatt for seksuell eksplorering via internett. Seksuell utnyttning og overgrep er fenomen som berører og utfordrer.

Internet and new technology have become to play prominent part in discussions surrounding the rights and vulnerability of the child, issues which have attracted increase interest over the last 20 years(Nyman 2006: 9).

Hvordan møter vi 14 åringer som mener seg moden nok for å ha sex og som har holdninger til seksuell utprøving og praksis som vi verken kjenner oss igjen i eller som vi tror er bra for de? Kunnskap om et fenomen er nødvendig for å kunne stille de riktige og viktige spørsmål (Kvale. 2007). Det gjelder slik jeg forstår Kvale om fenomenet gjelder kunstens betydning, popmusikkens trender eller seksuelle praksiser blant ungdom.

I teori kapitlet vil jeg forsøke å presentere aktuell teori. Jeg vil se på aktuelle begrep, endringer i barn og unges oppvekst og endringer i de seksuelle praksiser.

Jeg vil hele tiden forsøke å ha fokus på ungdom og spesielt jenters livsverden

Jeg ser at mange av de forhold jeg skriver om overhodet ikke handler om seksuelle forhold men om adferd generelt, holdninger, handlinger, valg, nye medier og moderne oppvekst.

Begrep betyr å gripe om (Christie 2009). Erfaringen mange gjør seg er at noen begrep stenger for innsikten.

Flertydigheter bør fram, etiketter bør holdes borte så lenge som mulig(2009:39).

Kanskje er det slik som Christie hevder at det er slik at mange nokså forskjelligartede fenomen nå hopper seg opp bakom det ene ordet, og at det kan virke stengende på forståelsen av mangfoldet å samle det hele bak et ord eller et begrep. Mitt ønske er å tilføre en utvidet forståelse av disse forhold.

3.2 Aktuelle begrep, definisjoner og lovverket

Min inngangsport til disse tema var en kartlegging av barne - og ungdomsprostituasjon i Trondheim. Som tidligere beskrevet avdekket vi en seksuell gråsoner som omfatter ulike overskridelser. Praksiserfaringene har lært meg at prostituasjonsbegrep ikke er så anvendelig når en snakker med unge mennesker. UngPro bruker sjelden begrepet prostituasjon i samtaler med ungdom. Vi har byttet ut begrepet med salg eller bytte av sex eller bare vanskelige seksuelle forhold.

Jeg ønsker å utforske problemstillingene knyttet til ungdoms seksuelle utprøving. Jeg ønsker ikke å ha hovedfokus på beskrivelser av verken ungdomsprostitusjon eller seksuelle overgrep. Jeg vil forsøke å se bak overskriftene. Det er ingen tvil om at historiene ofte representerer ulike lovbrudd.

Kategorier kan i stor grad være med på å fastlåse forståelsen og ikke minst stigmatisere og plassere ungdom i en objekt - offer rolle. Under arbeid med oppgaven har jeg valgt å bruke begrepet seksuelle erfaringer og seksuell utprøving. Jeg har bevisst valgt å ikke bruke begrepet seksuelle overgrep.

Hvorfor? Måten vold og overgrep defineres på er svært viktig for akademiske og politiske debatter, så vel som politikkutforming (Mossige og Stefansen 2007).

De diskuterer utfordringen det er å finne fram til gode definisjoner. De viser hvordan vide definisjoner av seksuelle overgrep kan bli sett på som et utslag for moralsk panikk mens snevre definisjoner kan tolkes til å minimalisere omfanget av overgrep mot barn (Bakketeig i Mossige og Stefansen 2007).

De begrepene vi anvender har i følge forfatterne betydning for hva vi ser når vi forsker på fenomen som vold og seksuelle krenkelser slik de har gjort. Å ta hensyn til at begrepene som brukes skal være intuitiv forståelig og at de i minst mulig grad skal tilskrive deltagerne en offerstatus de selv ikke opplever er viktige poeng slik jeg forstår forfatterne.

I forhold til ungdom kan det være avgjørende for samtals utvikling. Selv om barn kan regnes for å være alle under 18 år er ungdom en kategori som gir egne rettigheter og plikter.

Norsk ungdoms seksuelle debut alder er ca 16,7 for jenter og 18 år for gutter. I følge gamle tall fra Ung i Norge viste det seg at fra 1992 og til 2002 sank jenters debutalder med et år, fra 17,7 til 16,7. (<http://www.sexogsamfunn.no/sex/forventninger/Første-gang/>) Hva som har skjedd de siste ti årene har jeg ikke funnet tall på.

Knut Hermstad har i sin bok *Forbrytelse og selvforståelse* (2010) laget en generell definisjon som skal dekke overgrep mot både barn og voksne:

Seksuelle overgrep er et sammensatt fenomen av fysiske, psykiske, strukturelle elementer, karakterisert ved grenseoverskridende og identitetskrenkende handlinger som i form og intensjon er seksuelt orientert. Overgrepene kan være rettet mot voksne, dvs noen som er over 16 år, eller mot barn. Seksuelle handlinger som i følge landets lover er ulovlige, er å betrakte som overgrepshandlinger dersom de er skadelige for dem de rettes mot.

Hermstad(2010)problematiserer rundt den seksuelle lavalder og viser til at sunn fornuft tilsier at frivillig sex mellom en 17 årig gutt og ei jente på 15 år neppe kan kalles overgrep. Den seksuelle lavalder er i de europeiske landene mellom 14-16 år. I Spania og Vatikanstaten er den helt nede i 12 år. Våre naboland Sverige og Danmark opererer med en seksuell lavalder på 15 år. På Island er den 14 år, mens i Finland er den 16 år. Ungdom i Norge er strafferettslig ansvarlig når de er 15 år mens den seksuelle lavalder er 16 år. Et spørsmål er om det ikke hadde vært logisk at det var samme alder?

En lovbestemmelse alene bør slik ikke være bestemmende verken for å vurdere skadelighet eller for å være bestemmende for definisjonen av overgrepshandlingen i følge Hermstad(ibid). Redd Barna har i rapporten *Nettrelaterte overgrep og rettspraksis*(2008) hatt en interessant gjennomgang av hvordan domstolene behandler saker mot barn der bruk av internett har hatt en rolle i gjennomføringen av overgrepet. Flere av sakene omhandler forhold hvor den unge fornærmede har hatt frivillig sex med en eldre eller voksen.

Spørsmål om kjærlighetsforhold henger ofte, men ikke alltid, sammen med spørsmålet om jevnbyrdighet i alder og utvikling (2008: 42).

Barns delaktighet kan også være spørsmål om barnets rettslige ansvar for egne handlinger. I tråd med synet på barnet som aktør og subjekt i eget liv er det interessant å se hvordan samfunnet er villig til å la dette ha en betydning når dom skal felles. Redd Barna rapporten konkluderer i stor grad at ” *barnets opptreden i forkant av og under overgrepet skal som hovedregel ikke tillegges vekt. Overgrepet er den voksnes ansvar uansett om barnet har vært aktiv eller ikke*”(2008). Den utydighet dette kan gi den unge er i liten grad problematisert. Forenklet kan en si at gjennom lovverket blir de unge fratatt sitt ansvar og sin skyld i og med at holdningen og praksisen sier at den voksne pålegges ansvaret om overgrep finner sted. I realiteten er det slik at de unge ofte mener at de har vært aktiv og selv vært med på å ta ansvar for kontakten. Noen kjenner seg overhodet ikke igjen i framstillingen som et passivt offer. Det er en utfordring å balansere disse forskjellige syn, voksen forståelsen og ungdomsforståelsen av de samme forhold. På internett kan dette være enda mer framtrædende. Max Taylor og Ethel Quayle presenterer i boka *Child Pornography-An Internett Crime* (2003) hvordan internettbruk har skapt en sterk sosial uro for at barn misbrukes pornografisk via nettet. De hevder at internett gir nye anledninger for nye grupper til å søke etter barnepornografi og å kontakte barn og unge mennesker og at dette har blitt mer tilgjengelig. Et signifikant element er en seksualisering av barndommen. Et poeng de vektlegger er det

paradoksale i at vi søker å beskytte barn og ungdom mot seksuell eksponering på måter vi ikke har gjort tidligere. ”*Often drawing on notions of romantic innocence to justify this*” (Ibid: 212). På tross av romantiseringen av barndommen er det i dag et sterk fokus på ungdommelig kultur og uttrykk. Barn kles opp i klær vi voksne oppfatter signaliserer seksualitet. Vår forståelse av disse fenomen må forstås i en sosial kontekst. På internett kan unge mennesker og voksne vær anonyme, søke nye forbindelser, nye identiteter og til og med skifte kjønn. ”Feedbacken online” er ofte umiddelbar og kraftfull i forhold til andre langt mer passive og avventende kommunikasjons former. Disse forhold må tas med i forståelsen sier Taylor og Quayle(2003).

Hannah Helset har i boka Generasjon sex (2010) blant annet satt fokus på de mange utfordringer unge jenter møter i det seksuelle spillet de tar del i. Helseth stiller spørsmål om ”*hva det er som får ei helt vanlig jente til å kle av seg ned til blondetrusa, stikke rumpa opp i et kamera, publisere bildet og be om poeng?*”(2010).

Hun undrer seg slik mange voksne gjør på hvorfor unge jenter gjør slik og hva det er de oppnår? Mine erfaringer er at noen unge jenter sier det er vanlig, at det er gøy å få oppmerksomhet og at internett er en møteplass og et spennende lekested. De synes voksne bør forstå at slik eksponering er en del av deres hverdag. Dessuten er det ikke farlig. At nettopp unge jenter har fått en arena for seksuelle utforskning der de kan unngå å bli voldtatt eller bli oppdaget bør vær et gode med tanke på seksuell frigjøring og likestilling.

Selv om jeg i denne oppgaven ikke ønsker å ha hovedfokus på seksuelle overgrep er det viktig å påpeke viktigheten av å se overgrep som en del av de ulike grenseoverskridende handlingene oppgaven viser til.

Hermstad (2010) sier at dersom det er slik at seksuelle overgrep på den ene siden er makt- og overgrepshandlinger, men på den andre siden likevel er handlinger der offeret har et medansvar, kan grensene mellom frivillig og ufrivillig sex bli vanskelig å få øye på.

Det handler for unge mennesker også om hvordan de oppfatter samspill, forstår teknologien og kodene på internett, om strukturelle forhold som synet på mannlig og kvinnelig seksualitet, seksualitetens utvikling og dagens nye seksuelle praksiser.

Vestlig forståelse av overgrep er i stor grad preget av at vi har sett på ulike aspekter ved maktutfoldelse. Prostitusjon har også tradisjonelt blitt forstått som et maktovergrep mot kvinner spesielt. Denne forståelsen har blitt utfordret og ikke minst har det vært en tydelig

dreining mot nyansering og en forståelse av den prostituerte som en aktiv person i en subjektposisjon.

3.3 Den moderne barndom og ungdom

Den moderne barndom er sammensatt. Barndom er et komplekst fenomen, og mange ulike fenomen (Frønes 2007). Med en faglig bakgrunn som barnevernspedagog og med en lang og variert praksiserfaring er det interessant å forstå barndom ut ifra ulike perspektiv. Det er viktig og nødvendig å forstå for å kunne gi relevante hjelp der det er behov for det.

Frønes(2007) har påpekt at barndommen er et av de sosiale fenomen som best illustrerer kompleksiteten i sosiale og kulturelle fenomen.

Det finnes ikke en barndom men flere. Barns oppvekst utformes i henhold til blant annet familiens sosial klasse, kjønn, etnisitet og oppdragelsesmetoder og det er sammensatt. Det ulik forskning viser til er at barndommen har endret seg radikalt de siste hundre år og økt fokus og interesse for barndommen spesielt har ført til forskning på tema.

3.3.1 Tidligere tider

Aries som har skrevet "Barndommens historie" hevder i følge Tine Egelund (1997) at barndommen ikke alltid har eksistert. Barn tok del i familiens oppgaver og vokste inn i voksenverden uten å bli spesielt tatt hensyn til.

Tidligere var barn foreldrenes forsikring i forhold til å sikre seg arbeidskraft og hjelp i hjemmet og barna ble tillagt en stor nytteverdi.

Tormod Øia (1999)viser til endringer i familiesystemet, helt fra 1600 tallet hvor det har vokst fram et skifte eller brudd i synet på barn, oppvekst og oppdragelse.

Som en følge av opplysningstid, framvekst av et skolesystem og privatisering av familielivet ble synet gradvis endret. Den unges rett til å utfolde seg på egne premisser, bli elsket og motta omsorg fra foreldrene ble sterkere fokusert. Barndom får gradvis en egenverdi.

Gjennom de siste årene har det vært et paradigmeskifte i barnesynet. Barnet i den vestlige verden betraktes som selvstendige individer med egen kompetanse og rettigheter. FN s barnekonvensjon beskriver barns rettigheter på en rekke områder. Det gjennomgående trekk er at barn har rett til medbestemmelse i alle forhold som angår dem (Nordenhof 2009)

Forskere stiller spørsmål som utfordrer etablerte sannheter.

Jens Qvortrup(1994) berører interessante tema i artikkelen Childhood Matters om barndom og ny forskning. Et viktig spørsmål som stilles er: "To Whom does childhood belong

?”(Qvortrup 1994, Shamgar-Handelman.). *Shamgar-Handelman`s answer is that it belongs to nobody, but everybody competes to control it. The possible competitors are society, the family and children themselves* (ibid :13). Barndom som en sosial konstruksjon forandres og kampen om å kontrollere barndommen står slik jeg forstår det mellom familien og samfunnet. Barnet blir ”brukt ” og kan ikke overlates til seg selv. Mye av årsaken til økt fokus på barndom er avdekking av mishandling, omsorgssvikt og økt fokus på barn som trenger ekstra oppfølging og at det offentlig har tatt over deler av ansvaret for barn.

Barn er ikke lengre foreldrenes eiendom, det offentlige engasjerer seg og kan gripe inn.

Å støtte barnet har i stor grad betydning å støtte familien, og å støtte hjemmet. Barnepolitikk i Norge blir ofte sett som synonymt med familiepolitikk(Haavet 1999: 46).

I det førmoderne lå identiteten fast mens nå er den valgbar (Hagen 2006). Samfunnet overvåker individenes identitetsutforming i følge Hagen, for å følge med hvordan individet håndterer skillet mellom seg selv og samfunnet. Når barn og ungdom ikke utvikler evne til å handle rasjonelt og solidarisk griper samfunnet inn med behandling for det egoistiske eller uansvarlige barnet. Mye av den moderne behandling handler om å gi hjelp til familien slik at de bedre skal kunne oppdra barnet. Når ungdom velger voksne venner, debutterer tidlig i forhold til rus og sex og kanskje begynner å skulker skolen så griper det offentlige ofte inn. Barndom i Norge og verden forøvrig representerer store forskjeller. Det er fasinerende hvor lett bildet av den vestlige borgelige middelklassefamilien dukker opp. Hvor lett er det i Norge i dag å være alene, fattig, homofil, ha minoritetsbakgrunn, ha psykiske lidelser og samtidig være forelder ?

There is not one, but many childhood.

Who can possibly claim there to be only one childhood when it is so obvious that children lead their life under a variety of conditions, depending not least on the socio-economic background of their parental home (Qvortrup1994: 5).

3.3.2 Foreldreskapet

Å etablere et følelsesmessig forhold til sitt barn kan være en likeså vanskelig og krevende jobb som det var tidligere å lære barn å utføre sine plikter og arbeid.

En stor endring er at barn og foreldre i mindre grad oppholder seg sammen. Jens Qvortrup (1994) viser til hvordan barnet oppholder seg i egne ghettoer, hvor han refererer til Kovarik sine begrep ”stage” og ”script”. *The stage refers to the designing and physical structuring of*

children`s environment, while script is the agenda for how children are supposed to spend their time within a given stage (Ibid 1994 :8.)

Han viser videre til hvordan barn i dag får bruke hjemmet som sin arena når foreldrene ikke er tilstede. Det er en stor endring fra tidligere og det forventes gjerne at det er både plass og utstyr som for eksempel egne rom for barnet og egen pc tilgjengelig. Det kan virke som om mange lar seg provosere over alt det barn får ta del i og alt det utstyr de får av foreldre og slekt. Barnet har ”overtatt” ikke bare huset, men også mange av festdagene våre. På den andre siden vil kan hende noen si at foreldre i dag kjøper seg fri fra dårlig samvittighet. At mange foreldre har vansker med å forholde seg til de nye sosiale medier gjør at mange barn og unge fritt utforsker ”onlineverdenen”. At det finnes aldersgrenser på nett, for eksempel 13 årsgrense for å være på Facebook, ser ut til å være noe mange foreldre ikke forholder seg til. Så hvordan forstår da barn og ungdom de regler som voksne setter? Den seksuelle lavalders grensen kan synes å være under press og det er tegn som tyder på at unge mennesker fortolker regler og aldersgrenser på en måte som passer de, men som noen ganger bryter med samfunnets norm.

Prosjektet barn og familie er krevende. Nicole Hennem (2002) har stilt spørsmålet; hva består kjærlighets og autoritetsarbeidet i for norske foreldre?

Hvilke utfordringer møter foreldre i dag som tidligere generasjoner ikke har hatt?

Individuering, intimisering og privatisering er begreper som danner en kontekstuell ramme for en kulturell forståelse av familielivet i dag (Hennem 2002: 61).

Den emosjonelle faktor er blitt viktig i den moderne familien. Det arbeidsfelleskap som tidligere var helt nødvendig er nå byttet ut med den enkeltes selvutfoldelse og kan hende blir det å få ansvar for barn det viktigste arbeidet familien utfører.

Den senmoderne tid stiller store krav til barnet og det er lite rom for avvik. Ekspertene og profesjoner følger godt med og de som skiller seg ut blir lett stigmatisert og marginalisert. Lang er listen over forhold sosialarbeidere vektlegger i utredninger i barnevernssaker som forskerne Parton, Thorpe og Wattam viser til. *De påpeker at sosialarbeidere måler livet hos foreldre og barn med en målestokk skapt av normalitetsforventninger til foreldreskap i samfunnet (Marthinsen 1999:247).*

Slik vises det til hvordan sosialarbeidere lager en ”moralsk profil” som skiller akseptabel ”oppførsel” og ”sanksjonabel oppførsel” (ibid).

Tine Egelund (1997) bruker begrepene ”*det uordentlige familieliv og det moralsk anerkjendte billede av familien*” Hun beskriver det uordentlige familielivet og den risikable barndommen og har sett på hva det offentlige ikke aksepterer i forhold til barnevernsfamilier.

..uordentlige mødre, som ikke holder hjemmet rent, drikker, går tilbake til voldelige menn, er løse på tråden, har kaos i økonomien, dropper ut av arbeid, er umoden og avhengige av barnet, ikke holder avtaler mv. (Egelund 1997: 199).

Denne beskrivelsens motstykke er det hun kaller *de kulturelt akseptable normer for forelderskap, hvor idealbildet av den selvforsørgende, modne, psykisk sunne, samarbeidsdyktige og kompetente oppdrager ikke er nøytralt*(ibid).

Det faktum at mange barn vokser opp i skilsmissec familier er noe som oppleves som krevende og som kan gi ekstra utfordringer.

Foreldreskap er det norske begrepet for det engelske begrepet "parenthood" som henviser til de kulturelle og sosiale forventningene knyttet til personer som får barn. (Hennum 2002).

Fortsatt er det slik at familiemodellen blir sett på som mest egnet til oppfostring av selvstendige barn. I forhandlingsfamilien ser vi ifølge Henum (ibid) at der blir det tatt hensyn til at barnet er et individ med egen behov og rettigheter og med en stemme som voksne er pliktig til å høre på.

Med tanke på de store endringer som har vært er det nærliggende å spørre seg om alle involverte parter henger med på utviklingen?

Og hvordan gjenspeiles vanlig folks forståelse av det kompetente barnet? Vi fagfolk kan lese, forske, drøfte og diskutere dette på et nyansert nivå fordi det er faget vårt. Hva med den vanlige mor og far som har andre yrker og fagfokus, er de i stand til det? Hvor lett er det å forstå ekspertens råd ? Barn i dag kan synes å være vel informert om sine rettigheter men det kan synes som foreldre på veien mister oversikten over sine plikter og ansvaret de har til å passe på eller følge med hva de unge foretar seg. De nye sosiale medier er en ny arena og som selvsagt skaper nye utfordringer. Teori – medietilsynet, se mig

Det å vurdere barn og ungdom ut i fra alder og modenhet er en viktig foreldrefunksjon. Er det her det noen ganger går feil?

3.3.3 Ung i dag

Frønes (2007) bruker begrepet tribalisering for å synliggjøre hvordan barndommen og spesielt ungdommen primært forholder seg mest og sterkest til sin egen "stamme" som er de på samme alder og med samme livsstil.

Ungdomstiden kommer mellom barndommen og voksenlivet og den representerer uro, selvstendighetssøken, fornyelse, spenningssøken, opprør og utvikling av nye livsstiler.

En ungdomstid som ikke eksisterte tidligere har nå slik det kan se ut ”overtatt” både deler av barndommen og deler av voksenlivet. Hvilke konsekvenser har det medført? *Som barndom blir ungdomstid ofte framstilt som en kulturell konstruksjon, det vil si ikke som noe som er gitt og universelt, men som en kategori eller en livsfase som bestemmes i tid og rom* (Hennum 2002: 72). Et endret syn på barndom og ungdomstid vil bety et endret syn på voksenliv og det oppstår nye konstruksjoner som utfordrer på både individ og samfunnsnivå.

Barn utfører ikke lenger arbeid i familien, men har heller blitt en økonomisk belastning for foreldrene. Barn har fått en annen oppmerksomhet enn tidligere men betyr det at vi prioriterer dem høyere og elsker dem mer enn tidligere? An-Magrit Jensen (1999) viser i artikkelen ”Fra faderkontroll til moderansvar” til at det fysiske barnet som har behov for to foreldres tid og omsorg, er kommet i konflikt med foreldrenes andre behov. Disse foreldrebehovene kan være et krevende arbeidsliv, friluftsliv og kjærlighetsliv.

Det virtuelle barnet har vår kulturelle oppmerksomhet, mens det fysiske barnet må vike for behov som når det kommer til stykke har en høyere prioritet (Jensen:7).

Barne,-likestillings- og inkluderingsdepartementet har gitt ut veilederen *Det magiske øyeblikket – hvordan komme i kontakt med ungdom som sliter* (2010).

Veilederen har fokus på ungdom som sliter og om hvordan voksne kan nå disse ungdommene. Det er mange som har ansvar for å nå disse ungdommene.

Et fellestrekk ved de voksnes beskrivelser er understrekningen av adferd – ungdommen fortolkes å være i risikosituasjoner på bakgrunn av noe han eller hun gjør. De dropper ut av skolen, er korridorvandrerer, ruser seg lager bråk eller er uartige. Bildet er forståelig- det er gjennom våre handlinger, vår adferd, at vi blir synlig for andre mennesker. Ungdommene derimot, viser ikke nødvendigvis til det de gjør eller ikke gjør. De er i større grad opptatt av følelser og relasjoner – eller mangelen på relasjoner. De viser til ensomhet, om ikke å være med, ikke å ha noen å snakke med, eller ikke å være betydningsfulle for noen (2010: 7).

En stor undersøkelse gjennomført i Danmark, Børn og unge i Danmark- velfærd og trivsel (08.02.11.<http://www.sfi.dk>).har sett på hvordan den brede del av barnepopulasjonen trives på forskjellige livsområder. Undersøkelsen etterlater et overordnet inntrykk av at det starter godt for de aller fleste barn, de har god helse, de trives godt i barnehage og skole og de er aktive i fritiden. Men de gode takter fra tidlig barndom fortsetter derimot ikke, men blir gradvis ”overtruffet” av et stadig mer risikofyllt og problematisk liv. Gleden over å gå på skolen avtar og troen på egne skoleprestasjoner synker. Blant de eldre ungdommen er det en ”afmatning” i

kulturforbruk og sportsaktiviteter. Den politiske interessen stiger. Alkoholforbruker er alarmerende høyt og det går dårlig i forhold til kost og mosjon. Endring i adferd er kjønnsbetinget. Det er symptomatisk for jenter at de har det ”ondt i livet”, noe som gir seg utslag i innadvendthet og depressive symptomer mens gutter i større grad lever sterkere og deres adferd er mer synlig. Tallene blir beskrevet som høye. Om så dette for mange er et overgangsfenomen så stiller undersøkelsen spørsmål om familiene og velferdsinstitusjonene som de unge er tilknyttet, har rustet dem godt nok til å stå på egne ben.

Undersøkelsen viser at barn og unge som ikke lever i kjernefamilien er i følge undersøkelsens definisjoner hyppigere marginalisert. Bruddet i seg selv er ikke avgjørende men det pekes på faktorer som dårligere økonomi og at steforeldre ikke i stor grad erstatter de biologiske foreldre. Et sentralt poeng i undersøkelsen er at det ser ut som kjernefamilien beskytter de unge mot adferd og livsstilmønster som medvirker til risikoadferd.

De danske forskerne har sett på sunnhetsadferd, risikoadferd herunder rus og sex og på unge som ofre for overgrep og kriminell adferd.

3.3.4 Barn og unges rettigheter

Barns rettigheter er kommet tydeligere i fokus siden 1980 årene i følge Tronvoll (2006). FN s konvensjon om barns rettigheter, Lov om barn og foreldre og Lov om barneverntjenester poengterer at foreldre har primæransvaret for å ivareta barns rettigheter, men at staten har et overordnet ansvar for tilrettelegging. Et eget barneombud for barn har vi som underbygger det senmoderne synet på barn som subjekter i eget liv. Opprettelsen av Barnehus er et tiltak for å sikre at barn som har utsettes for vold og seksuelle overgrep skal sikres gode dommeravhør og et godt og helhetlig behandlingstilbud(Justis og Politidepartementet).

Så kan en spørre om i hvor stor grad de tiltak som igangsettes hjelper i forhold til å beskytte flere barn som lever under uholdbare forhold. Blir barna sett, hørt og overgrep avdekket i større grad nå enn tidligere?

Den størst endringen, tross familiens sterke posisjon og den store utbyggingen av velferdsordninger, er at det offentlige på ulikt vis har overtatt oppfostringen og store deler av oppdragelsen av barna. Skolen, daginstitusjoner, helsestasjonen med flere overvåker i større og større grad om mødrene produserer ”normalutvikling” hos sine barn (Egelund 1999).

Det moderne samfunnet hviler på en grunnleggende forestilling om likeverd og menneskeretter(Hagen 2006) De fleste barn har det følelsesmessig og materielt bedre enn noensinne, men en gruppe barn faller mer eller mindre utenfor. Frønes (2007) mener vi ser konturene av en moderne marginalisering. Tanken om det autonome mennesket

spiller en avgjørende rolle for diskusjonen om barn og ungdoms livsbetingelser i det moderne samfunn (Wyller.2001). At et barn er autonomt betyr at det har krav på bestemte rettigheter som skal sikre den frie selvtutfoldelse.

3.3.5 Risiko

Hvilke risikoer barn møter, har endret seg med samfunnets utvikling. Det har alltid eksistert risiko i form av biler, elver, stup og barn har blitt passet på mer eller mindre ut ifra alder. Barn oppsøker også ofte risiko(Frønes 2007). Å ta risiko gir ofte status i barnekulturen og det farlige er tiltrekkende. Ungdomstiden er i enda større grad en risikotid. Ungdom er på jakt etter seg selv, selvstendighet og spenning og de beveger seg bevisst inn i risikofelter. Vi voksne vet at pubertetens forvirring gir risikosituasjoner og at de unge kan være overmodig og ureflekterte. I den moderne barndom og ungdom er det nye og andre risikoposisjoner enn de som var for 50 år siden. Eksempler på det kan være en større tilgang på rusmidler, utvikling av spiseforstyrrelser samt utfordringer og farer barn og ungdom kan møte via internett. *”Barn og unge som trenger støtte, omsorg og beskyttelse kan risikere å bli overlatt til seg selv”*(Angel 2010 :148).

Ungdom overlatt til seg selv er særlig utsatt for å havne i risikosituasjoner. Der en av risikoene kan være å havne i uheldige seksuelle forhold. Et aktuelt spørsmål er om vi på samfunnsnivå gjennom ulike instanser som barnevern skole og helsestasjon har et godt nok fokus på dette?

Risikoens motstykke er beskyttelsesfaktorer eller resiliens. Med det menes en hvilken som helst faktor i individet eller oppvekstmiljøet som kan bidra med motstandskraft og redusere sannsynligheten for negativ utvikling (Gjærum B.m.fl 1998).Fokuset på risikofaktorer i samfunnet som så dann har i stor grad økt.

Boka ”14 år till salu- en sann svensk historia” av Carolina Engvall (2008)beskriver en historie om Tessan som er ei ganske så vanlig jente som opplever en voldtekt når hun er 14 år. Hun forteller ingenting til noen, lider og selvtilliten synker. Etter hvert dras hun inn i en sirkel av selvfornedrelse, bekreftelsessøking og prostitusjon.

Våldtäkten blev verklighet i mina drömmar, som en Hollywoodfilm i kubikk, en kassasucce som aldrig villa sluta rulla på biografarna.

Mamma och pappa märkte att något var fel, det måste de ha gjort. Jag berättade aldrig.

Det er dessverre slik at det er vanskelig for voksne å overhode tenke at barn og ungdoms endrede oppførsel kan handle om såpass grenseoverskridende opplevelser.

3.4 Ungdom og seksualitet

3.4.1 Seksuell utvikling

Barns naturlige seksuelle utvikling er viktig for å sikre en sunn voksen seksualitet.

Seksualiteten som en viktig del av menneskers helse er satt på dagsorden de siste ti år. Marit Hoem Kvam viser i boka "Seksuelle overgrep mot barn (2001) til at Verdens Helseorganisasjon i 1975 anerkjente at helse også har et seksuelt aspekt. Det snakkes om en seksuell revolusjon og det innebærer ulike endringer i synet på sex og de seksuelle praksiser. Så stilles det spørsmål om denne endringen har blitt fulgt opp på en klok måte med tanke på undervisning, oppdragelse og utvikling av treffsikre tiltak?

Barns seksuelle utvikling er vanskelig å skille fra andre deler av utviklingen og modningen. Vi er alle født som seksuelle vesener, det er en del av våre arveanlegg (Kvam 2001). I tillegg til det biologisk medfødte vil miljøets påvirkning prege barnets seksuelle utvikling. Det er viktig å huske at det som anses som normal seksuell atferd i dag og i vår kultur ikke nødvendigvis er det samme som tidligere og i andre kulturer.

Seksualiteten er i stadig endring. Vi har fått seksuelle rettigheter og samtidig opplever vi at det daglig avdekkes overgrep av ulik karakter. Nye lover må utarbeides for å imøtekomme nye kriminelle forhold. Straffeloven utvides gjennom for eksempel grooming-lovgivningen for å regulere straffbare forhold mellom voksne som via internett pleier kontakt med barn under 16 år med mål om å utnytte de seksuelt.

Betyr det at voksnes tanker og holdninger til unge menneskers seksuelle praksis er i endring? At vi med ny kunnskap, tidligere pubertet, nye alternativ arenaer for seksuell utprøving som for eksempel onlinesex med webkamera, vennesex, større åpenhet for homofile og transseksuelle fører til at ansvarlige voksne tolererer mer og rådgir unge deretter? Et interessant spørsmål er om det er slik at denne utviklingen åpner opp for flere nye situasjoner hvor seksuell utfoldelse kan skape vanskeligheter og utnytting eller om den seksuelle utfoldelsen tar nye positive og frigjørende retninger?

Studier viser at ungdom som kommer tidlig i puberteten i større grad er involvert i risikopreget oppførsel. En artikkel i Aftenposten (Innsikt, September 2010) viser til forskningsresultater publisert i *The Australian and New Zealand Journal of Criminology* hvor de har funnet økt aggresjon hos jenter som entrer puberteten tidlig.

I Storbritannia har den ukomfortable virkeligheten av at barn modnes seksuelt tidligere enn før blitt oversatt i debatten om overseksualisering av barn. I stede for å fokusere ene og alene

på kyniske produsenter som lager sexy undertøy til 7. åringer, spør artikkelen om ikke man bør vurdere hvordan man skal forholde seg til den nye virkeligheten der mange jenter nå utvikler bryster i den alderen.

Det vises til bemerkelsesverdige tall gjort på danske jenter i forhold til tidligere brystutvikling og tidligere menstruasjons start. *Barn utvikles seksuelt mye tidligere rent fysisk og er klare for seksuell reproduksjon, men mentalt er de overhode ikke klare*, uttaler barnelege og endokrinolog Dr.Stanhope (Ibid:s 58)

Endringene knyttes i stor grad opp i mot miljømessige årsaker. Det gir nye perspektiver og mange utfordringer.

Våre samfunn kan i fremtiden komme til å godta noen former for seksuell kontakt mellom voksne og mindreårige sier Richard Green, en av verdens fremste sexologer (Morgenbladet 2011) Han sier at noen sexologer mener at ikke all seksuell kontakt mellom en voksne og en mindreårig er skadelig. De hevder at dersom et barn ikke er tvunget til seksuelle handlinger, så er mye av den skaden som rammer den unge personen et produkt av hvordan samfunnet ser på det som har skjedd. Green viser til "The Trauma Myte" av psykolog Susan Clancy fra 2009, hvor hun presenterer forskning som konkluderer med at det ikke er det seksuelle overgrepet i seg selv som forårsaker traumet, men i stedet hvordan hendelsen senere ble omtalt. Dette er et kontroversielt syn men viktig å ta med som et innspill fra internasjonal forskning.

3.4.2 Nye seksuelle praksiser

Å se på hvordan ungdom høster seksuelle erfaringer er et begrep Åse Røthing (2002) bruker. Hun hevder at *det gir ikke uten videre mening å si at unge jenter på samme måte som gutter "høster" seksuelle erfaringer, ettersom det å inneha seksuelle erfaringer ikke nødvendigvis oppfattes som positivt for jenter.*

Unge jenter uttrykker at det tåles mindre seksuelle utprøving fra deres side sett i forhold til gutter. Jenter blir stemplet som horer mens gutter får status om de har flere sexpartnere på kort tid(Grytbakk og Borgestrand 2004).

Røthing (2002) spør videre om ikke dette er gammelt nytt og om vi har vansker med å drøfte forhold rundt kjønn i en offentlig debatt?. Det kan være slik at kjønn i stadig mindre grad oppfattes som relevant begrunnelse dersom kvinner opplever seg forskjellsbehandlet eller undertykket. Vi forventes å være likestilt og derfor oppfattes kjønn i dag mer og mer som noe hver enkelt er ansvarlig for å iscenesette på "riktig" måte (Sødergaard i Røthing 2002).

Internett har åpnet muligheten for at jenter kan utforske sin seksualitet på nye måte. Uten innblanding og stigmatisering kan de leke og eksperimentere. Og det gjør de.

Spørsmålet er om vi også i for hold til internett tenker ulikt om gutter og jenter? Gutter må gjerne surfe porno og homofile gutter må få teste ut sin legning i møter avtalt på nettet. De unge jenter derimot bør være forsiktig og om de skulle finne en å ha sex med så er voksnes reaksjon nærmest automatisert på at hun er utsatt for et seksuelt overgrep. Mulig jeg overdriver, men kjønn er en viktig dimensjon.

I Mossige og Stefansen undersøkelse(2007) er det stort flertallet av utsatte i deres materiale jenter mens utøverne var gutter eller menn. *Samtidig oppgav halvparten av guttene med offererfaring, en kvinnelig utøver.*

Så skriver de:

Det kan se ut som om graden av tvang ovenfor gutter gjennomgående var mindre enn for jenter. En mulig tolkning er at dette er gutter som i utgangspunktet har gått med på den seksuelle handlingen, og senere angret (Ibid :182).

Jenter jeg har snakket med bekrefter at slik oppleves det for de også.

I følge Krange (Krange i Smette 2004) er det en feilaktig oppfatning blant både samfunnsvitere og ”folk flest” om at vi lever i et individualisert samfunn: altså et samfunn der hver og en velger sine egen identitet og sitt livsløp, uavhengige av begrensninger knyttet til sosiale og økonomiske forhold og der hver enkelt blir forpliktet til å ta ansvar for egne handlinger og konsekvensene av disse. Krange hevder at denne forestillingen fører til at vi ikke så godt får øye på makt og dominansforholdene rundt oss i samfunnet.

Det vil kunne medføre at ungdom som havner i seksuell utnyttning tar ansvar for det som skjer selv og de er ikke i stand til å se ulikheter i maktforhold, kjønnsulikheter og alder. Jussens underliggende premiss om det avhengige og underordnede barnet, utsettes med andre ord for en sterk motstrøm gjennom troen på uavhengige og likestilte individer(Smette 2004).

Det er en utfordring hvor grensen mellom barn, ungdom og voksen skal trekkes

Barns historie likner på kvinners, hevder Frønes. Han sammenligner de ideelle barna med Ibsens Nora som var familiens lille lerkfugl, men ikke subjekter med individuelle rettigheter. Professor David Arcard (2009) problematiserte dette ved å gi eksempler i fra helsevesenet som kan overføres til problemstillinger i barnevernet. Ei jente på 15 år fikk uttale seg i forhold til transplantasjon av et nytt hjerte. Hun ville dø om hun ikke fikk et nytt hjerte. Jenta tenkte seg godt om, reflekterte rimelig godt rundt alt hva dette innebar. Hun bestemte seg for å takke

nei fordi hun ikke ville ha en annen person sitt hjerte og hun ville heller ikke gå på sterke medisiner resten av livet. Hun forsto at det betydde at hun ville dø om kort tid. Jentas ønske ble oversett og overprøvd. Begrunnelsen dommeren i denne saken framhevet var at barn på snart 16 år ofte hadde intelligens nok til å forstå, men den var ikke god nok til å bestemme på egen hånd. Barn må slik jeg forsto Arcard, ha rett til ta feile vurderinger, de må få beherske mye på egenhånd, men samtidig slippe å ta alle beslutninger. Det skal vi voksne gjøre. Barn har en fundamental rett til å høres, men de voksne skal lede dem. Rettigheter må stå i forhold til mulighetene den unge har til å ta kloke valg for seg selv. Archad (Ibid) presiserte at det kan gjøre stor skade å gi barn rettigheter de ikke er modne nok til å håndtere.

Ambivalens er en nokså vanlig menneskelig tilstand – dette at mennesker har motstridende følelser og synspunkter i forhold til et fenomen (Repstad 2007:75)

Ei jente jeg kjenner ønsket å sjokkere og sier hun var seksuelt pågående i forhold til en mann hun traff via Internett. Etter å ha bearbeidet forholdet beskriver hun det nå som en form for sjølskading. Denne endringen og mulig ambivalensen i synet på egne erfaringer er interessant å se nærmere på. Det er nyttig å være inneforstått med at slik kan det oppleves. Den forvirring ungdom opplever rundt sine seksuelle erfaringer vil i mange tilfeller spre seg til oss voksne. Som et eksempel: den ene uken omtales gutten som jentas kjæreste mens han neste uke blir omtalt som en overgriper.

Fagmiljøene trenger mer kunnskap om hvordan snakke om disse fenomen, hvordan gi adekvat hjelp. Christina Warfvinge som arbeider ved BUP-Elefanten i Linköping mener det er et generelt problem at ansatte i hjelpeapparatet ikke får anledning til å spesialisere seg innfor seksuelt misbruk (Redd Barna rapport 2010). Jeg vil tilføye at det kan se ut som det er mangel på kunnskap både spesielt og generelt hva seksualitet angår. Også i forhold til de positive sidene med seksualiteten. Warfvinge påpeker videre at om man kan mye om et tema er det også lettere å inkludere annen kunnskap.

3.4.3 Studier

Flere har skrevet om ungdom, seksuell utprøving og seksuell utnytting. Men det er fortsatt lite litteratur og studier gjort på tema. Willy Pedersen har skrevet boka Nye seksualiteter (2005) og NOVA har gjort undersøkelser om ungdomsprostituasjon, Sex for overlevelse eller skyggebilder av kjærlighet (2003), om seksuell utnytting, Ansvar i grenseland (Smette 2004) og Vold og overgrep mot barn og unge (Mossige og Stefansen 2007). Seksuelle krenkelser via

internett – hvor stort er problemet (Suseg, Grødem, Valset og Mossige 2008) Redd Barna har dessuten i ulike rapporter satt tema internett og seksuell utnytting på dagsorden.

Ungdom er seksuelt utprøvende og spenningsøkende og helse og sosialarbeidere trenger kunnskap, innsikt og gode handlingsrom for å bistå ungdom i utprøvningsfasen.

For at friheten skal bli et gode vil mennesker ofte trenge hjelp til ansvarlighet (Leenderts 1995). Forfatteren bruker som eksempel jenter hun har møtt på 16 år som har tatt abort uten at noen av deres nærmeste har visst om det. Det kan være vanskelig i seg selv, men i tillegg diskuterer hun valgets alvorlige karakter opp i mot jentenes ensomhet. Hun taler varmt for valgrådgivning som en prosess med tre faser; klargjøring, valg og gjennomføring. Tilbud om rådgivning skal slik fungere som et sikkerhetsnett når mennesker ikke klarer det alene eller får hjelp av sine nærmeste.

Vi kan selvsagt spørre om det er vel naivt å tro at unge mennesker vil oppsøke rådgivning for å avklare hvor langt de skal gå i seksuelle sammenhenger. Erfaringen flere har er at unge mennesker i stor grad ønsker å snakke med voksne om seksuelle forhold, hva som skjer, hva som er vanlig og om de selv er som andre ungdommer.

NOVA s rapport ”Ungdoms holdninger til seksuelle krenkelser og overgrep” (2001) er en selvrapporteringsstudie omkring ungdoms holdninger, erfaringer og egenskaper i forhold til seksualitet, seksuelle grensekrenkelser og seksuelle overgrep.

Seksuelle overgrep økte risikoen for en rekke både internaliserende og eksternaliserende problem. Mossige(ibid) viser at funnene er forenlig med internasjonale studier og understreker bredden i de reaksjoner som kan oppstå i etterkant av både milde og grove overgrep. Det er med andre ord større risiko for at en ungdom utvikler seksualitetsrelaterte problem om han eller hun har erfart seksuelle overgrep.

Herunder selvmordsforsøk, selvskading, spiseforstyrrelser, å ha sex mot betaling, tidlig seksuell debut, dårlig selvbilde, utagerende atferd, angst blant annet (2001).

En konsekvens av denne kunnskapen innebærer at alle som arbeider med barn og ungdom bør ha et skarpere blikk for de skjulte seksuelle forbindelsene unge mennesker lever med. Noen av de er av særdeles skadelig karakter.

Ungdom med kognitive vansker eller med et dårlig utviklet språk kan bruke andre kommunikasjonsformer som for eksempel seksuelle tjenester for å bli sett, for å bli synliggjort og for å synliggjøre interesse og nysgjerrighet til jevnaldrende eller eldre.

Marie- Lisbet Amundsens (Fontene Forskning 2010) har intervjuet kvinnelige innsatte som er yngre enn 26 år og som har vært utsatt for seksuelle overgrep. Hun har intervjuet dem om hvordan de opplever egen livssituasjon. Kvinnene har vært utsatt for seksuelle overgrep, 6 av de som barn og alle som voksen. Flere av kvinnene som nylig var unge jenter sliter med skam, skyldfølelse og posttraumatisk stress. Informantene viser til at fagfolk ante hva som foregikk, men at de valgte å ikke gripe inn.

Rapporten *Følelser i drift* (2004) avdekket noe lignende i forhold til spørsmål om ungdom og salg og bytte av sex. Fagfolk ante at noe foregikk men valgte å la være å spørre. Begrunnelsen var at det var nok av andre problemer å ta tak i, at de var redd for å bidra til stigmatisering, at det var vanskelig å snakke om og at det manglet tiltak.

Mari- Anne Zahl gjorde i 2002 en undersøkelse blant sosialarbeidere om forhold rundt klienten og religion. Det viser seg at sosialarbeiderne mener at livssyn er viktige sider med et menneskes liv, men at det er et tabuemne. ”Norske sosialarbeider tar helst ikke i slike spørsmål med ildtang en gang. Ikke vil de. Ikke tør de. Og ikke er de sikre på om det er yrkesetisk forsvarlig å gjøre det, heller” (Gemini. 2003 <http://www.ntnu.no/gemini/2003-04/22-25.htm>) Mari-Anne Zahl forteller at hun er forundret og bekymret over at religion er slikt et tabuområde for norske sosialarbeidere. En kan være fristet til å stille spørsmål om det samme kan være tilfelle vedrørende seksualitet?

Rapporter forteller at sexsalg blant ungdom bare i liten grad er satt på dagsordenen i de enkelte instanser, og at det skorter på kunnskap om fenomenet (Hegna og Pedersen 2002, Bjørndalen 2010) Spesielt fordi barn og unge ikke alltid gjenkjenner farene er det viktig at voksne gjør det. Ulike tilnæringsmåter kan benyttes når en skal snakke med ungdom om tabutema som sex. NOVA –veilederen (2006) presiserer at det ofte trengs mange samtaler med ungdom , både for å etablere tillit, for å få fram hva bekymringen handler om og for å involverer den unge i utvikling av en plan. I samtaler med ungdom bør en unngå å vise avsky eller forferdelse over det de forteller, still åpne spørsmål, ha ungdommens opplevelse, fortelling og erfaring i fokus, se hele ungdommen, unngå skyldfølelse og moralisering, informer om hva du vil gjøre og tilkjennegi det ansvar du som voksen har(Ibid). UngPros erfaringer er at ungdom gjerne vil fortelle sin historie og at det ikke alltid er nødvendig å sirkle for lenge rundt grøten før en tar opp tema.

3.4.4 Seksuelle krenkelseser

For å forebygge seksuelle krenkelseser lanserte Trondheim kommune våren 2010 et nytt undervisningsopplegg for lærerere og helsepersonell i grunnskole og videregående skole. Et samarbeid mellom LLH – landsforeningen for lesbiske, bifile og transpersoner Trøndelag og Trondheim kommune(2010). Der belyses 18 ulike tema knyttet til seksualitet, identitet og grenser. Materialet er utarbeidet og praktisk prøvd ut på forskjellige skoler. Det er gjort i samarbeid mellom ulike fagfolk, UngPro inkludert. Bakgrunnene er et behov for et ressurshefte med konkrete redskap med pedagogisk bakgrunnsstoff og faktaopplysninger. Behovet for kunnskap er stort og det er i tråd med Utdanningsdirektoratets ressurshefte *Undervisning om seksualitet* (2009) Der presiseres det hvor viktig det er å gi unge mennesker undervisning som er tilpasset deres alder og modning og at en god opplæring om seksualitet kan hindre at elever i å begå seksuell trakassering eller seksuelle overgrep. I Trondheim kommunes materiale er det blant annet satt fokus på seksuell trakassering, seksuelle overgrep, pornografi og internett som sosial arena. Det er ingen tvil om at seksualiseringen påvirker alle. Utdanningsdirektoratet viser til et rikere medielandskap, men samtidig har omfanget av stereotype framstillinger av seksualitet og kjønn økt (2009). Barn og unges forutsetninger til å forstå de ulike mekanismer rundt for eksempel hvordan sex og kjønn framstilles er begrenset. Likeså har barn og unge begrenset kompetanse til å forstå hvor tett skjønnhetsidealet er knyttet opp mot kommersielle markedsinteresser. Det må de øves opp til å reflektere over.

3.4.5 Prostitusjon

Liv Jessen, som i mange år har vært leder for Pro Senteret – et riksdekkende kompetansesenter for prostitusjon, har skrevet *Ung Prostitusjonsdebut*(1998). Fokuset her er å klarlegge hvor mange som debuterte i prostitusjon før de var 16 år og hvilke omstendigheter som ledet fram til tidlig prostitusjonsdebut.

Det viste seg at flertallet av kvinnene hun intervjuet hadde hatt en vanskelig oppvekst, men ikke alle. Kvinnene fortalte om brutte familieband, manglende grenser og omsorg, rus, fattigdom og noen hadde opplevd seksuelle overgrep. Kvinnene var tidlig blitt voksne. Jessen opplever at de har et nyansert syn på hvordan det hang sammen og at lojaliteten til foreldrene er svært stor. De tar på seg skylden for at det gikk som det gikk (Jessen 1998:59).

Det fokus som i de siste 10, 20 årene er satt på prostitusjonsfeltet har gitt mye nyttig og utfyllende kunnskap. Det er ikke så enkelt som overskriftene sier. Kunnskapsutvikling og spennige debatter har bidratt til å nyansere folks syn på fenomenet.

En vanskelig oppvekst fører ikke til prostitusjon, men det kan se ut som det fortsatt er en større risiko for å havne i situasjoner preget av kompliserte seksuelle forhold. Det at et ungt menneske både opplever omsorgssvikt og samtidig har en oppvekst i vår moderne tid, hvor barnet som subjekt og aktør må ordne opp med mye selv, kan bli dobbelt krevende. Om samfunnet tilbyr et hjelpeapparatet med et slikt syn på barns og unges kompetanse, vil i ”verste” fall ingen bistå eller gripe inn ovenfor den unge. En dobbel opplevelse av å bli overlatt til seg selv kan være utfallet. Den unge jenta som blir fortalt at hun er aktør i eget liv og som handler deretter i sin søken på omsorg og oppmerksomhet, kan oppleve at noen utnytter det.

3.4.6 Nye sosiale medier

Unge internettvaner har en relativt kort historie. På siste del av 1990 tallet spredte internett seg relativt fort. Med internett har det blitt skapt helt nye muligheter for å skape kontakt og utvikle relasjoner med personer som man ellers med stor sannsynlighet ikke ville kommet i kontakt med (Ungdomsstyrelsen 2009). Samtidig innebærer internett store muligheter for å opptre anonymt eller med falsk identitet. Noe både barn og voksne gjør.

De unge har lært det nye mediet på en annen måte enn mange eldre.

Unga upp till 25 år kallas ibland för infödda och de som är äldre för digitala invandrare (Dunkels i Ungdomsstyrelsen 2009).

Voksne har mangelfull kompetanse om informasjon og kommunikasjons teknikk(IKT) og hvor stor betydning det har i de unges liv. Ikke bare teknisk kunnskap men også hvorfor det er så kult, spennende og givende å være på nettet(Nyman 2006).

Redd Barnas rapport *Omsorg på nettet: Er det mitt ansvar ?(01/2010)* poengterer nettopp at ansatte i barnevernet mangler kompetanse om seksuelle overgrep på Internett. Erfaringer Onlineprosjektet på BUP –Elefanten i Linköping har gjort bekrefter dette på et generelt grunnlag og presiserer at det i internasjonal og nasjonal forskning er store kunnskapsluker ikke minst når det gjelder hvordan overgrepene påvirker de unge.

”Vår erfaringer er ätt de barn som drabbast har stort behov for stöd och behandling.

Insatserna är resurskrävande och ställer höga krav på de profesjonella.” (Barn och sexuelle övergrep via It- Bup-elefanten 2009:50).

De kan ikke finne noen publikasjon eller internasjonal forskning som kan si noe om hvordan adekvat hjelp og behandling skal utformes.

Seksuell eksponering og utnytting på internett fører til nye utfordringer for hjelpeapparatet. Konferansen "Children and Online Sexual Violence, Research-Protection – Assistance" (Stockholm februar 2009) satte fokus på hvordan spredning av bilder og film foregår og at tilgangen på grov pornografi, herunder også grov barnepornografi er stor. Internett gir mange barn og unge tilgang på positiv og viktig informasjon om seksualitet. Det vanskelige spørsmålet er likevel hvordan barn og ungdom forholder seg til det grove materialet de finner på nettet. Det er vanskelig å beskytte seg mot og det er særlig vanskelig å snakke med voksne om det. En seksuell nyskjerrig tenåring kan komme i kontakt med langt sterkere bilder og informasjon enn hva hun egentlig var på leting etter. Er så det skadelig? Forsker Ethel Quayle fra England poengterte at dette kan være en type krenkelse som er ødeleggende eller skadelig for den unges seksuelle utvikling, i form av et forvrengt og urealistisk syn på seksuell utfoldelse (Forelesning Stockholm februar 2009).

I Ungdomsstyrelsen store kartlegging av ungdom, sex og internett bruk i Sverige "Se mig" (2009) er et av funnene at det på ingen måte er tvil om at internet og mobiltelefoner er blitt viktige for å søke informasjon og for å skape kontakter. Forfatterne finner derimot ikke noe støtte i at internett i seg selv bidrar til at unge i større utstrekning selger sex mot betaling. Kontakter etableres via internett, men er ikke i seg selv årsaken til at unge selger sex. Et funn er at den gruppe ungdommer som selger sex ofte har problem med psykiske plager, en seksualisert adferd og grenseoverskridende handlinger. I tillegg verifiseres funn fra 2004 om at det er en sterk sammenheng mellom erfaringer med seksuelle overgrep og det å selge sex. Resultater fra intervju med barn og ungdom som er utsatt for krenkelser og overgrep i forbindelse med internett, viser at det finnes nye typer følelser knyttet til erfaringer med overgrep på nett. Dynamikken i relasjonene er forskjellig fra andre overgrep, og de unge opplever å være mer delaktig og oppsøkende. Erfaring viser at ungdom treffer ukjente mennesker på nettet og blir eksponert i den virtuelle verden ved hjelp av webkamera og gjennom møter i virkeligheten. Det kan handle om voksne, men også om jevnaldrende eller litt eldre ungdommer.

UngPros erfaringer er at noen av ungdommene opplever å ikke være i en offer-overgriper relasjon, men at de benevner denne personen som en venn, kjæreste eller en de er forelsket i. Så kan vi drøfte om dette er den unges forsvar for å nettopp dekke over sin egen aktive rolle? Før et eventuelt offline møte har den unge allerede gjort flere aktive valg, og vil ikke med letthet forstå voksenverden sitt syn på denne aktiviteten.

Våre erfaringer er at den seksuelle spenningen den unge søker lett kommer i kontakt med voksne via nettet og at det som starter som en pirrende lek for noen kan bli et spill de ikke er i stand til å komme seg ut av på egen hånd. Men samtidig er det noen som mener de har full kontroll. Sex på internett kan i følge informanter i den svenske undersøkelsen Se mig (Gaärdedal og Nathorst-Böös i Ungdomsstyrelsen 2009) være ambivalent. En kan få en skjev oppfatning av sex gjennom at mye presenteres stereotypisk, men samtidig framheves det at internett også kan være med på å nyansere bildet og åpne opp for at mange forstår at ikke alle passer inn i samme mal. Det kan være frigjørende.

Når det gjelder kunnskap om internett skal vi være oppmerksom på at det er et kraftfullt medium som på dramatisk vis påvirker menneskelige relasjoner og seksualitet. Undersøkelser fra Sverige (Daneback og Månsson i Ungdomsstyrelsen 2009) sier noe om at kompleksiteten i seksualiteten synliggjøres gjennom de ulike former som oppstår, framstilles og anvendes på nettet. *Undersökningen visar at överväldigande andel unga vuxna använder internet för kärlekssyften och sexuella syften. Särskilt unga kvinnor använder internet som kunnskapskilde (ibid).*

Ann Werner (2009) har sin doktoravhandling ”Smittsamt- en kulturstudie av musikkbruk bland tonårstjejer ” undersøkt hvordan en gruppe svenske jenter anvender musikk i sin hverdag og hvordan denne bruken påvirker de kjønnskapende identitetsprosesser. Herunder hvordan kjønn påvirker kategorisering rundt etnisitet, klasse, seksualitet og alder.

Identitetsutvikling er et viktig arbeid for enhver tenåring og Werner diskuterer hvordan forskning i stor grad tidligere var på subkulturer og forskning med fokus på menn og gutters praksis. Feministisk fokus endret dette utover 1980-tallet. Ofte blir fokus satt på jenter og risiko. Spesielt er debatten rettet mot hvordan mediene påvirker jenter negativt med seksualisering av kvinnekroppen. Forskning om hvordan jenter bruker de nye medier er blitt et viktig tilskudd til medie- og kjønnsforskningen (Werner 2009).

Mulighetene for å være jente på nettet er mange. Og kan hende er det ikke alltid farlig heller? Werners informanter bruker mye tid foran pc`n og de er aktive på internett. Jentene snakker med folk, de laster ned musikk og film. Foreldrene kobler sosial kontakt på nettet med risiko mens jentene ikke oppfatter det som risiko.

Risikomomenter var for henne spennende: *det riskabla med Internet kan för unga vara just en möjlighet* (Livingstone 2008: 397 i Werner 2009: 71).

Jenter har slik sett fått en arena hvor de kan utforske sin seksualitet og sine grenser som aktive aktører. De opplever å ha full kontroll på online kommunikasjonen og de har makt til å si ja eller nei til tilbud de måtte få.

3.4.7 Sjølskading

Barn som blir utsatt for seksuelle overgrep vil vanligvis endre adferd. Disse reaksjonene er med på å vise at noe er galt. Klinisk erfaring og forskning slår fast at det er store negative konsekvenser for et barn når det blir utsatt for overgrep (Kvam 2001). Videre er det slik at mye av den data som finnes er preget av at det er vanskelig å skille konsekvensene av seksuelle overgrep fra andre vansker som barnet og familien kan ha. Kvam refererer til undersøkelser som er gjennomført og noen viser at enkelte av barnas reaksjoner er avhengig av alder. Skyld var lite utbredt blant førskolebarn mens utsatte jenter i skolealder oftere viste depressive symptomer og sjeldnere utadventt adferd enn ikke-utsatte klassevenninner. Seksuelt misbrukte gutter og jenter viste som gruppe større tendens til unormal seksuell adferd enn sine jevnaldrende som masturbere, opptatthet av sex i lek og prat, seksuell aggresjon lavere selvtillit og dårligere skoleprestasjoner.

Lege og spesialist i psykiatri Finn Skårderud skriver i sin bok "Uro- en reise i det moderne selvet" (1998) om moderne menneskers uro. Uro i kropp og sinn og forholdene mellom mennesker. Skårderuds spør og svarer selv.

Hva er selvskaade? Det er - helt åpenbart- en skade av selvet. Den er et utsagn som biter seg selv i halen – eller et annet sted på kroppen (1998:292). Ungdom og selvskaading er et forholdsvis nytt fenomen, i den forstand at behandler og hjelpeapparatet har fått fokus på det. Vi snakker om ulike varianter. Kutting, risping, å sulte seg og slå seg selv. Og noen ganger kan seksuelle forhold oppleves som en form for sjølskaading. Hvor smerte og fornedrelse kan være ingredienser.

Tenåringstiden er preget av sterke impulser og impulsivitet. Det er en sårbar tid da nervebaner i forhjernen ikke er utviklet på samme måte som hos et voksent menneske. Dette påvirker den unges evne til å tenke framover, planlegge og ta i bruk sine erfaringer. Varsellampen virker ikke slik som senere i livet med advarsel om stopp!, og forklarer hvorfor unges væremåte kan bli mer impulsiv og ufornuftig (Johnsen i Bøhle 2004). Og som en konsekvens av dette vil de trenge støtte og veiledning.

Den ambivalens flere ungdom uttrykker i forhold til seksuelle erfaringer, kan bli en forsterking av andre psykiske problem. Ambivalens innebærer ofte usikkerhet, uro og ubehag, men kan også inneholde positive element. I tillegg til å være knyttet til valgalternativ kan ambivalens innebære en dobbelthet i følelser til eller opplevelse av noe (Formo 2003). Skårderud(1998) hevder at enkelt-menneskets ambivalens er den personifiserte moderne kultur. Den tid vi lever i påvirker alle.

Fagmiljøene er godt kjent med hvilke etter-reaksjonene barn og ungdom kan slite med i etterkant av uheldige seksuelle opplevelser og overgrep. Enkelte barn som er utsatt for seksuelle overgrep, viser ingen tydelige tegn på at de har det vondt, og om det finnes tegn er de ofte svært vanskelige å tolke.

Noen kan vise tegn på uro og tristhet, dra seg unna, bytte venner, begynne å skade seg selv eller generelt virke sint. Slike tegn kan ha mange årsaker. Det er viktig at vi er åpne for at det kan handle om seksuelle overgrep og at vi har det med på vår sjekkliste eller som en mulig hypotese når vi snakker med de unge.

Skyld og skamfølelsen forsvinner ikke fordi om voksne sier at ungdom ikke er ansvarlig for det som skjer. Det er dessuten ofte feil i forhold til den unges opplevelse av det som har skjedd. Så hvordan tolker ungdom dette og hvordan snakker vi med de om det?

Ungdomsundersøkelsen i Trondheim (2009) rapporterer at ca 20 % av ungdommene har hatt tanker om å ta sitt eget liv. Det er et høyt tall som er en indikator på unges psykiske helse.

4. Metode

4.1 Innledning

Min problemstilling er: Hvordan opplever jenter sine seksuelle erfaringer i lys av normbrudd, spenningssøken og sjølskading?

Det tema jeg ønsker å forske på har interessert meg de siste 9 årene. Mine erfaringer preger meg sterkt og erfaringene har inspirert meg til å forske på dette området.

Først ønsker jeg å belyse fenomenet for så å søke i materialet etter forståelse. Jeg vil velge en metode og et forskningsdesign som gjør det mulig. Skjervheim omtaler samfunnsviterens forhold til dem som studeres som et subjekt - subjektforhold(Skjervheim i Kalleberg 1996). Giddens (Giddens i Kalleberg.1996) har tematisert dette forholdet som samfunnsforskningens ”doppelhermenautikk”, hvor forskeren registrerer og fortolker allerede foreliggende fortolkninger i den sosiale virkelighet.

Jeg som forsker vil ikke kommet videre i arbeidet om jeg ikke fikk innsyn i informantenes begrep og begrunnelser. Den kunnskap gir meg grunnlag for å si noe om dette fenomenet. En konsekvens er derfor at jeg må snakke med jenter som har erfaring med de tema jeg vil forske på. Det finnes fra før lite informasjon om ungdoms seksuelle praksiser sett i lys av vitenskapsteorier eller i sosialfagene. Den litteratur jeg er kjent med er absolutt interessant men representerer i stor grad forskernes tolkning både gjennom kvantitative spørreundersøkelser (Mossige og Stefansen 2007, Se mig 2009, Ungdomsundersøkelsen i Trondheim 2005 og 2009, Ung i Oslo 1996) og gjennom kvalitative intervju gjennomført av forskere (Hegna og Pedersen, 2002, Smette 2004, Jorheim Larsen og Pedersen 2005, Abellsson og Hulusjø. 2008) I mindre grad har jeg funnet litteratur som er basert på retrospektive intervju med ungdom og med fokus på hvordan hjelpeinstanser møter disse fenomen. Gjennom retrospektive intervju vil jeg forsøke å få svar på mine forsknings spørsmål. *Retrospektive spørsmål regnes ofte for å være minst troverdige, fordi funnenes pålitelighet avhenger av hvor godt informantene husker de aktuelle hendelser* (Hellevik i Amundsen 2010).

Funnenes troverdighet vil være avhengig av at jeg har formidlet jentenes tanker og meninger på en måte som de kjenner seg igjen i. De har fått tilbud om å lese oppgaven.

Jeg har erfart at det var til stor nytte for begge parter at vi kjente hverandre og at det retrospektive intervjuet baserte seg på tidligere samtaler omkring samme tema. Det gav meg som forsker større mulighet til å stille utfyllende og oppklarende spørsmål og dermed få et fyldigere materiale. Hva en mer nøytral forsker hadde fått fram er selvsagt et tema jeg har tenkt på. Min nærhet til informantene kan diskuteres, men uansett er det slik Tjora (2010) sier at den informasjonen som framstår i løpet av intervjuet, hører intervjusituasjonen til.

Intervjuet er min empiri og i tillegg fylles bildet med den kunnskap om de forhold som jeg kjenner fra tidligere. At mer kunnskap om fenomenene er viktig er et gjennomgående forslag i den litteratur jeg er kjent med.

Tema er viktig og sammensatt. Det omhandler ofte skjult forhold og er forbundet med forestillinger som muligens ikke alltid stemmer.

Jeg finner det interessant å se på det i en hermenautisk sammenheng.

I dette kapittelet vil jeg se på forskningsprosessen. Jeg vil redegjøre for veien fram til datamaterialet, metodevalg, rekruttering av informanter, bearbeiding av materialet og noen etiske betraktninger.

Formålet med oppgaven er å få økt innsikt i unge jenters kompliserte seksuelle erfaringer. Jeg ønsker å fokusere på jentenes subjektive opplevelser, deres retrospektiv blikk og deres selvforståelse.

Den opprinnelige betydningen av ordet "metode" er "veien til målet"(Kvale 2007). Jeg valgte kvalitativ metode. Pål Repstad (2000) skriver at kvalitative metoder handler om å karakterisere. Selve ordet kvalitet viser til kvalitetene, det vil si egenskapene eller karaktertrekkene ved fenomener. Kan jeg finne noen fellestrekk i informantenes livshistorier eller har de muligens noen like karaktertrekk ?

Gjennom bruk av kvalitativ metode har vi muligheten til å gå inn i stoffet, se på fenomener, få tak i informasjon og viten om menneskelige egenskaper, erfaringer, opplevelser, tanker, holdninger og motiv. Kvalitative metoder bygger i følge Malterud (2003) på menneskelig erfaring. Å snakke med mennesker i en sensitiv livssituasjon om følsomme tema legger store krav på forskeren. Ved kvalitative intervju er ikke hovedingrediensen å sammenligne enheter i følge Ryen(2002) men å oppnå tilgang til handlinger og hendelser som er relevant for undersøkelsens problemstilling

Informantenes refleksjoner omkring egne seksuelle erfaringer gjort tidlig i tenårene er forhåpentligvis et bidrag til å utfylle vår kunnskap om disse tema.

Tilgjengelighet til den enkelte respondent og slik han eller hun ser verden omkring seg er det sentrale(spesifikt for kvalitative studier), ikke å telle hvor mange som ser det likt eller forskjellig (Ryen 2002:85).

I denne oppgaven er målet å utforske meningsinnholdet i informantenes historier. Jeg er ute etter å få fram nyanser og kan gjennom en kvalitativ tilnæringsmåte få beskrevet nyansert "det som finnes", og jeg er derfor i mindre grad opptatt av hvor ofte det finnes (Repstad 1998.). Jeg valgte intervju som forskningsmetode for å få svar på problemstillingen.

4.2 Valg av intervju

I mitt daglige arbeid er det min oppgave å samtale med mennesker. Fortrinnsvis unge mennesker i alderen 12-25 år og da i en terapeutisk samtale. Mange av de ungdommene jeg har møtt, har nok i en grad oppfattet samtalene som en form for utspørring. Det kan nok for noen minne om et intervju. En liten grad av struktur preger imidlertid samtalene. Med en stor grad av åpne spørsmål, muligheter for oppfølgingsspørsmål, spontanitet, refleksjoner og ikke minst muligheter for undring har det gitt meg innblikk i deres erfaringer.

Vår tid er ifølge Anne Ryen (2002) med rette blitt omtalt som ”intervjusamfunnet”. Intervjuet og den personlige subjektive historien, det narrative fokus preger i stor grad journalisters, forfattere og samfunnsforskeres arbeid i vår tid. Våre nye sosiale medier åpner også opp for nye møter på internett, med og uten webkamera.

Uten en undrende og lyttende holdning til disse unge jenters historier er jeg redd for at de ikke hadde valgt å dele sine erfaringer med meg.

Vekten på å få fram aktørens perspektiv var noe av det som opprinnelig bidro til at intervjuet ble utbredt i kvalitativ metode (Ryen 2002:47).

Av flere årsaker har det vært opplagt for meg å velge en kvalitativ metode og et halvstrukturert intervju. Spørsmålene var inndelt etter tema og med mulighet for å stille både planlagte og spontane oppfølgingsspørsmål.

Jeg kunne være fleksibel for informantenes svar og følge opp med oppfølgingsspørsmål og det hele bar preg av å være en samtale.

Det at jeg kjenner informantene fra før stiller selvsagt noen ekstra utfordringer. Min nærhet til de jeg intervjuet kan stenge for min utsikt og innsikt til stoffet. I stor grad velger jeg å tro at den nærhet har fungert til beste for å få belyst de fenomenene jeg søker å utforske. Anne Ryen (2002) referer spesielt til forskerne Miller og Glasser. Tillit, familiaritet, genuin interesse, forsikringer om konfidensiell behandling og en ikke dømmende holdning er viktige elementer i å bygge opp nærhet. En kan ha motforestillinger mot å forske på de en har god kjennskap til på forhånd. Det fordi lojalitet og avhengighet kan forstyrre forskningen (Repstad 1998). Det kan ha vært en fordel at mine informanter kjente meg på forhånd, da jeg tror det gjorde det lettere for dem å åpne seg enn ovenfor en helt fremmed. På en annen side kan deres kjennskap til meg ha gjort dem mer tilbøyelig til å spille opp til det de mente var mine meninger og forventninger.

I forskerrollen har jeg store utfordringer i forhold til kravet om objektivitet i min omgang med data. Det at jeg har hatt kontakt med mine informanter over flere år og derav fått tilgang på informasjon om den enkelte og stiller med en forforståelse i min nye rolle som forsker lar seg vanskelig ta vekk. Det grunnleggende materialet jeg sitter med er ikke lenger objektive data som skal kvantifiseres, men i større grad meningsfulle relasjoner som skal tolkes (Kvale 1997). Slik jeg forstår Kvale er det slik at mine informanter ikke svarer på spørsmål som er forberedt fra meg som ekspert men de formulerer også selv sin egen oppfatning av den verden de lever i, gjennom dialog med intervjueren. Slik sett har vi vært i dialog i flere år.

Mine intervju har et retrospektivt preg. En rekke skjevheter og feilkilder kan melde seg i forbindelse med retrospektive intervju. Det må forskeren være oppmerksom på når en skal analysere. I følge Repstad (1998) er det et hovedproblem ved retrospektive intervjuer at folk lett gjenkaller fortida gjennom et filter av begreper og tenkemåter de har tilegnet seg langt senere.

Det vil ofte være en tendens til at minner fra fortida omformes slik at de samsvarer med nåværende oppfatninger (Repstad 1998: 8).

Det vil blant annet være meget interessant å se nærmere på hvordan begrepsbruken forandres underveis eller om det kommer fram noe om det retrospektive materialet.

Informantene og jeg har hatt samtaler om de samme tema på et tidligere tidspunkt hvor datainnsamling til en masteroppgave ikke var tema. Jeg har tatt notater og samlet flipoverark med gjennomgang av livshistorie og nettverk. Så hvordan virker det inn på min forskning? I følge Larsen (Larsen i Järvinen Mik-Meyer 2005) er det viktig å tenke over hvordan dokumenter som ikke er produsert med tanke på å besvare en forskningsmessig problemstilling brukes. Jeg har ikke brukt det skriftlige materialet, men samtalene har jeg jo i minnet.

Det jeg som forsker forsøker er å få jentens egne tanker og begrep til å prege beskrivelsene. Det at vi kjenner hverandre rimelig godt fra før og i stor grad har snakket igjennom disse forhold tidligere virker inn på begge parter både informant og forsker.

Å ha et ønske om å få fram deres syn i et retrospektivt intervju gir noen utfordringer. Hvordan skal jeg møte dette stoffet så objektivt som mulig?

Marit Pedersen (2010) har stilt en rekke spørsmål rundt utfordringer av egen forforståelse, egen forutinntatthet og konvensjonelle lese måter. Heidegger (1998 i Pedersen 2010) framholder at det å fortolke en tekst for å forstå menneskets væren er å se de muligheter som *avsløres* eller *åpnes*, når andre aspekter *tildekkes* eller *skjules*.

En bør bestrebe seg på å se teksten i sin kontekst og å gjøre seg i stand til å lese den med ulike blikk. Gadamer sier på sin side at fordommer og vår forforståelse er forutsetning for all forståelse og erfaring (Gadamer, 1960/85:245 i Pedersen 2010).

Det er slik jeg forstår dette umulig å ikke stille med en form for forforståelse når en møter ungdom som tester ut sin seksualiteten.

4.3 Intervjuguiden

Jeg valgte å ha en åpen intervjuguide. Underveis i forskningsprosessen ble den noe endret og justert. Jeg ser ettertid at jeg med fordel kunne ha løst den opp ytterligere. Et alternativ hadde vært å operert med stikkord og brukt intervjuguiden som en huskeliste. Repstad (1998:65) hevder det kan være en fordel at intervjuguiden er stikkordmessig og uten detaljformulerte spørsmål, for da vil intervjueren være tvunget til å formulere spørsmålene muntlig og det hele får mer et preg av å være en naturlig samtale. For detaljerte intervjuguider kan passivisere informantene. Samtidig var arbeidet med å utforme intervjuguiden viktig for meg i min nye rolle som forsker. Hva er det jeg ønsker å finne ut av og hvordan, ble gradvis tydeligere for meg.

Det kvalitative intervjuet skal være helhetsorientert, men samtidig saksorientert.

Et fleksibelt og ledig intervju er ikke det samme som en uforberedt samtale i hytt og vær.

Tvert om krever et godt intervju en grundig gjennomtenkning på forhånd av hvilke tema man tar opp (Repstad 1998:66).

Min kjennskap til informantene bidro sannsynligvis til en åpnere tone og gav meg store muligheter til å gå litt fram og tilbake mellom tema og spørsmål. Ved gjennomhøring av intervjuene avdekket jeg opptil flere situasjoner hvor informanten gir nyttig og viktig informasjon som jeg ikke følger opp slik jeg skulle ønske. Ved et par anledninger hører jeg min egen iver etter å snakke overdøve informanten, og det er selvsagt beklagelig.

Det at jeg hadde satt av god tid og følte meg trygg på situasjonen medførte at det ble mange anledninger til å utdype og å hente opp ”gamle” tema.

Å ta hensyn til informantene og spesielt i forhold til følsomme tema om seksuelle erfaringer er, ble viktig for meg. Å finne en balansegang her og å sjekke ut informantens grenser var en nødvendighet. En av informantene var tydelig på, ”detaljer orker jeg ikke nå”.

Vår kjennskap til hverandre og min kunnskap om jentenes historie fra før, gjør jo at jeg vet mer enn det som framkommer i materialet. Det gjelder spesielt de seksuelle erfaringene. Den ambivalens de har beskrevet for meg tidligere kom i mindre grad fram under intervjuene enn forventet. Dette vil jeg utdype i drøftingsdelen.

4.4 Utvalg

Mitt utvalg er rekruttert fra ungdom som har gått i samtaler til tiltaket UngPro. Det spesielle er at de alle har fylt 18 år og at de på ulikt vis fortsatt har kontakt med tiltaket. Jeg har valgt å

intervjue 5 jenter. Jeg har vært opptatt av kvaliteten på informasjonen og har søkt etter informanter som har den beste kunnskapen. I tillegg har jeg valgt informanter som jeg tror har en god evne til å uttrykke seg. Informant er en person som svarer på spørsmål i et kvalitativt intervju. Vi kan også bruke begrepet deltaker. I kvalitative undersøkelser brukes ofte respondent om dem som svarer (Tjora 2010).

I Anne Ryens bok om "Det Kvalitative intervju" (2002) refererer hun til Miles og Huberman som anbefaler å investere i personer som har en viss kjennskap til både fenomener og settingen man studerer, som har en bred tilnærming, i stede for personer som fokuserer bare ut fra en disiplin.

"Informantene bør ha gode undersøkelsesevner og kommunikasjonsevner og stor utholdenhet" (Ryen 2002:88). Mine informanter var de "beste" jeg kunne finne.

Jeg har slikt sett valgt informanter som jeg mener på en relevant måte kan belyse undersøkelsens problemstilling og teori. Mine informanter er nøkkelinformanter. Begrepet brukes som en betegnelse på deltakere som er særlig kunnskapsrike og som har et refleksivt forhold til forskningstema (Tjora 2010).

I følge Malterud (2004) er informasjonsrikdom et mer adekvat kriterium for et godt utvalg enn representativitet. Hun hevder at det tydeligst vises når vi skal utforske tabuiserte mindretalls fenomen. I mitt arbeid vil overførbarheten av funn gjort i et tilfeldig utvalg av ungdom sannsynligvis hatt betydelige begrensninger. Samtidig er det slik at ungdom generelt kan hende ville hatt mer å fortelle om disse forhold enn hva vi faktisk tror.

Ungdomsundersøkelsene i Trondheim for 2005 og 2009 (Trondheim kommune 2005, 2009) er en kvantitative spørreundersøkelse. Den viser at prosentandelen unge som har solgt seksuelle tjenester har sunket. Det er positivt. Samtidig kan en stille spørsmålstegn med hvor mange av de 5 jentene jeg har intervjuet som ville kjent seg hjemme i den kategorien ?

De unge jenters stemme kommer sjelden fram i disse sakene. Når det gjelder saker som havner i rettssystemet er de naturlig nok preget av jussens begrep og terminologi. Det at flere saker aldri kommer for dagen gjør meg overbevist om at mer kunnskap om disse gråsoner forhold kan være et bidrag og bidra til mer åpenhet. Jeg kunne ha intervjuet gutter. Det at færre gutter blir henvist til tiltaket, har gjort at tilgangen på informanter blant gutter er mindre. Da vi er kjent med at disse forhold også berører unge gutters liv håper jeg det kan forfølges av meg eller andre. Det utvalg som blir presentert i oppgaven er valgt ut gjennom et strategisk og selektivt utvalg. Nettopp fordi hensikten er å få tilgang på jentens opplevelser. Jeg anser informantene som informasjonsrike respondenter.

Jeg velger å presentere informantene hver for seg i en anonymisert form.

4.5 Rekruttering av informanter

For å rekruttere informanter tok jeg kontakt med aktuelle jenter jeg kjenner gjennom mitt arbeid. Det er jenter som jeg har jobbet med og som i stor grad tidligere også har bidratt med å belyse de fenomenen jeg er opptatt av. Det er deres fortjeneste at det her overhode har blitt et tema jeg er opptatt av. Uten deres bidrag og åpenhet om sine opplevelser ville jeg ikke vært i stand til å oppdage fenomenet, å utforme en relevant problemstilling eller å lage en intervjuguide. Mine informanter er valgt ut med bakgrunn i deres erfaringer. De representerer et selektert utvalg og det er ikke nødvendigvis representativt for.

Tidlig i mitt forskningsarbeid hadde jeg en plan om å gjøre intervju med ungdom som i større grad var i situasjonen pr i dag. Det at jeg kjenner deler av informantenes historie i fra før, gjør det er interessant å få belyst hvordan informantenes tilbakeblikk på egen livshistorie er. Hvordan undersøkelsen hadde blitt om jeg hadde gjort intervju med fagfolk kan jeg selvsagt ikke svare på, men jeg har en antagelse om at det hadde gitt et annet fokus og en større avstand til fenomenet.

Jeg spurte den enkelte jente om de kunne tenke seg å bli intervjuet av meg og fortalte hva det skulle brukes til. De jeg spurte var alle interessert i å stille opp. Tre av informantene har jeg hatt jevnlig kontakt med den siste tiden mens to informanter har jeg hatt minimal kontakt med de to siste årene. Det innebar en del telefoner, sms og det tok noe tid å finne tidspunkt som passet. Det første intervjuet ble gjort i juni, mens de fire andre ble foretatt mellom september og november.

Det at vi kjente hverandre fra før gjorde at intervjusituasjonen slik jeg opplevde det, ble rolig og avslappende. Jeg informerte de aktuelle at de deltok på frivillig basis og at de kunne trekke seg underveis. Min nærhet til informantene kan ha bidratt til at de følte en form for forpliktelse til å stille opp for meg. Det har vi snakket om, men det er selvsagt vanskelig å vite

Informert samtykke innebærer at intervjupersonene informeres om undersøkelsens overordnede mål, om hovedtrekkene i prosjektplanen, og om mulige fordeler og ulemper med å delta i forskningsprosjektet (Kvale 2001:67).

I min studie har jeg valgt å intervjuere jenter og de har alle samtykket til å la seg intervjuere
Samtykke skjema. Vedlegg 3

4.6 Gjennomføring av intervju

Fire av intervjuene ble gjennomført i våre lokaler, der vi har ei stue. Et intervju ble foretatt hjemme hos ei av jentene. Det var satt av god tid og intervjuene foregikk både på dagtid og på kvelden. Det intervjuet som ble foretatt hjemme hos en informant ble preget av støy i form av en telefon som ringte og en venn som kom på besøk. Det var mitt første intervju så jeg kunne ta lærdom av det og presiserte senere at jeg ønsket å ha intervjuene gjennomført i våre lokaler.

Informantene fikk en muntlig redegjørelse for hva som skulle skje og hvorfor jeg ønsket intervju og hvorfor akkurat de. Jeg informert videre om hvordan materialet skulle brukes og om hvordan det skulle anonymiseres ved prosjektets slutt.

Jeg valgte å ta opp intervjuene på en opptaker og så transkribere samtalen. Det betyr at både bånd og utskreven tekst skal makuleres ved prosjektets slutt.

Alle informanter fikk god tid til å lese om gangen i arbeidet før de skrev under på samtykkeskjema. Jeg hadde en plan om å intervjuere jenter under 18 år, men endte opp med å et utvalg av informanter som var over 18 år når intervjuet ble foretatt. Det betydde at ingen trengte foreldres samtykke. En informant møtte jeg to ganger.

Jeg serverte kaffe, vann og noe søtt. Ingen av informantene fikk noen form for gaver for å stille opp. Jeg har hatt kontakt med alle informantene i etterkant av intervjuet. Både for å fortelle at intervjuet ble godt og får å tilby samtaler om de ønsket det. Flere formidlet at de var slitne etter intervjuet og at de synes det er fint om deres erfaring kan bidra til å sette fokus på tema og hjelpe andre. Det er hele tatt i følge Tjora (2010) fint å vise at man setter pris på informantene.

Å transkribere betyr i følge Kvale (1997) å klargjøre intervjumaterialet for analyse. Det innebærer å skrive ned fra muntlig tale til skriftlig tekst. Han presiserer at det ikke bare er en enkel teknisk prosess men at det er en tolkningsprosess i seg selv. Med det forstår jeg at når materialet struktureres i skriftlig form så blir det lettere å få en oversikt og at det er begynnelsen på analysen.

Transkripsjon innebærer oversetting fra et muntlig språk, som har sine egne regler, til et skriftlig språk med helt andre regler. Transkripsjoner er ikke kopier eller gjengivelser av en

egentlig realitet, de er abstraksjoner, slik som topografiske kart er abstraksjoner av det opprinnelige landskapet de er hentet fra (Kvale.1997:104).

Jeg transkriberte til sammen 100 sider. Under transkriberingen valgte jeg å endre språket fra dialekt til bokmål.

Underveis anonymiserte jeg intervjuene. Når det er følsomme tema slik seksuelle historier i høy grad er, blir anonymiseringen svært viktig. Tjora (2010) anbefaler å la informantene få sjekke at ingen detaljer i siteringer eller andre typer utdrag skal kunne gjøre dem gjenkjennelig for en leser. Informantene har fått tilbud om å lese gjennom oppgaven og to har gjort det.

All forskning hviler på tillit mellom forsker og ”den det forskes på” (Ibid 2010). Jeg har hatt mange runder omkring disse forhold med veileder på oppgaven Geir Hyrve og min fagveileder Knut Hermstad ved RVTS (Ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging). Og spesielt med tanke på at oppgaven omhandler et følsomt og for mange pirrende tema som seksualitet er. Selv om det ikke er fokus på de seksuelle handlingen er det nødvendig å gjøre etiske og faglige vurderinger om hvordan stoffet skal presenteres.

4.7 Dataenes kvalitet

Det første intervjuet ble tatt opp på en gammeldags opptaker og lyden ble noe preget av dårlig kvalitet. I et par sammenhenger var det umulig å forstå hva informanten sa. Det var heller ikke mulig å gjette seg fram til det. De fire andre ble tatt opp på en moderne opptaker noe som forbedret kvaliteten betraktelig. Det ble enklere å høre hva informantene sa. Det korteste intervjuet varte en time mens det lengste varte i nesten to timer.

4.8 Reliabilitet og validitet

I følge Kvale (1997) er forskningsintervjuet en spesifikk form for samtale. En samtale som selvsagt er ulik dagligdagse samtaler, faglige og filosofiske samtaler, dog med fellestrekk. Det spesielle en søker gjennom forskningsintervjuet er å hente inn viten om intervjupersonenes verden. For at det skal være forskning er verifiseringsarbeidet en del av hele forskningsprosessen.

Kort sagt viser reliabiliteten hvor pålitelige resultatene er mens validiteten viser hvorvidt intervjustudien undersøker det den mente å skulle undersøke(Ibid).

Reliabiliteten har med forskningsfunnenes konsistens å gjøre.

Mens det er ønskelig med en høy reliabilitet av intervjufunnene for å motvirke en vilkårlig subjektivitet, kan en for sterk fokusering på reliabilitet motvirke kreativ tenkning og variasjon(Kvale 1997:164).

Validitet defineres ofte som en uttalelses sannhet og riktighet. Et valid argument er i følge Kvale(1997) et fornuftig, velfundert, berettiget sterkt og overbevisende argument. Måles det du tror du måler ? For å kunne vurdere gyldigheten i tolkningen av intervjupersoners uttalelser, bør det avklares hvilket perspektiv forskeren har på den som intervjues, som informant eller vitne eller som en representant eller analyseobjekt(Kvale 1997). Jeg har forsket på jenter jeg har arbeidet med og på et området jeg er engasjert i. Det er en utfordring å forske på tema og på informanter en kjenner godt. Jeg har forsøkt å være oppmerksom på dette under prosessen og vurdert jentene som representanter for unge jenter med kompliserte seksuelle erfaringer og tolket det opp imot relevant teori.

4.9 Ethiske retningslinjer

Forforståelse er den ryggsekken vi bringer med oss inn i forskningsprosjektet (Malterud 2004). Det påvirker hele veien, både måten vi samler inn data på og hvordan vi leser våre data. Mine erfaringer, hypoteser, faglige perspektiv og teori danner denne bagasjen.

Det kan slik sett ligge mye motivasjon i forforståelsen, men like viktig er det å være våken for eventuelle skylapper, begrenset horisont eller en manglende evne til å lære av sitt materiale. Med min nærhet til informantene vil det være en fare for at nye forståelser ikke fanges opp av meg i den grad kan hende en annen forsker ville ha gjort.

Den praksis jeg har med meg og ikke minst den kjensgjerning at disse ungdommene og deres historier har vært mitt ”hjerdebarn” de siste årene kan stå i veien for ny innsikt. Fordi jeg har bestemt meg for hvordan det er og hvorfor det er slik.

I følge Malterud (2004) er den største fallgraven å la forståelsen overdøve den kunnskapen det empiriske materialet kunne ha levert.

I en kvalitativ studie av dårlig kvalitet finner vi likelydende beskrivelser av de fenomener som står på dagsorden både før og etter at data er innsamlet og bearbeidet (Ibid 2004: 48).

Et spørsmål en som forsker må ta stilling til er om når en nærmer seg en datametning.

Metning har man når ny empiri ikke synes å bidra med nye momenter (Tjora 2010:198). Det er vanskelig å si at flere intervju ikke ville ha vist til nye momenter. Slik problemstillingen er laget er det en rimelig metning i materialet for å kunne besvare den. Jeg har vært inne på tanken om å invitere informantene til et fokusintervju. Det ville vært for å få innspill til hva

ansvarlige bør gjøre og får om mulig å få informantene til stimulere hverandre. I følge Tjora (2010:108) kan nettopp en fokusgruppe ha en aktiviserende og mobiliserende effekt og en kilde til nye tanker og refleksjoner.

Informert samtykke innebærer at intervjupersonene informeres om undersøkelsens overordnede mål, om hovedtrekkene i prosjektplanen, og om mulige fordeler og ulemper med å delta i forskningsprosjektet (Kvale 1997:67).

Intervjupersonen må ved oppstart få vite at det er frivillig å delta og at de kan trekke seg når som helst underveis. Jeg snakket med informantene ved flere anledninger og forklarte de hva dette gikk ut på. At det å bli intervjuet var frivillig og at det var greit å trekke seg underveis.

Søknad til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) ble sendt i april 2010 og tilrådning om at prosjektet kan gjennomføres ble sendt 3.juni 2010. Se vedlegg 1.

Vedlegg 1

Intervjuguiden Vedlegg 2

4.10 Analysen

Formålet med de kvalitative forskningsintervjuene er en beskrivelse og tolkning av temaene i intervjupersonenes livsverden (Kvale 1997). Det er i denne delen av forskningsprosessen en må ta i bruk sin kreativitet og intellektuelle kapasitet (Tjora 2010). Det kan være en bøyg å komme i gang med analysen og spørsmålene står i kø.

Kort sagt har den kvalitative analysen som mål å gjøre det mulig for en leser av forskningen å få økt kunnskap om det saksområdet det forskes på, uten selv å måtte gå gjennom de data som er generert i løpet av prosjektet (Ibid 2010: 55).

Hva er det mest interessant her og hva er typisk for de intervju jeg har gjort ?

Jeg hadde 100 sider transkribert materiale og det var mine analysedata. I tillegg hadde jeg en forhistorie med mine informanter og en forforståelse som var sterkt tilstede.

Det første jeg gjorde var å lese gjennom materialet flere ganger. Så gikk jeg over til å kode materialet ut i fra tre hovedtema, oppvekst, seksuelle erfaringer og om ansvarlige voksnes bidrag. Jeg brukte farger som synliggjorde de ulike tema.

Videre kodet jeg de tre hovedtema gjennom bruk av bokstaver. Slik ble den transkriberte teksten temasortert empiri. Kategoriseringen består av å samle de kodene som er relevant for

problemstillingen i hovedgrupper(ibid). Jeg måtte utelate en del av kodene fordi det ikke er relevant for mine problemstillinger. Anne Ryen (2002) hevder det kan være lett å overse det analytiske i intervjudata. En bør ikke i følge henne rapportere rådata, som sitater, men lete etter det situasjonsavhengige og det kontekstuelle. Et råd er å unngå å søke forklaringer gjennom enkelt element, for virkeligheten er alltid mer komplisert enn at man kan forklare et fenomen ved å referere til bare en faktor. Internett er sånn sett ikke en faktor som alene kan forklare jentenes historie, men sammen med svak omsorg, tenåringstid, psykisk utsatthet og nye kontaktarenaer kan vi kanskje forstå hvorfor det ble slik.

Forskere bør se på utsagn som kulturelle uttrykk (Ryen 2002: 173). Gjennom å bli blindet av fengslende intervjufortellinger(narrativer) kan slike historier fort bli til moralfortellinger (Silverman i Ryen 2002). I den grad jentenes subjektive framstilling skal analyseres har jeg forsøkt å være våken for det som jeg med letthet kan gå glipp av i deres framstilling. Gjennom min nærhet til informantene og mitt forsøk på analysere et retrospektivt intervju i tråd med fenomenologien håper jeg å få fram nyanser og en utvidet forståelse.

5. Hva opplevde jentene som viktige moment i sin oppvekst? *Jeg har opplevd mye som barn ikke skal oppleve*

5. 1. Innledning

I dette kapitlet vil jeg først presentere informantene i korte trekk.

Når det gjelder tolkning av det analyserte datamaterialet har jeg tatt utgangspunkt i problemstillingen og de tre skisserte forskningsspørsmålene. Den første delen i kapittel 5 er fokus informantenes barndom, oppvekst og opplevelse av omsorg.

I kapittel 6 presenteres informantenes seksuelle erfaringer og bakgrunn for de kontakter de har vært en del av. I kapittel 7 er tema hvordan ansvarlige voksne har bidratt i ungdommens liv.

Jeg har valgt og presentere mine data gjennom gjengivelse og tolker underveis oppi mot relevant teori. Først vil jeg presentere mine informanter som er anonymisert og en konstruksjon av ulike personer.

5.2 Om informantene

Mina har siden hun var 14 år nesten alltid hatt kjæreste. Det er hovedsaklig utenlandske gutter. Hun har hatt flere kortvarige seksuelle forhold hvor kontakt er etablert via internett. Hun har vært i et langvarig forhold som hun selv har beskrevet som voldelig. Hun var redd og fikk voldsalarm. Det var bakgrunn for vår kontakt. Hun ville ut av forholdet men trengte støtte for å klare det, og det gjorde hun. Mina vokste opp i et urolig hjem, hvor foreldrene ruset seg

og sloss. En av foreldrene er død. Mina har fått hjelp av barnevernet og bodd på to barnevernsinstitusjoner. Miljøarbeider kom sammen med henne til første samtale. Mina har mange fysiske og psykiske plager. Hun har flyttet litt rundt og prøver å gjøre ferdig videregående skole.

Gina fikk en nettvann da hun var ca 13 år. Hun forteller at hun var meget aktiv på internett og at hun var åpen for kontakt med nye mennesker. I følge henne selv slet hun med spiseproblemer og noe selvskading på den tiden. Hun ble slik også ”lurt inn” i et forhold som raskt ble et seksuelt forhold med en mann som løyg på alderen. Hun mener han var 24 eller 27 år på den tiden de hadde kontakt. Ingen viste om det og hun laget en fiktiv historie rundt denne mannen. Det betyr at hun sa hun hadde en kjæreste på sin alder og hun gav han navn og identitet. Hun tok kontakt med UngPro etter oppfordring fra legen da hun selv ønsket å snakke om det vanskelige forholdet som på det tidspunkt var avsluttet. Gina har flere ganger forsøkt å anmelde forholdet til politiet.

Han var for meg en kjæreste. Det var ikke et kjæresteforhold. Jeg viste jo ikke hva et kjærlighetsforhold var. Så jeg...jeg klarte ikke helt å definere. Jeg definerte det som en kjæreste men det var litt feil. Det ville jeg ikke gjort i dag.

Hun trodde hun hadde et kjæresteforhold, mens nå i dag sier hun om mannen at han er ”en pedofil jævel”. Hun er vokst opp med mor, far og søsken. Foreldrene skilte seg da hun begynte på skolen. Gina jobber og bor alene.

Ida møtte også en voksen man på internett da hun var 14 år. De to chattet over et helt år før de møtte hverandre første gang.

Jeg følte at jeg kjente han veldig godt da. Jeg følte at vi hadde et bånd og at han var der for meg uansett hva som skjedde. Jeg kunne bare ringe og han brydde seg.

Hun søkte egentlig etter omsorg og forteller at hun i starten følte at han var en foreldreperson for henne.

Han var liksom den faren jeg aldri fikk. I det lå at jeg tenkte at han kanskje kan adoptere meg og at det var veldig foreldrepreget. Det var fordi han tok vare på meg og gav meg oppmerksomhet, det var ganske nøytralt i starten.

Ved første møte mellom de to var sex slik Ida forteller det, hovedingrediensen.

Hennes ambivalens preget henne da vi fikk kontakt. Forholdet var da avsluttet. Hun sier i dag at det var et sexforhold. Hun har anmeldt forholdet men saken er henlagt. Hennes oppvekst var hos mor, far og søsken. Etter at foreldrene ble skilt, da hun var 14 år har hun bodd hos

mor og litt hos kjæresten. Ida har hatt kontakt med ulike hjelpeinstanser. Hun har fullført videregående skole og er nå i jobb. Ida har planer om å studere.

Anna har solgt sex mot betaling. Hun har vært prostituert og hun hadde en litt eldre gutt som hallik. De delte pengene. Hun gjorde det i en periode da hun var 15 – 16 år. Hun så ikke på seg selv som prostituert på den tiden det sto på. Anna tok kontakt med UngPro for å dele sine erfaringer. Hun sier hun søkte spenning samtidig som hun beskriver sexsalget hun gjorde som en form for sjølskading. Hun har aldri anmeldt noe forhold og beskriver seg selv som eksperimenterende i forhold til sex. Foreldrene ble skilt da Anna var 10 år og hun har bodd hos mor. Hun har en kjæreste men bor alene. Har gått til psykolog. Anna studerer.

Hedda har byttet sex mot penger og rusmidler. Hun har bodd på barnevernsinstitusjoner og hatt mye kontakt med det offentlige hjelpeapparatet. Hun har møtt ansatte som på ulikt vis har vært eller forsøkt å ha intim kontakt med seg.

På kollektivet var de forbudt med sex mellom oss beboerne. Det var selvfølgelig ting som skjedde, vi hadde ikke mindre behov eller lyster fordi om en bor på slike steder heller. Litt club 4 tendenser...(en” erotisk klubb”)

Hun sier at hun har hatt et vanskelig forhold til kroppen sin. Hennes oppvekst er preget av foreldrenes brudd, rusmisbruk og omsorgssvikt. Hedda ble seksuelt misbrukt av en voksen da hun var i barneskolealder. Hun ble plassert av barnvernet da hun var 15 år. I dag har hun lite kontakt med foreldrene og søsteren.

Hun har vært i kontakt med mange ulike hjelpeinstanser. Hedda er gift og går på skole.

5. 3 Oppvekst i den moderne barndom

I første del av analysen vil jeg se på informantenes opplevelse av omsorg. Hva de selv beretter fra sin oppvekst og hvilke forhold som har vært viktig eller på ulikt vis vært av betydning for den unges utvikling.

Denne delen viser viktige trekk med jentenes oppvekst. Jeg er opptatt av å se hvordan det kan forklare hvorfor de har handlet som de har gjort.

Hermenautikken som en fortolkningsvitenskap kan hjelpe oss å fortolke fenomener. Jeg er opptatt av å gjennom kasus og presentasjon av intervjuene å forklare mer enn jeg tar sikte på å predikere. For å bidra med kunnskap om skjulte tema kan det være viktig å lytte til nye innspill. Det at vi vet for lite om visse forhold betyr at vi må forske mer på det. Evidens er i følge Storø, Bunkholdt og Larsen (2010 nr 3, Norges Barnvern) ikke noe som er, men noe

som skapes. De skiller på statistisk eller kasuistisk evidens. Statistisk evidens fokuserer på generalisering og prediksjon mens kasuistisk evidens fokuserer mer på ”lokale sannheter”, altså kunnskap knyttet til avgrensede kontakter. Slik kan en ”legge lokale sannheter” ved siden av hverandre og oppnå generalisert forståelse.

Oppgaven for denne typen evidens blir mer å forklare sammenhenger mellom fenomener enn å kontrollere og predikere utfall av visse typer tiltak (Ibid:170).

Det er slik sett kunnskapsmessig nødvendig å utforske hvordan de unge jenter forstår og utnytter sitt handlingsrom. Informantene var i alderen 19-27 år da intervjuene ble gjennomført. Jentene var yngre på det tidspunkt vi fikk kontakt første gang. Da var de alle i alderen 15-17, bortsett fra ei som var 19 år ved førstegangs kontakt. Jentene er henvist til UngPro fra andre voksne eller de har selv tatt kontakt med tanke om å få hjelp til å håndtere vanskelige seksuelle opplevelser. I tillegg har informantene ønsket hjelp til andre ting som for eksempel på skolen, bolig, arbeid, familiekonflikter, generell psykisk og seksuell helse. Jentenes oppvekst og bakgrunn er et av de forskningsspørsmålene jeg har søkt å få svar på.

5.4 Familiebakgrunn

Familien og foreldrenes omsorgsevne er viktig for barns utvikling. Der avgjøres på mange vis framtiden. Det å bli ”gode nok ”foreldre forutsetter at noen grunnleggende behov dekkes tidlig i livet. Det gjelder behov for kjærlighet, omsorg, trygghet og kontinuitet.

Stabile voksne er viktig for at barnet skal knytte seg til og som det skal identifisere seg med. De voksne skal sette grenser og løse dagliglivets små og store problemer, uten å skape urimelig grad av angst og skyldfølelse hos barnet (Killen 1993:117).

Barn og unges sårbarhet fastsettes ut i fra hva en forventer som gjennomsnittlig mestring for barn i samme aldersgruppe. Kombinasjonen av sårbarhet og stress kan forklare hvorfor noen barn utvikler vansker, mens andre ikke gjør det (Kvello 2007).

Foreldre som strever med oppdragelsen av barna, tenderer både mot å påvirke dem negativt både genetisk og med et oppvekstmiljø som preges av flere betydelige risikofaktorer som de håndterer dårlig(Werner i Kvello 2007).

Om de grunnleggende behovene ikke dekkes eller dekkes mangelfullt og sporadisk går personlighetsutviklingen på sentrale områder i stå eller skjevutvikles i følge Killen (1993).

Om foreldrene selv har opplevd omsorgssvikt vil de ofte ha en grunnleggende mistillit til seg selv og andre og det kan bety at de har urealistiske forventninger til sine barn.

Informantene har alle de første leveårene vokst opp i en familie med mor, far og søsken. Felles for informantene er at de alle har opplevd at foreldrene ble skilt. En av informantene har mistet sin far. Oppveksten har slik empirien viser for de alle på ulike måter vært preget av et tidvis høyt konfliktnivå i familien. I perioder var det spesielt vanskelig mellom foreldrene men også mellom barna, søsken og foreldre. Dette er forhold de alle forteller om og gir eksempler på. Disse forholdene ble på mange måter underkommunisert eller minimert da jentene møtte meg første gang. Deres meninger om foreldrene og egne opplevelser kan være enklere å snakke om i dag. Det kan ha sammenheng med at de er blitt eldre og modnere og at de har større fysisk og psykisk avstand til foreldrene. Det kan se ut som de i større grad ser foreldrenes mangler og svikt i dag enn tidligere, og at det er lettere å fortelle om det nå.

Informantenes øvrige nettverk omtales ikke i spesielt stor grad. Historier og minner fra oppveksten med kontakt med besteforeldre, tanter, onkler og søskenbarn beretter de litt om. Det fremstilles som positive opplevelser for tre av informantene mens to forteller at ikke bare foreldrene ruset seg men også andre i slekta var rusavhengig. Mina forteller hvor viktig hennes besteforeldre var for henne i oppveksten, nettopp fordi de ikke var alkoholisererte men trygge og omsorgsfulle voksne hun var glad i. Den øvrige familie har i liten grad tatt del i jentenes oppvekst. Hedda er den av informantene som har opplevd at en slektning som skulle ta vare på henne sviktet i sin omsorgsrolle. Etter skilsmissen ble informantene boende med en av foreldrene. 4 av 5 ble boende hos mor og ei mest hos far og en slektning. Mor fikk den viktigste omsorgsrollen, nesten på heltid og alene.

5.5 Foreldrene.

Samvær med far synes å være vanlig etter skilsmissen. Hedda bodde sammen med far og med ei tante etter foreldrenes brudd. Hun vet egentlig ikke om hun også i en periode bodde sammen med sin mor. Dette er uklart for henne og ingen har hjulpet henne til å klare opp i det spørsmålet. Flere av informanter tar spesielt opp fars rolle. Savnet etter en nærværende far er et fellestrekk hos informantene.

” mamma klandrer seg veldig fordi hun ikke spurte meg rett ut. Jeg tror mye handler om at faren min rett og slett ikke var i livet mitt i det hele tatt. Jeg synes egentlig at han kunne tatt litt ansvar og at han kunne prøvd å være en far. Så kunne jeg skjønt hvordan mannfolk skal oppføre seg”.

Gina gir inntrykk av at far skulle ha lært henne mer om menn, og slik sett forhindret det som skjedde.

En av jentene bruker tittelen ”en tusseladd” om sin far. Med det forklarer hun at han aldri sto opp for noe eller noen og var veik og fraværende. Hun sier at han ikke i noen særlig grad ville snakke. Skilsmisseperiodene og flyttinger beskrives som vanskelig og de gir alle uttrykk av at de opplevde å bli overlatt til seg selv. Det er lite i materialet som tyder på at barna ble snakket spesielt mye med omkring det som skjedde i familien. Anna sier:

Jeg har et godt forhold til faren min...men vi er mer sånn som prater om alt og ingenting. Vi har ikke snakket så mye om følelser. Han var veldig mye borte, meldte seg ikke på akkurat.

Ida beskriver det slik:

Mamma og pappa ble vel skilt det året før vi flyttet. Pappa flyttet like før påske. Spesielt den tid, de har alltid kranglet men spesielt da... Mamma kan være ganske høylydt og pappa er en søt liten mann...han sto i vært fall ikke opp mot mamma.

Dette står i kontrast til en annen informant som forteller om en turbulent oppvekst med mye krangling og slossing mellom foreldrene. Far er den hun trekker fram og sier hun har stolt på. Det er han som har lært henne hvilke holdninger en skal ha i livet.

...det var jo min far jeg fikk tillit til.. han var der omtrent hele tiden, som mente at jeg skulle være åpen og ærlig. Han var streng. Jeg forsto ikke det før han døde at det var bra å være streng. Jeg ser egentlig på han som en rollemodell. Jeg vil bli som han...kanskje ikke akkurat (ler litt)

Hun forteller at resten av familien er alkoholikere og at dem kan jeg ikke ha kontakt med i det hele tatt...det er bare mamma og kaninene, de er familie de og (ler).

Det å finne gode voksenmodeller blant foreldre eller andre voksne kan synes å være en utfordring. Så når familienettverket er svakt er også kaninene viktig. Hun vil at de skal regnes med og ler litt av seg selv.

To av informantene ble plassert i barnevernets institusjoner i løpet av ungdomstiden. Hedda da hun var 15 år og Mina da hun var 16 år. Gina flyttet hjemmefra og fikk samboer da hun var 16 år. Både det å bli plassert i barneverninstitusjon og de å bli samboer som 16 åring skiller seg ut fra det som er vanlig for 15, 16 åring. Jeg har ikke spesifikt spurt om familiens økonomi i intervjuet. Gjennom min kjennskap til informantene har jeg likevel fått et inntrykk av at ingen er vokst opp i spesielt velstående familier. Hedda er den som beskriver de materielle kårene tydeligst. Hun forteller om en oppvekst med for små klær og lite mat i huset. Det er fysiske tegn på omsorgssvikt. Ellers antyder informantene at de synes synd på

mor som ble igjen med barna og at de forstår at det har vært mye for henne å hankes med. Her nevnes dårlig økonomi, ansvar for barna, tung jobb og mors trøblete kjærlighetsliv.

5.6 Opplevelse av omsorg

Barns behov for omsorg er foreldrenes viktigste oppgave. Barns rettigheter og foreldres ansvar kommer noen ganger i konflikt med hverandre. Barn vil noen ganger bestemme over forhold som foreldrene kanskje fortsatt bør ha styring over.

Oppvekst i den senmoderne tid kan være krevende for både foreldre og barn. Frønes bekrefter det (2007). I mitt materiale har jeg vært ute etter jentenes tanker om hvordan omsorgen var og spesielle ting i forhold til oppdragelsesstilen i deres familie.

Et fellestrekk er at jentene beskriver en oppvekst preget av at de må ordne opp i mange ting selv. De forteller om hvordan de i oppveksten selv søkte å finne løsninger og hvordan de forsøkte å få orden på livet sitt. Foreldrenes omsorg beskrives som noe uforutsigbar. Det er et fellestrekk i materialet at jentene forteller om foreldre som på ulikt vis hadde nok med seg selv og sine problemer. En forklaring kan være at foreldrenes konflikter tok stor plass i hjemmet og påvirket foreldrenes omsorgsevne. Den oppmerksomhet og støtte deres barn søker blir sånn sett ikke imøtesett. Foreldrene er uvitende om det liv deres barn lever og de er ikke i posisjon til å bistå, avdekke eller forhindre at de unge havner i risikosituasjoner. Informantene beskriver hvordan de forsøkte å finne plassen sin mellom voksne som var i konflikt, som sloss, voksne som ruset seg og som hadde for mye ansvar med de andre barna i familien.

To av informantene forteller at de har vært redd sine foreldre. De forteller om foreldre som sloss og hvor skremmende det opplevdes. Ei forteller at hun ble slått av sin mor. Hun tror det var fordi mor er veldig temperamentsfull og at hun var frustrert over far som ofte var bortreist og som overlot alt ansvar for barna til henne.

Jeg var rett og slett redd henne og det er jeg enda. Faren min ...han er fortsatt mentalt bortreist.

Jeg tolker uttalelsene til å henge sammen med en svak og utrygg tilknytning mellom barn og foreldre. Om et barn er redd sine foreldre er det barnets strategi å tekke seg unna og finne beskyttelse et annet sted.

Jentene forteller at de synes det har vært vanskelig å forholde seg til foreldrenes konflikter. Det har vært en utfordring å finne plassen sin i mellom mor og far. En løsning på det har vært å gjemme seg bort. Det innebærer at jentene trakk seg bort fra fellesrommene stue og kjøkken og i stedet søkte tilhold på rommet sitt. Spesielt skjedde det når det var krangel og uro i huset. Det kan synes som de også i stor grad fikk lov til å tilbringe mye tid alene. Der sto pc`n og den fungerte som en form for trøst og avledning. Der kunne de søke etter det de mente de hadde bruk for, noe Gina, Ida og Anna gjorde. Mina søkte mot et utenlandske guttemiljø mens Hedda fant tilhold i rusmiljøet i sentrum av byen.

Kari Killen (1993) presenterer 7 sentrale foreldrefunksjoner som beskriver hvilke kvaliteter foreldre bør ha for å sikre barn god utvikling. Evne til å bære egen smerte og frustrasjon uten å måtte av reagere på barnet er en av foreldrefunksjonen som synes å ikke være oppfylt her. Det å ha empati med barn er avgjørende for i hvilken grad foreldrene er i stand til å gi respons til barn ut ifra deres opplevelser og behov til en hver tid og til å unnlate å av reagere dagliglivets frustrasjoner og stress på barnet (ibid). I den grad skilsmisene preger informantens oppvekst er det nærliggende å spørre om skilsmisse er en større krise for familiene enn vi tror?

Beskrivelser av ensomhet, psykiske problemer og utrygghet synliggjøres i større grad i de retrospektive intervju enn jeg oppfattet at de gjorde i tidligere samtaler.

Hvorfor? Det kan synes som de ville framheve sin mestringskompetanse i størst mulig grad og kan hende de ikke ville avsløre omsorgssituasjonen mer enn nødvendig.

Jeg undrer meg over om jeg har oversett ting og tatt for lett på den informasjon som har blitt gitt ? Har den dominerende historien blitt de seksuelle erfaringene slik at jeg har oversett andre viktig tema, som for eksempel omsorgssituasjonen?

Forestillingen om at andre ungdommer hadde voksne å snakke med var en gjennomgående forståelse. Det virker som om informantene trodde andre ungdommer hadde det.

Tenåringer trenger som Angel (2010) sier støtte, omsorg og beskyttelse. De seksuelle relasjoner informantene ble en del av ble i stor grad holdt hemmelig, noe de gir ulike forklaringer på. Trusler var en faktor som ble brukt. Det kan synes som at det å ha en ”hemmelig venn” hadde en meget stor betydning på det tidspunkt i jentenes liv.

Mina og Hedda som bodde på institusjon forteller at det var mange å snakke med der, men at noen få ble brukt som deres fortrolige. Det betydde ikke at de delte alt med de voksne.

De andre beskriver samtalene med sine foreldrene som greie men at det var liten åpenhet om seksualitet, følelser og at samtalene ofte handlet om praktiske ting. Eks sitat Venninner har i en viss grad blitt informert. Det kan se ut som informantene i mindre grad enn kanskje forventet har delt sine tanker og opplevelser med andre ungdommer. Beskrivelser av opplevd ensomhet både i forhold til familie og venner går igjen i materialet. Det er ser ut som internett i slike sammenhenger er et attraktivt og effektivt sted å søke etter både hjelp og støtte. Det samme kan sies om rusmiljøet og de guttemiljøene Mina har hatt kontakt med.

Informanten har også vært opptatt av hverdagslige gjøremål på lik linje med andre unge på samme alder. Fest, rusutprøving, skole og fritidssysler er ting de er opptatt av. Samtidig er det tydelige spor i materialet av hvordan jentene gradvis har søkt mot utsatte miljø, søkt etter rusmidler og brukt ulike typer sjølskading for å regulere følelsene.

Å tulle foran Pc`n sammen med ei venninne beskriver ei som kjempemorsomt. Den samme jenta sier at hun ikke føler at vennene kan hjelpe henne særlig mye, men at det er greit at noen vet om det i tilfelle hun knekker sammen. De tror ikke at de jevnaldrende vennene er i stand til å være til særlig hjelp. Selv unge jenter innser at de verken alene eller sammen med jevnaldrende kan ordne opp i slike forhold på egen hånd. De synliggjør sine begrensninger, manglende forståelse av maktforholdet og få handlingsvalg. Det står i kontrast til synet om at ungdom har kompetanse og ansvar for å ordne opp selv. Det ser ut som de voksne nær informantene har antatt at de har ordnet opp selv.

5.7 Foreldres skilsmisse.

Alle informantene har som tidligere bemerket opplevd at deres foreldre er blitt skilt. Det kan synes som det på ulikt vis har påvirket deres hverdag. I den moderne barndom er det ikke uvanlig at barn og ungdom opplever at foreldre bryter opp og mange får nye steforeldre. I tråd med hva vi vet om risikofaktorer kan det synes som det er ekstra vanskelig for barn å oppleve foreldres skilsmisse om det i tillegg er andre faktorer som gjør livet vanskelig. Det være seg rus, vold, psykisk og fysisk sykdom.

Informantene har alle gitt opplysninger om at de slet med tilleggsutfordringer på den tiden deres seksuelle relasjoner ble ”etablert”. Det handlet blant annet om rusmisbruk, flyttinger, lite nettverk, foreldres konflikter og ulike typer sjølskading

Hedda skiller seg sånn sett ut i forhold til at hennes beskrivelser i stor grad tydeliggjør at hun er utsatt for omsorgssvikt og at hun i tillegg har vært utsatt for seksuelle overgrep i barneårene. Skilsmissen husker hun ikke mye av. Hun og søsteren ble boende hos far og tante.

Ja vi bodde hos pappa, som prioriterte pengene på det han var interessert i, alkohol og spill. Så det ble ikke mye igjen til husleie og mat. Vi ungene var stort sett hjemme alene.

Det var ingen ansvarlige voksne som passet på henne. Hun forteller at det ikke var noen hemmelighet og at folk viste hvordan det var. De viste kan hende ikke hvor ille det var sier hun. Hun synes det fortsatt er rart at ingen grep inn.

Jeg hadde foreldre som ruset seg og aldri var på foreldremøter, jeg hadde rare klær og var skitten.

I forhold til grunnleggende behov et barn har slik som mat, stell og oppfølging i forhold til barnehage og skole var det mange begrensninger i omsorgen fra voksne.

Pappa var hjemme, kanskje jeg overdriver, jeg så han kanskje en halvtime hver dag. Vi hadde lite mat, nei uff...

Senere i intervjuet forteller hun om hvor sterkt hun ønsket å få servert mat når hun en sjelden gang var med venner hjem. Hun var alltid sulten. Hedda passet ofte på søsteren. Hun husker at hun ofte gikk alene til barnehagen og senere også til skolen.

...jeg passet på meg selv og sto opp om morgenen. Jeg viste ikke når jeg var syk og skulle vært hjemme fra skolen, så jeg var på skolen uansett om jeg hadde 40 i feber. Jeg var ikke borte en dag(ler) og jeg kom ofte på skolen sånn i 6 tiden om morgenen. Da vaskedamene kom, fordi jeg kunne ikke klokka helt..

Liten grad av omsorg og beskyttelse og utydelige grenser mellom voksne og barn preger Heddas fortelling. Hun har fortalt at det var vanlig at hun som barn delte seng med de voksne også foreldrenes venner. Hedda ble seksuelt misbrukt av en nær voksen familievenn. Hun fikk ansvar for seg selv og i tillegg sin søster i meget ung alder og hun forsøkte å gjøre sitt beste. Som liten jente var hennes kompetanse viktig for at det skulle gå rundt. Hun tok selv ansvar for å komme seg på skolen, om enn så alt for tidlig. Det kompetente barnet Hedda fulgte søsteren til barnehagen. Ingen grep inn før hun var 15 år.

Gina forteller at hun var ei skoleflink og vanlig jente fram til tenårene.

Jeg var ei flink jente som sto opp 6.30 for å dusje før mamma, og som gjerne kom litt tidlig til skolen fordi jeg fulgte mamma til bussen.

Hun trekker fram at foreldrenes skilsmisse og en krevende bror var vanskelig å takle. Broren var voldelig og Gina mener det var negativt for hennes oppvekst. At hun selv har opplevd langvarige sykdomsperioder sier hun mindre om. Hun ønsket at foreldrene skulle gripe inn i forhold til broren og at de skulle beskyttet henne. Hun sier at han fikk mye oppmerksomhet og hjelp fra foreldrene under hele oppveksten. En kan se konturene av en opplevd forskjellsbehandling og en slitenhet i forhold til broren. Hun etterlyser foreldrenes beskyttelse

og oppmerksomhet. Det at hun flytte ut og ble samboer som 16 åring kan ha vært hennes måte å ta hånd om seg selv på og å samtidig komme seg bort fra noe som var slitsomt.

Det har vært ganske slitsomt for meg og min søster. Foreldrene mine har brukt mye tid og energi på han. Han har hele sitt liv fått hjelp kastet etter seg, men nesten aldri tatt i mot tilbud. Jeg var redd for å sove uten å låse døra.

Gina forteller at hun måtte sette grenser selv og at hun ikke opplever at far etter at han flyttet ut har tatt dette på alvor. *Han har bare hørt om det, ikke vært der...* Informantene etterlyser at foreldrene skulle forstått de bedre, tatt dem på alvor og gitt rom for ungdommens privatliv. Når foreldre eller andre voksne bagatelliserer eller ikke hjelper sine barn til å forstå seg selv oppstår det en ubalanse. Slik Kvello (2007: 135) beskriver:

Psykisk modenhet handler blant annet om evnen til å erfare emosjoner og anerkjenne dem slik de er. Å erkjenne emosjoner innebærer å registrere dem, å være klar over dem.

Når informanten ikke ble møtt på det emosjonelle planet av foreldrene eller andre voksne fant de alternative måter å løse det på. Selvskading og søking etter oppmerksomhet, spenning, omsorg og trøst via nettet og mot miljø som tok i mot de, kan ses som løsningsstrategier.

5.8 Noen seksuelle opplevelser i barndommen?

Kan seksuelle opplevelser i oppveksten ha ført til at informanten på noe vis har fått en seksualisert adferd eller oppsøkt situasjoner som kan forklares ut ifra den type opplevelser?

Et fellestrekk er at informantene hadde sin seksuelle debut tidlig. 4 av jentene debuterte før de var 16 år. Med seksuell debut har jeg sagt at med det mener jeg samleie. To forteller om en debutalder på 13 år og to forteller at de var 14 år. Ei var 16 år. De har altså i hovedsak debutert før den seksuelle lavalder.

På spørsmål om de kan erindre seksuelle opplevelser i sin barndom er det spesielt Hedda som har det. Hun opplevde seksuelle overgrep i barneårene. Overgriper var en venn av familien. *Det var i vært fall kompisen til pappa. Jeg likte han veldig god, en tullebukk. Vi var der mye og lå over en del, delte seng og det syns jeg var artig. Han tulla hele tiden og var ganske mye full da men ja.. det er veldig mye som er svart og en del ting jeg husker bedre. Tror ikke jeg har lyst til å nevne så mange detaljer.*

På spørsmål om de i familiesammenheng har vært vitne til seksuell eksponering gjennom porno eller at de har vært vitne til voksnes seksualitet på en ubehagelig måte, så bekreftes det til en viss grad. At barn og voksne delte seng er et forhold som skiller seg ut slik Hedda opplevde. Mina forteller om hvordan hun hørte på foreldrenes krangling, slossing og om det som hun opplevde som en høylydt seksuell forsoning i etterkant. Det var i følge informanten ubehagelig og vanskelig å forstå det som foregikk. Den utrygghet og forvirring hun opplevde kan en "lese" konsekvensen av i forhold til at hun selv har strekt seg meget langt i sine forhold. Hun har ikke vært i stand til å si nei og stoppe det hun i ettertid beskriver som tvang og seksuell vold. Hun har hatt forhold til flere utenlandske gutter og drømmen har vært å få kjærighet, omsorg og ikke minst å bli forsørget.

Informantene er gjort kjent med ulike familiehistorier som omhandler utroskap, partnerbytte og en voldtektshistorie. Det kommer fram i empirien at alle var tidlig nysgjerrig og interessert i sex. Det er ikke noe som tyder på at de var ekstra mye eller spesielt opptatt av sex sett i forhold til andre på samme alder.

Anna sier hun er litt usikker på om hun debuterte da hun var 12 eller 13 år. *Aller aller første gangen?... så var jeg vel 13..12 hm...13 år. Skal vi se 13 år.*

Videre forteller hun at hun var med på det som hun nå mener er "doktorleker".

I løpet av barneårene så hadde jeg mye kontakt med naboguttene. Spesielt en som var 2, 3 år eldre og noen andre da, de brukte å ta ganske mye på meg da.. sånn seksuelt. Akkurat da, vel det var vel egentlig et lite overgrep, men det var litt sånn doktorleker.

Kan noe være et lite overgrep og litt lek på samme tid?

Tidlig pubertet synes å være tilfelle for alle. Det er framstilt som en mulig risiko i faglitteraturen (Pedersen 2005) samtidig er det en kjensgjerning at pubertetsalderen går ned.

På spørsmål om de har snakket med sine foreldre om sex så sier flere at de har snakket lite med sine foreldre men at de har savnet det.

Det var sex som var det store, det virka som om alle viste mye mer enn jeg...Så jeg vet ikke helt hvorfor men jeg trodde at andre hadde familie som var mer åpen om tema da. Jeg snakka aldri med noen om det sånn sett. Det var veldig kult å kunne mye om sex. Det var sånn at kunnskap var makt og i vært fall den som hadde erfaring.

Anna snakket med mor men det var mest om mensen og prevensjon. På skolen lærte de noe men det viser seg at flere søkte kunnskap via internett. Seksualundervisningen på skolen har i følge mine informanter vært begrenset. Slik kan det se ut som internett er den viktigste leverandøren av informasjon om seksualitet til dagens barn og unge.

I forhold til sex så kan voksne selv om vi ungdommene synes det er dritflaut, også tanken på at foreldre har sex, så synes jeg det er viktig å snakke om sex. Ikke hva man gjør og sånn men snakk om følelser og holdninger til sex.

Å ha kunnskap om sex og ikke minst det å ha sex synes å gi status i jevnaldergruppen. Det er ikke overraskende. Hva det innebærer i de unges liv er en ting men like viktig er det kanskje hvordan voksne møter denne utviklingen? Spesielt sett i forhold til den kunnskap vi har om at den seksuelle debutalderen synker og at det er tegn på at barn i dag kommer tidligere i puberteten? Informantene ønsker at foreldre skal snakke om disse tema. Anna presenterer et forslag :

Jeg vet ikke hvordan det er i de norske hjem men jeg tror at de samtalene kunne man hatt mer av. Det er likeså viktig at foreldrene har en aktiv rolle i seksualundervisningen som skolen.

5.9 Beskyttelse og risikofaktorer i oppveksten

Barn og unges oppvekst er i større grad enn noen gang regulert og det er i følge Frønes (2007) slik at de klassiske risikosituasjonene for barn har minsket de siste tiårene. Det gjelder trafikk, sikkerhet i bil, sykdommer, kosthold, lekeparker osv. Nye risikoforhold har tatt over og det er i større grad de samfunnsmessige og strukturelle forhold som økende krav til kompetanse på ulike områder, som øker muligheten for å feile. Muligheter for noen er risiko for andre. Barns gradvise bevegelse mot en ekskluderende posisjon i tidlig pubertet er beskrevet og her har flere et ansvar, ikke minst foreldre og skolen.

Frønes (2007) hevder at risikoutvikling som prosess innebærer at barn i bestemte faser i livsløpet framtrer som særlig sårbare. 12-14 års alderen er i seg selv en risiko. De som debuterer tidlig med ”voksne ” aktiviteter viser seg å ha større risiko for å få problemer og for marginalisering. Alle har gått på offentlig skole. To informanter har fullført videregående skole, mens de tre andre ikke har gjort det. En studerer i dag ved universitetet. To jenter er i deltidsarbeid og to tar opp fag på videregående skole.

Er det slik at de utmerker seg spesielt? Tre av jentene er i arbeid og to går på skole pr i dag. De utmerker seg ikke spesielt, i så fall i positiv retning. De framstiller seg selv på mange måter som aktive jenter som søker å få gjennomført skolegang, tjene egne penger og som forsøker å klare seg selv. At det tar litt lengre tid å fullføre videregående skole er ikke uvanlig

og det er heller ikke uvanlig med tilrettelegging. Sett i forhold til informantenes sårbarheter kunne en hypotese være at de i større grad ville utvikle rusavhengighet, psykisk sykdom, falt utenfor arbeid og yrkesliv og havnet i prostitusjon enn hva tilfellet er.

De formidler derimot at de klarer seg selv økonomisk, de er i forhold, de har et rimelig greit seksualliv og de arbeider eller går på skole.

Alle har på ulikt vis fortalt litt fra sin skolegang. I skolen har flere møtt personer som har blitt betydningsfulle. Vaskedamene som tok i mot Hedda da hun kom for tidlig på skolen og tryggheten skolehverdagen gav henne er eksempler på det. Hun var på skolen så mye som mulig selv når det ikke var skole.

...jeg likte timene når det var stille, så skolen var egentlig min friplass...

Anna forteller om gode minner fra sin skolegang, der hun spesielt referer til det å gå på en liten skole og gleden ved å ta del i de praktiske fagene som heimkunnskap, formgiving og naturfag. I tråd med at hun har blitt eldre så er dette blitt viktigere sier hun. Modning og alder har en innvirkning på hva unge liker eller trekker fram som viktig. Ida har hele tiden vært opptatt av skolearbeidet, hun har prioritert det og har ambisjoner i forhold til studier.

En lærer fikk høre Heddass historie den dagen hun knakk sammen i forbindelse med at barnevernet tok kontakt. Det at læreren brydde seg var viktig. Hun beskriver hvordan hun fra det tidspunktet ble avhengig av den bekreftelsen som hun opplevde fra en ansvarlig voksne. Offentlige ansatte ble Heddass nærmeste på mange vis i mange år. Hun stiller i dag interessante spørsmål om nettopp de profesjonelles forhold til sine klienter.

Ida forteller at hun i liten grad snakket med sine foreldre. Da hun var 12, 13 år var hun mye alene og satt foran pc'en.

Det var kanskje det som utløste det.. at jeg var veldig mye alene og snakka ikke så mye med foreldrene mine, hadde ikke så mye kontakt egentlig. Jeg var i min egen verden foran pc`en. Det var da det kom, jeg begynte å utforske selv.

Hun forteller om sitt behov for kunnskap om sex og at hun fant det på internett. At den utforskningen også skulle sette henne i kontakt med en voksne mann viste hun ikke da, men det var en sammenheng i følge henne.

Det kom jo i gang via nettet, jeg var litt deprimert og veldig alene. Jeg hadde problemer med familie og venner og ingen nære personer som jeg ønsket å ha kontakt med. Jeg hadde et sterkt behov for det og søkte etter venner gjennom chatting på nettet, ...og så møttes vi da.

Ida var ensom og alene og hun savnet venner. Hun brukte internett aktivt og fant nettopp det hun savnet som mest, en fortrolig venn. Den aktive handlingen gav resultater. Det er derimot høyst usikkert om de hun kom i kontakt med hadde samme hensikt som henne.

Informantene har slik sett ikke så mange nære venner eller et så stort nettverk som vi ofte kan få inntrykk av at ungdom har. Og nettopp derfor blir internettkommunikasjon så viktig.

Av de fem informantene jeg har intervjuet har 3 hatt kontakt med barnevernet. De har alle vært i kontakt med helsesøster, BUP (Barne og ungdomspsykiatrien) eller psykolog.

De har fortalt om ulike typer selvskading, spiseforstyrrelser, rusing og depresjoner.

Det de også har fortalt om er tidlig seksuell nysgjerrighet, seksuelle lyster og ikke minst en opplevd ambivalens i forhold til relasjoner de har vært i.

Jeg har jo opplevd mye som barn ikke skal oppleve. Men det har kanskje gjort at jeg møter andre problem senere i livet på en bedre måte. Sånn sett har jeg vært heldig.

Mina trøster seg selv og forsøker å finne mening i det liv hun har levd. Informantene har fortalt om sine interesser som sang, diktskriving, fotball, design av klær, amatørskuespill, musikk, film og ferieturer.

5.10 Sosiale medier

I denne undersøkelsen er informantene mellom 19 og 27 år. De 4 yngste har alle begynt å bruk internett som en sosial kontaktarena tidlig i tenårene. Den eldste har i mindre grad en oppvekst hvor internett var vanlig og er også den informanten som ikke nevner internett som kontaktarena i det hele tatt.

Kan det være at vi her ser konturene av et skille både kunnskapsmessig og i grad av benyttelse i forhold til de nye sosiale medier? Den første generasjon internett- ungdommer har nå vokst opp og de har på mange måter måtte ”tatt støytten” gjennom sine erfaringer? Vil vi om ei tid se på dette som ”barnesykdommer”? Kan vi håpe og tro at vi nå har økt kunnskap om disse fenomen og slik kan forebygge for eksempel seksuell utnytting via internett?

5.11 Oppsummering

Mitt empiriske materiale viser at informantenes oppvekst er preget av at jentene i større eller mindre grad ble overlatt til seg selv. Spesielt gjelder det situasjoner hvor de trenger voksnes

støtte og omsorg. De har alle opplevd skilsmisse eller tap ved dødsfall. Den sårbarhet som oppstår ved foreldres brudd er et gjennomgående tema.

Mon tro vi har tatt for lett på de mulige skadevirkningene skilsmisse og flyttinger kan påføre foreldres omsorgsevne og barns livsvilkår ?

To av informantene har hatt tett oppfølging fra barnvernet. Begge flyttet ut av hjemmet i 15 års alderen. Forut for flyttingene var omsorgen preget av foreldres rusmisbruk, krangel og uforutsigbarhet. Ei forteller at hun ble seksuelt misbruk som lita jente. Ei jente har siden hun var 14 år hatt forhold til ganske mange utenlandske gutter. Ellers har jentene deltatt i seksuell utforskning gjennom ”doktorleker” og på internett. Deres seksuelle debutalder var lavere enn den gjennomsnittet. De beskriver oppvekstforholdene som noe krevende. De voksne var opptatt av sine konflikter og foreldrene har i stor grad gitt de unge jentene stor frihet, mye ansvar og mye tid alene. Beskrivelsene forteller om utydelige voksne i barnevernets institusjoner og om ansvarlige voksne som i liten grad har grepet inn. Informantene forteller at internett ble et alternativt sted å søke omsorg, kunnskap om sex og oppmerksomhet på. I dag er alle informantene i arbeid eller går på skole.

6. Hvilke seksuelle erfaringer har jentene gjort ? *I ettertid har jeg skjønt at jeg solgte sex*

6.1 Innledning

I andre del av analysen vil jeg se nærmere på hva informantene forteller om sine seksuelle erfaringer. I hovedsak var det de seksuelle erfaringene som førte til at de kom i kontakt med UngPro. At ungdom tester ut sin seksualitet er naturlig og som oftest akseptert av voksne.

Barn og unge som trenger støtte, omsorg og beskyttelse kan selv risikere å bli overlatt til seg selv (Angel 2010:148).

Ungdom som er mye overlatt til seg selv er særlig utsatt for å havne i risikosituasjoner. Der en av faktorene kan være å havne i uheldige seksuelle forhold.

Samfunnet skal gjennom barnevernet sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, samt å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår og som er til beste for barnet (NOU, 2000:12 ot.prp.44).

At ungdom har hemmelige forhold med voksne, tar i mot penger og gaver for å ha sex eller blir presset til sex er forhold vi er automatisert til å fortolke inn i overgrep, utnyttning og prostitusjonsforståelsen. Det er ofte riktig. Kan overgrep og prostitusjonsforståelsen noen

ganger stå i veien for nye alternativ forståelser ? Eller er denne tanken bare en fordekking av det faktum at dette uansett handler om voksnes utnyttning av unge mennesker?

Forskningsspørsmålet var: Hvilke erfaringer har jentene gjort seg rundt tema ungdom og seksuell utprøving?

I første del av analysen kom det fram at jentene har hatt en oppvekst preget av voksne som på ulikt vis har sviktet. De har alle opplevd foreldres skilsmisse eller annet tap. De debuterte tidlig seksuelt og fikk kontakter i lukkede og uoversiktelige miljø.

I denne delen vil fokus være på hva de har opplevd og hvorfor de selv mener det ble slik. Bakgrunnene for disse spørsmål er i tråd med barmhjertighetsprinsippet som Gilde og Grimen beskriver(1993), som innebærer at jeg som forsker tror at det jentene har vært med på har de gjort fordi de har ment at det har vært fornuftig.

6.2 Hva skjedde egentlig ?

Informantene og jeg har som beskrevet i metodekapittelet hatt kjennskap til hverandre over lang tid.

Intervjuets følsomhet og dets nærhet til personens måte å oppleve verden på kan gi kunnskap som kan brukes til å forbedre menneskets situasjon (Kvale.1997: 25). Slik er det muligens riktig å si at forholdet oss i mellom er preget av å være et behandlingsforhold mellom en hjelper og en bruker og samtidig et forhold mellom informant og forsker.

Jentenes historier er ulike, men har samtidig flere fellestrekk. Et fellestrekk er at de i stor grad har vært alene i lange perioder med sine tanker om opplevelser og erfaringer de har gjort seg, også i forhold til de seksuelle opplevelsene. De har slik sett få være i fred med sine psykiske problemer og i den grad de har signalisert at de ikke hadde det bra har det ikke alltid blitt tatt tak i. I den grad de har forsøkt å si fra til noen har ei av jentene skrevet stil på skolen hvor hun mener at hun fortalte sin historie. En annen forteller at hennes søster en gang skrev stil på skolen hvor hun fortalt om at noen voksne tvang henne til å ha sex. I det siste tilfellet ble stilen sendt til barnvernet mens det i det første tilfellet ikke skjedde noe. Barn og unge forsøker å si i fra.

Jeg hadde skrevet en fortelling i norsken. Jeg skrev om et møte med han, da forklarte jeg hvordan skinnkåpen til moren hans lå over gelenderet og om bikkja og om det seksuelle og ei

ung jente... Jeg ser i boka at jeg fikk en 4 er eller 5 er men ikke noe mer enn det. Jeg synes det er rart med tanke på alt det jeg hadde skrevet om, det som var et overgrep.

Hun forteller at hun på den tiden hadde begynt å skulke mye og at hun synes det var rart at ingen reagerte.

Alle informantene mener selv at de har forsøkt å si fra til ulike hjelpeinstanser og de mener voksne i familien også skulle sett at noe foregikk. Deres retrospektive forståelse er slik jeg tolker informantene preget av at de er meget opptatt av at noen skulle ha sett hva som foregikk. De er på ulikt vis overrasket over nettopp det at ingen fanget opp de signaler som de selv mener de sendte ut. Deres opplevelse er at de forsøkte å si fra at ting ikke var greit. Deres opplevelse av at ingen gjorde noe stemmer nok ikke helt, men opplevelsen av å ikke bli sett og ivaretatt er sterk. Ida har fortalt sin historie til ganske mange, og nevner både skolerådgivere, PPT og BUP. Hun forteller at flere har reagert med forferdelse. Alle informantene har hatt kontakt med offentlige hjelpere på ulike nivå. Reaksjonene har blant annet vært preget av en smule vantro og forskrekkelse.

Å så forferdelig, og gud hvor fælt (hun ler litt) det har vært litt sånn: ”så forferdelig at det har skjedd, kan det være sant ” og ”nei det kan jeg ikke forestille meg” Og noen har sagt ”ok det har skjedd nå går vi videre og finner en måte å takle det på”.

Det empiriske materialet forteller at jentenes behov for støtte og hjelp ikke startet med de seksuelle opplevelsene. Det startet tidligere med bakgrunn i vanskelige familieforhold som førte til at jentene ikke hadde det bra.

Et funn er at få voksne har tatt tak i de signaler de unge jentene har sendt ut, slik som skoleskulk, rusing, depresjoner, selvskading og mer penger og nye klær.

Når ingen voksne i deres nærhet har spurt eller veiledet de har de søkt etter det på andre arenaer og i andre miljø. Det at ingen ansvarlige voksne har respondert, slik jeg tolker materialet, førte til at de søkte andre alternativ som de der og da mente var fornuftig.

Jeg kommer nærmere tilbake til hvordan hjelpeapparatet har håndtert disse sakene i neste del. Ingen av informantene opplevde at de ble tvunget inn i disse forhold i utgangspunktet. Det mener de derimot i sterkere grad i dag. Deres refleksjoner er i dag mer opptatt av hvordan makt og aldersforskjeller var avgjørende for det som skjedde. I dag har de en ganske annerledes forståelse for det som skjedde dem i forhold til for 5 år siden. Den endring kommer tydelig fram i det empiriske materialet. De var som tenåringer aktive med å ta kontakt og gjøre avtaler. Selv Anna som hadde en form for hallik opplevde at hun var med på

leken til en viss grad. Hedda var tidvis så ruset at det ikke spilte noen rolle hva som skjedde rundt henne.

6.3 Begrep

Da jentene fikk kontakt med UngPro ønsket de hjelp til å håndtere ulike problemstillinger. Et voldelig forhold som Mina ville ut av. Hedda hadde rusproblemer og erfaring med prostitusjon i rusmiljøet. Anna hadde prostituert seg via internett. Ida og Gina hadde begge møtt en voksen sexvenn via internett. Alle ønsket på ulikt vis en endring i livet sitt og de var mottakelig for samtaler med voksne om disse utfordringene og ønsket hjelp til bearbeiding.

Det er viktig å påpeke, at disse begrepene ikke var synliggjort på det tidspunkt vi ble kjent men i større grad kom fram gjennom antydninger om at det var *"noe vanskelig i forhold til noen og at det var noe seksuelt"*. Flere av jentene beskrev forholdene de var i som kjæresteforhold eller at det hadde vært et kjæresteforhold.

Så hva er problemet? Rusmisbruket, omsorgssvikten, prostitusjonen eller de seksuelle forholdene? Det er ikke enkelt fordi nettopp flere forhold opptrer samtidig. Slik sett er det uklokt å sette et begrep eller putte informantene i en kategori. Prostitusjonsbegrepet dekker noe mens det er like riktig å si at det kan forstås som seksuell utprøving som går feil og hvor noen utnytter situasjonen. Svikt i den daglige omsorgen og oppfølgingen synes å være faktorer som ligger i bunn hos alle fem. Jentene trengte i utgangspunktet å bli sett, veiledet og få hjelp i forhold til ulike former for sjølskading. Det seksuelle var ikke det viktigste slik de ser det i dag. Er det oppklarende å bruke begrepene eller er det slik Christie (2009) sier bare nye begrep som stenger for forståelsen for mangfoldet ?

På min vei inn til forståelse har mitt blikk vekslet mellom å ha fokus på et stereotypisk begrep som prostitusjon, for så å utvide det med å se på fenomenet i tråd med det utydelige og mangfoldige gråsonebegrepet. Nå forsøker jeg å finne begrep som passer inn i det datamaterialet jeg sitter med. Er det nødvendig? Spiller det noen rolle hvilke begrep som benyttes eller som er mest treffsikkert ? Eller kanskje er det et spørsmål om når og for hvem begrep er viktig. Jeg vil forsøke å komme tilbake til det i drøftingen.

6.4 Bakgrunn for kontaktetableringen

Et fellestrekk er informantenes ønske og søken etter å finne personer de kan bety noe for. De har lett etter noen som er opptatt av de og som har tid til å ha kontakt med dem. Det ser ut som jentenes ønsker er i tråd med det de fleste av oss ønsker.

4 av 5 informanter forteller hvordan de har brukt internett som arena for å søke etter venner, jevnaldrende og voksne som kan gi dem oppmerksomhet, omsorg og som kan hjelpe de med lekser og små og store spørsmål de ønsket svar på. Gina og Ida var mye alene på det tidspunkt de traff voksne menn som de innledet kontakt med. De var ikke ute etter et seksuelt forhold. Gina ønsket seg en ”hobbypsykolog” og Ida en som kunne adoptere henne.

Anna er den som tydeligst har beskrevet hvordan hun brukte internett for å selge sex. Mina har fått kontakt med gutter via internett som hun har møtt og hatt sex med.

Flytting til nytt sted, savn av nære venner, fraværende foreldre og søken etter informasjon om sex er stikkord for hva jentene sier de var ute etter. Flere av jentene forteller at de startet å chatte på såkalte barnenettsteder. De søkte nærhet og omsorg på nye arenaer eller i nye miljø. De har fortalt at de har søkt etter foreldreerstatninger, leksehjelp, informasjon og nye venner. De har søkt på internett etter hjelp til å forstå seg selv og noen å snakke med om tabubelagte tema som sjølskading og sex.

En fremtredende tendens er jentenes beskrivelser av at de tidlig i tenårene følte seg ensomme, usikre og annerledes. En følelse av å være alene og å ikke ha noen som sto de nær.

To informanter tok kontakt med UngPro fordi de har erfaringer de ville dele med oss. De mener det er viktig at sosialarbeidere har kunnskap om disse tingene.

....kjæresten min på den tiden leste en artikkel i Adresseavisen om det arbeidet som skulle gjøres i forhold til prostitusjon blant unge. Som 15 åring hadde jeg vært borti det...på den tiden så jeg ikke på meg selv som prostituert men jeg hadde solgt kroppen min for penger ja. Og så fant jeg ut at de erfaringer jeg hadde kunne brukes i arbeidet som dere holdt på med den tiden.

Anna forteller at hun ville dele sine erfaringer om hvordan internett fungerte i forhold til å etablere kontakt med kunder eller andre som var interessert i å betale for sex. Hun forteller at hun underveis merket at det var bra for henne å ha samtaler med en tredje part. Noen som ikke var hennes nærmeste, og hun sier ”det var å snu en dårlig opplevelse til noe bra”.

Gina beskriver at hun slet med spiseproblemer og at hun kuttet seg selv. Hun sier at hun var en *Veldig negativ og deprimert unge*. Hun følte at hun ikke kunne snakke med noen på den tiden.

Det var veldig viktig at ingen stoppet meg i det jeg holdt på med. Det var veldig viktig for meg å fortsett å sulte meg. Og ...da snakket jeg heller med vilt fremmede mennesker over nettet. Det var veldig behagelig å snakke med noen om det her. I dag har jeg det skikkelig jævlig, jeg vet at du ikke kjenner meg, men vi kan dele noen erfaringer og det er flott.

Her ser vi hvordan Gina aktivt søker hjelp.

Sjølskading er et problem som har tatt stor del av de unges hverdag. 4 av informantene har fortalt om ulike former for sjølskading. De beskriver det i form av kutting, sulting og å slå seg selv. Anna forteller at hun skadet seg selv på ulikt vis. I en periode gikk hun til behandling. Da hun sluttet å kutte seg selv, ble hun av en venn introdusert for det hun på den tiden tenkte på som ”litt brutal sex”.

I ettertid har hun fått andre ord på det og hun er fortsatt opptatt av og praktiserer SM sex. *Noen ganger var det veldig deilig at han slo meg, for da hadde jeg andre følelser. På et tidspunkt fant vi ut at han skulle selge meg. Jeg var hans slavinne og trusselen var at han skulle selge meg, ingen hyggelig ting men i tillegg var det en trussel om at jeg ikke gjorde som han ville så skulle han banke meg skikkelig. Det ble en enda bedre måte å kunne skade meg på, en måte som ingen så, i det hele tatt.*

Anna har mange tanker om dette og har brukt mye tid på å snakke om det og hun sier hun har bearbeide det. Hun forteller at hun var 15 år og gjennom annonser på nettet, hvor det sto at hun var 18 år, fikk hun kontakt med kunder. Responsen var stor. I telefonsamtaler med kundene sa hun at hun var 16 år. Hun møtte kundene på hotell, i bil eller hjemme hos de. Dette var før det ble så vanlig med nøkkelkort på hotell så det var lett å komme til kundenes rom. Hun forteller at alle var *veldig normale og at ingenting spesielt skjedde.*

Å selge sex ble et alternativ til selvskadingen. Hun gledet seg ikke men sier at det var litt spennende.

Ja ikke sånn ”en gleder seg til spennendes” mer... det var mye følelser inne i bildet. Det var poenget også. Å bruke følelsene mine slik var bedre enn å undertrykke meg med fysisk skading.

Hun beskriver en spesiell type spenning. At hun har frivillige seksuelle erfaringer fra tidligere var slik hun sier med på at hun syntes sex var spennende.

Veldig mange var overrasket over at jeg var så flink... Og derfor var det mange som så på meg som mer moden enn jeg kanskje egentlig var. Det at jeg hadde praktiske ferdigheter som kanskje ikke var normalt for så unge mennesker.

Så det å være seksuelt erfaren og at hun hadde gode seksuelle opplevelser fra før gjorde at hun beskriver seg selv som flink. Anna forteller at hun var tidlig utviklet, fikk tidlig bryster og var søt. Hun tror at det kan ha en sammenheng med hvordan og hvorfor ting skjedde.

Å være tidlig utviklet kan være en risiko sier hun.

6.5 Arenaer

Gina søkte etter støtte og fant det på internett. Informantene som aktivt brukte nettet opplevde å ha kontroll over kontakten den første tiden. De har chattet med både jevnaldrende og voksne. Praten på nettet har vært om alt det som en tenåring er opptatt av. I følge informantene har de snakket om forholdet til foreldre, skolearbeid, ensomhet, sjølskading, vanskelige tanker og spørsmål som handler om kropp og sex.

Det som videre skjedde var at noen personer er pågående og etterspurte mailadresse og mobilnummer. Slik ble kontakten opprettet og så utviklet det seg videre.

I tillegg til internett som arena for kontaktetablering har informantene møtt mennesker i andre sammenhenger. Rusmiljøet beskrives av Hedda, hvor seksuelle tjenester var byttemiddel mot rus. Spesielle kafeer blir nevnt, hvor både utenforstående og folk fra rusmiljøet kjøper eller bytter sex.

Jeg var et ganske lett bytte, fordi jeg fikk dårlig samvittighet om jeg sa nei...(ler)

Jeg tenkte at de kanskje tror at jeg synes de er stygge og ekle om jeg ikke har sex med de(kundene). Det var helt vrangt.

På turer med institusjonen forteller hun at ungdommene hadde sex med hverandre.

Selv om det i følge reglement ikke var lov for ungdommer på samme institusjon å ha sex.

Anna sier at hun synes det er en naturlig del av ungdommers liv. Hun lurer på hvordan personalet tror det er mulig å forby lyster og følelser? Ungdommene satt vakt for hverandre og i følge Hedda skjedde det mye rart som ikke personalet fikk med seg.

Hedda forteller om en offentlig ansatt som kom med seksuelle tilnærmelser ovenfor henne på turer i kommunens regi. Mina forteller at hun en periode var sammen en som jobbet med henne. Det var et hemmelig forhold, selv om flere ved institusjonen var kjent med det. De ruset seg også sammen ved noen tilfeller.

6.6 Omsorg og oppmerksomhet

Informantene møtte personer via internett som de opplevde å få omsorg og oppmerksomhet fra. Internett som møtested for å få dekket den type behov er et fenomen som hører den moderne tid til. Det er i stor grad forhold som foreldre ikke er kjent med og det er forhold

voksne i liten grad forstår. Flere studier viser at det ikke er tilfeldig hvem som utsettes for pågående seksuell oppmerksomhet på internett (Mossige et al 2008).

Informantene lar seg tydelig imponere over hvor mye tid en person kan bruke på å ha kontakt med nettopp henne. Den oppmerksomhet og nærhet de opplever som 13-15 åring har en sterk virkning på de unge jenter. De beskriver det som en miks av smiger, forbløffelse og forundring. Følelser omkring spenning og det å være en utvalgt preger den første tiden i ”forholdet” langt mer enn seksuelle lyster og søken etter kjæreste.

Ei vektlegger at hun ble imponert og sjokkert over at en mann var villig til å bruke penger på å reise så langt for å møte henne. Jentene blir smigret og beæret over at noen bruker tid, penger og oppmerksomhet på de.

I et retrospektivt tilbakeblikk har de et ganske annet syn på det som skjedde.

To av informantene forteller at de i utgangspunktet søkte etter en omsorgsperson. Ei har fortalt at hun håpet å finne en foreldreperson på internett. Mens Gina sier hun både ønsket og håpte å finne en form for hobbypsykolog, hun trengte noen å snakke med om sine problemer. Det var både selvskading og spiseproblemer. Informantenes behov for å bli sett og for å ha noen å snakke med om alvorlige ting var fremtredende.

Jentene var 13 og 14 år da kontakten via internett ble etablert. Både Gina og Ida forteller at de begge opplevde at forholdet var meget betydningsfullt i oppstartsfasen. Og det var meget hemmelig. Ingen ansvarlige voksne eller venner fikk vite om disse bekjentskapene på lang tid. Det samme synes å gjelde for Anna som solgte sex via internett. Det var ingen andre enn kameraten som var ”halliken”, som viste om det. Mina lette etter kjærighet hos litt eldre gutter i det utenlandske miljøet. Hennes korte opplevelse av romantikk og omsorg på en sydentur utviklet seg raskt til et komplisert forhold hun brukte lang tid på å avslutte.

De menn de fikk kontakt med var slik jentene forteller ofte tilgjengelig døgnet rundt både på nettet og etter hvert via mobiltelefonen.

Gina og Ida beskriver hvor godt og behagelig det var å ha noen å snakke med som brydde seg om de.

Det var en så stor aldersforskjell, det var jo en som var moden og som viste alt. Han hjalp meg jo med leksene. Jeg vet ikke helt hva som avgjorde at han fikk den rollen. Han sa at alt ville ordne seg og gå bra.

Ida forteller om hvordan hun gjennom nettvennen opplevde å få en form for foreldreperson. Spesielt den første tiden. En som trøstet henne når hun hadde mareritt, hjelp henne med lekser og sendte henne forskjellige småting i tillegg til penger.

Han forsørget meg på en måte. Når jeg sa; jeg skal på Norway cup og trenger penger så sendte han penger.

Overgangen til at det ble et seksuelt innslag i praten kom gradvis ifølge jentene.

Det gikk jo over til å bli et kjærlighetsforhold eller...jeg ble veldig forvirret selv, fordi han var en foreldreperson og så plutselig ble det rota inn sex. Jeg skjønnte ingen ting, ble bare forvirret. På grunn av det med sexen så begynte jeg å tenke på det som et kjærlighetsforhold.

Informantene forteller at de i utgangspunktet ikke hadde slike seksuelle følelser. At de var nysgjerrig på sex var noe annet.

Jeg hadde ikke slike følelser for han og hadde ikke noe ønske om sex. Jeg var nysgjerrig på sex, jeg sa hva jeg likte og ting jeg hadde lyst til å prøve ut og sånn. Det var han som gjorde det til et sexforhold.

Ida hadde kontakt via nett og på telefon i over et år før hun fysisk møtte mannen. Gina kan forteller at hun har hatt mange nettkontakter men at med den bestemte var det litt annerledes.

Vi snakket sammen på nettet og etter ei uke ville han ha mer kontakt, han ville ha telefonnummeret mitt, ville ringe og ville møte meg.

Hun forteller at hun oppgav telefonnummeret og at han ringte henne.

Hans ønske var å møte Gina, om hun ikke gikk med på det så ville han ta kontakt med hennes mor og avsløre kontakten og problemene hun hadde.

Hvis jeg ikke kom og møtte han så ville han banke på døra og fortelle mamma om alt jeg holdt på med, at jeg sulta meg, kuttet meg opp og det var jeg jo ikke interessert i, ikke i det hele tatt. Så jeg møtte han.

Her ser vi at det er ulikt hvor lang tid det gikk fra kontakt ble opprettet og til det første fysiske møtet faktisk fant sted. I Idas tilfelle gikk det over et år før hun møtte den voksne mannen. Kontakten mellom de gikk gradvis fra å handle om leksehjelp og omsorgspregede samtaler til å bli samtaler preget av seksuell prat og seksuell eksperimentering via internett. Ved deres første fysiske møte hadde de sex.

Den voksne, i Idas tilfelle, brukt lang tid på å etablere kontakten. Han tok del i samtaler med Ida om tema hun opplevde som viktig og som hun trengte hjelp til. Gradvis bearbeiding og seksuell tilnærming gjorde at hun ble forvirret men samtidig seksuelt nyfiken. Mannen bodde langt fra jentas bosted og kom reisende for å møte henne og booket seg inn på hotell. Sexen

var i følge Ida planlagt og avtalt. At han senere formidlet kontakt til en venn som også møtte Ida og betalte for sex med henne er et annet forhold.

Gina derimot møtte sin kontakt etter bare en uke. Han hadde det travlere og han brukte i større grad trusler for å få henne med på å ha sex. Hun var på det tidspunkt 13 år.

De prosesser som går i forkant av at to av mine informanter møter voksne via internett forteller noe om hvor ulike hensikter barn og ungdom kan ha i møte med voksne på internett. I henhold til grooming- lovgivningen som er innført er det nærliggende å tro at det er den type saker den loven skal dekke. Begge sakene er anmeldt. Den ene er henlagt mens den andre etterforskes.

6.7 Makt og overtalelse

Det er mange måter voksne kan bruke makt på ovenfor barn og ungdom. Noen er akseptert mens andre er ulovlig. Når forhold mellom unge mennesker og voksne er hemmelig og forbudt er det ofte de voksne som har kontrollen og som lager reglene. At kontakten preges av seksuelle antydninger kan gjøre det spennende og spørsmålet om det er verdt å gå videre på kan dukke opp fra den unges side. Det seksuelle spillet mellom mennesker er kan hende aldri så spennende som når det er hemmelig, for første gang, forbudt eller forbundet med opprør og bryting av tabu?

Gina ble hentet i bil og på den første kjøreturen truet mannen med å kjøre henne til legevakten. Han gjorde ikke det men hun mener i dag at han sa det for å få makt over henne. Det første møtet var ikke seksuelt på noe vis. Men kort tid etterpå begynte han å ringe og fortelle henne om hvor fin hun var og at han hadde lyst til å kysse henne. Gina beskriver en sterk forvirring.

Det med kyssinga gjorde at jeg ble veldig forvirret. Det kom litt brått, jeg ble veldig sjarmert over at noen var interessert i meg på det viset da. Jeg hadde bare hatt en kjæreste, vi holdt hånda og nusset en gang.

Hennes erfaring med kyssing var minimale, hun var nærmest uten erfaring. Hennes forventninger til kontakten var at han skulle være en voksenperson som hadde lovt å hjelpe henne med de problemer hun hadde. Hun var ikke forberedt på det som videre skjedde.

En kveld like etterpå spurte han om å få bli med henne hjem. Mor var borte.

Og da...så jeg jo plutselig at det eneste han var interessert i var jo å ta på meg. Vi rota litt som vi sier. Da spurte han mange ganger: skal vi ha sex? Jeg vet ikke hva jeg sa. Jeg viste ikke om jeg ville ha sex. Jeg hadde kanskje ikke helt sett det sånn for meg da...og var veldig

usikker på om jeg ville ha sex. Til slutt gav han seg og ...Så ringte han meg dagen etterpå” du har vel ikke sagt til noen at vi har hatt sex ? He ? tenkte jeg ...hadde vi sex i går.? ! Er det det som er å ha sex?

Gina beskriver hvordan hun ikke helt forsto hva som skjedde. Hun sier at hun var så uerfaren at hun hadde noen ideer om hva sex var men at hun egentlig ikke hadde peiling.

Hun fortalte ikke om møtet til noen. Mannen presiserte at om dette kom ut så ville han havne i fengsel. Så begynte han å ringe på natta og hun møtte han igjen. Hun sier at hun ser fram til å møte han og at det skal bli koselig når han inviterer henne med hjem. Gina tror hun skal tegne, se film og spise pizza sammen.

Det som skjer er at han tar henne med til soverommet og der har han sex med henne. *Jeg husker at jeg blødde etterpå ...syns jo det var litt skummelt da.*

De fortsatt å møtes på ulike steder som for eksempel i solstudioer. Det var han som tok kontakt med henne. Han ville ikke at hun skulle ha hans telefonnummer. Han ville ta kontakt og det gjorde han jo så ofte likevel så han mente at hun ikke hadde behov for å ha hans telefonnummer. Hun himler med øynene når hun forteller og ler litt oppgitt over sin egen naivitet på den tiden. På spørsmål om hvordan hun opplevde det at han så ofte tok kontakt, svarer hun at det var fint at noen faktisk tok kontakt.

Han likte meg og gav meg oppmerksomhet rett og slett. Ei natt ringte han nesten 100 ganger. Det er ganske imponerende...

Hun forteller videre at de to møtte hverandre i en periode på 7-9 måneder. Alle, i følge Gina, merket at det var noe med henne på den tiden. Så hun fortalte at hun hadde fått seg en kjæreste som bodde i en annen by.

Og da kunne jeg jo fortelle om han uten å fortelle om hvem det var. Det jeg gjorde var å sette han inn i en annen figur, sånn at det gikk bra på en måte.

Gina synes selv dette var ganske lurt. Den voksne mannen lagde faktisk en falsk profil av den fiktive gutten og la inn et falskt bilde. Forholdene foregår i det skjulte og inneholder alle de ingredienser som tilhører en groomingprosess, sexkjøpshandel og seksuell utnyttning slik fagmiljøene og definisjoner viser til. De unge jentene er ikke i stand til å se det eller å gjøre en analyse av hva de er med på.

6.8 Sex

Vedrørende deres seksuelle erfaringene har informantene fortalt ulike ting. Vi har snakket om disse tingene tidligere. Det preger min forforståelse og min analyse av materialet og det har sannsynligvis preget jentene. Den åpenhet som har preget tidligere samtaler dannet grunnlag

for at informantene fritt kunne fortelle. I hvor stor grad de har tilpasset historiene til hva de mener jeg vil høre er jeg usikker på.

Informantene har, som naturlig er sett ut ifra alder, vært interessert i sex og de har vært mottakelig for samtaler om sex. Alle er jenter som tidligere enn gjennomsnittet har hatt sin seksuelle debut. Å være seksuell aktiv som 14 åring er ikke det vanlige, men det synes som det skjer oftere enn voksne tror. Den seksuelle debutalder synker og som ei av jentene sa så er det slik at kunnskap om sex og det å ha praktisert, gir makt i ungdomsmiljøet.

En viss grad av prøving og feiling hører med når ungdom involverer seg i seksuelle handlinger med hverandre (Jacobsen i Mossige 2001). Og krenkelser kan forekomme. Når noen møter eldre ungdom eller voksne kan krenkelsen bli langt alvorligere.

Informantene gav ved første gangs kontakt i langt større grad enn ved det retrospektive intervjuet inntrykk av at de behersket det seksuelle, at de deltok frivillig og at de likte det. Det retrospektive intervjuet viser at det var langt mer komplisert enn som så, og at jentene i stor grad har vært med på ting som de ikke ønsket eller som de ikke har likt.

Det er tydelig at informantenes seksuelle erfaringer var ulike på det tidspunkt de møtte voksne. Fra nesten ingen erfaring slik Gina forteller til Anna som hadde vært sammen med flere før hun sammen en venn bestemte seg for å selge sex.

For Ida og Gina som var mest uerfaren betydde det at det nesten var umulig for de å vite om det de er med på er vanlig og riktig eller om det var ulovlig og at de ble utnyttet.

Det er viktig ifølge Smette(2004) å holde fast ved at seksuell utnytting ikke er betinget av et kommersielt element, men av handlinger som foregår innenfor en asymmetrisk relasjon.

Om hvor skadelig det er for ei ung jente å bli eksponert for eksperimenterende sex med voksne med innslag av SM eller sex mot betaling, skal jeg ikke drøfte her. Den kontekst forholdet oppstår i vil med en stor aldersforskjell og med stor ulikhet i forhold til erfaring skape en asymmetrisk relasjon og maktutøvelsen kan slik sett bli fordoblet.

Anna fortalte at hun i ettertid opplevde det som kjedelig å ha sex med kjæresten. Ja det er mulig å forstå at det kan oppleves som kjedelig med en jevnaldrende uerfaren kjæreste etter å ha vært med på eksperimenterende sex med en voksen erfaren mann.

Det er mange voksne menn der ute som ikke har noe problem med å ha sex med mindreårige.

Gina sier hun pr i dag har problemer med å stole på menn og at det har gjort noe med hennes forhold til mannfolk. Hun sier at hun vet at kjærlighet og sex skal henge sammen men for henne er det ikke så enkelt.

Jeg vet ikke hvordan jeg skal rette det opp? Hennes erfaring er at hun ofte forsøkte å si nei til sex. Kos som han gjerne kalte det, istedenfor sex. Jeg ville ikke. Da sa han gjerne; hvis du er glad i meg så gjør du det for meg. Husk på, han var veldig manipulerende.

Han brukte ikke makt men var i følge henne meget bestemt og han fikk ofte viljen sin. Sexen hadde hun sjelden glede av. De møttes ofte om natten.

Smette(2004) fant ut at ungdom ofte oppfatter tvang som noe konkret og fysisk og at de i mindre grad ser de mindre håndfaste måter maktforskjeller kan utspiller seg på.

Gjennom internett har gjerne kontakten opplevdes jevnbyrdig og det tar tid å avsløre maktubalansen i forholdet. Gina brukte flere år på å oppdage det her. Hun holder i stor grad fast på at selv om hun i dag har anmeldt forholdet, ikke ser på seg selv som et passivt offer.

Han kjørte bilen sin og stoppet. Så hadde han sex med meg i bilen sin og det skjedde ganske ofte.

Jeg spør: var det noe som gav deg spenning eller nytelse?

Noe spenning, men jeg kan ikke si at det gav meg noen nytelse. For det meste lå jeg der å tenkte at det her er litt rart. Jeg laga ikke en lyd, lå mer og venta på at det skulle bli ferdig. Hun sier at han gjorde henne litt kåt men hun husker at hun lå der, så i taket og tenkte på andre ting og at det er vel sånn det skal være. Denne beskrivelsen står ikke i forhold til bildet av den aktive jenta. Hun beskriver seg selv i en passiv og avventende rolle og gjør ikke motstand.

På direkte spørsmål om hvilke begrep de selv vil bruke om de forhold de var en del av, er svarene mange og motstridende.

Et kjærlighetsforhold, et sexforhold, han var en pedofil jævel, prostitusjon, voldtekt, sjølskading,

...et bytteforhold hvor jeg benyttet meg av dem men kanskje gav jeg mer enn jeg fikk...

På spørsmål om de noen ganger fikk noe for å ha sex, svarer flere bekreftende.

Om vi bruker definisjonen på prostitusjon er det ikke tvil om at vederlaget i den seksuelle handelen ikke alltid er penger. Ida forteller om en gang hun ble voldtatt.

Først voldtok han meg og så tok vi en tur på shopping. Jeg var bare lei meg og ...så fikk jeg fem tusen så jeg kunne handle.

Hun forteller at pengene var trøst, andre ganger fikk hun andre ting. Det var for eksempel gaver som kom i posten som cd, bamser og parfyme. Hun fikk sexleker hun skulle bruke på

seg selv. Avtalen var at hun skulle rapportere om hvordan det fungerte til han og så fikk hun tildelt poeng ut ifra innsatsen. Dette foregikk før de hadde møtt hverandre fysisk. Ida sier at hun ofte ikke gjorde det hun ble bedt om. Slik sett tok hun egne valg og lystret ikke alltid hans ønsker. Fortsatt er det slik at om hun har problemer så mener hun at penger og shopping hjelper. Det innebærer at hun bruker mer penger enn hun har og hun er redd for å få gjeld. Gina forteller at hun fikk angrepiller de gangene han hadde hatt sex med henne uten kondom og at han kjøpte graviditetstester til henne.

Hun forteller hun blir kvalm hver gang hun går forbi det apoteket han som oftest handlet på mens hun satt i bilen og ventet. Hun minnes at hun fikk et smykke, en mobil og et skjerf også.

Hedda fikk sjelden penger men ofte rusmidler av ulike slag. Anna sier hun tror hun tjente inn ca 25 000 kroner til sammen den tiden hun solgte sex. Hun sier at det eneste som skulle føre til at hun skal selge sex igjen er om hun blir blakk. Det er en enkel måte å få tak i penger på, selv om du ikke liker det sier hun. Anna betviler at hun vil gjøre det men samtidig presisere hun at det for noen er en enkel løsning for å få tilgang på penger.

At kjærlighet og sex ikke alltid opptrer sammen kan det bety at flere kan fristes av å ha sex mot betaling ? Det er ikke nødvendigvis uanstendig, men tvert i mot kan det være en del av et seksuelt rollespill og noe som i visse miljø gir status, forklarer Anna.

Hun forteller om flere av de menn som kjøpte sex av henne. I forholdet til en spesiell mann som hun beskriver som kjekk, tror hun at spenningen var viktig for han. Hun oppfattet han som så kjekk at hun mente han var en mann som kunne få tilgang på sex uten å være nødt til å betale for det. I forhold til de menn eller kunder som hun beskriver som merkelige, ikke så pene og med litt spesielle ønsker, så tror hun de ikke får sex uten å betale for det.

Anna avviste de som hadde seksuelle ønsker hun ikke ville delta på og slik sett opplevde hun å ha styring og kontroll. Det å være ung er spesielt attraktivt antyder flere av informantene.

I mange sine hoder er det sånn at når man kjøper den varen så kjøper man rettighetene til å bruke den varen også uten at det skal ha konsekvenser. Så da blir det mindre risikofylt å ha seksuell omgang med noen som er yngre. Jeg tror mange tenker at de ikke er like ansvarlig om man prøver seg på en yngre person. Frivilligheten gir rettigheter.

På spørsmål om noen problematiserte det at hun var ung sier hun at hun ikke tror de tenkte på det.

Tror de mente at de hadde kjøpt seg rettigheter til en ting. Det var greit fordi jeg hadde samtykket til at de kjøpte meg og det gav dem lov til å ha sex med meg.

Senere i intervjuet sier hun at hun ser på disse seksuelle møtene som flere ting. Det var prostitusjon, et bytteforhold og en form for sjølskading. Først i ettertid skjønte hun at hun var prostituert. Begrepenes innhold og forståelsen ser ut til å ha endret seg i tråd med alder og modning. Slik kan det se ut som at det er lite hjelp i lovverk og aldersgrenser om ikke de unge har fått ”oversatt” innholdet i tråd med egen kompetanse.

Informantene forteller at de har hatt vanskeligheter med å avslutte forholdene. Selv om Mina havnet i et voldelig forhold der kjæresten tok bankkortet hennes, var voldelig og lagde regler for hvem hun skulle snakke med så bruke hun lang tid og måtte ha profesjonell hjelp for å avslutte forholdet. Hun forteller at hun trodde hun hadde møtt den store kjærligheten men at hun i ettertid ser at hun ble hjernevasket.

”han tvang meg til å ha sex når jeg ikke ville, han slo meg og tok pengene mine. Han hjernevasket meg. Det var egentlig verre enn slagene. Jeg har vært i helvete”

Ida forteller at hun ser på seg selv som ei spontan og litt modig jente. Det at hun opplevde å ha det ganske ille på den tiden gjorde at hun tenkte at uansett hva som skjer så kan det ikke bli verre. Internett kommunikasjon er i følge mine informanter noe annet enn å møte noen på byen eller på fest. De opplever å ha både makt og kontroll over kontakten. Den trygghet det er å sitte på sitt eget rom har noe å si men også det at kontakten blir så spesiell og betydningsfull. Det har å gjøre med at det er hemmelig og at det blir ekstra spennende. At det i tillegg tar bort de negative tankene gjør det attraktivt for mange.

Overgangen til at forholdet utvikler seg til å bli et seksuelt forhold beskrives som forvirrende. Det at de hadde lite sammenligningsgrunnlag innebærer at de ikke lokaliserte faresignaler og risiko før i ettertid.

6.9 Informantens tanker om lovbrudd og anmeldelse

De to informantene som har møtt en voksen via internett har begge anmeldt forholdet. Den ene saken er som sagt henlagt mens den andre er under etterforskning. Anna som solgte sex ble aldri oppdaget og har ikke anmeldt verken han som fungerte som hallik eller sexkjøper. Jeg vil ikke diskutere det nærmere i denne oppgaven, selv om det er av stor interesse og betydning hvordan disse forholdene blir behandlet hos politi og rettsvesen.

6. 10 Hvordan har dette påvirket jentenes forhold til egen kropp og sex?

Sex og seksualitet har blitt en stor del av meg, og jeg angrer ikke på det sånn egentlig sier Anna. Hun har lurt mye på om hennes erfaringer og eksperimentering har gjort henne sær.

Hun forteller at hun opplevde hele ungdomstiden som ambivalent, og at hun har oppsøkt ting som har vært bra og oppsøkt noe som har vært dårlig.

Flere informanter forteller at de har vært med på ”voksensex”, ”brutalsex” og at det i ettertid er ting de har taklet på ulikt vis. Ei praktisere SM og ei sier at hun brukte lang tid på å finne tilbake til sin egen lystfølelse. Hun mener den ble ødelagt av det seksuelle forholdet som startet så uskyldig og som ble mer og mer krevende og tilslutt med innslag av vold og tvang. Så å si alle jentene forteller at de på ulikt vis er avhengig av å ha kjæreste eller å ha noe på gang.

Er avhengig av å ha kjæreste...er redd for å være alene. Er nok heller i et dårlig forhold enn alene ja. Det er litt skummelt.

6.11 Oppsummering

Flere informanter sier de opplevde at de seksuelle relasjonene inneholdt alt. Det innebærer både positive og spennende følelser men også vanskelige og vonde opplevelser. Materialet er ikke entydig på hva det er som opplevdes som det verste eller det vanskeligste.

En tendens er at informantens ønske om omsorg og kjærlighet fører dem inn i seksuelle forhold som de i korte øyeblikk opplever som bra, men som de ikke har kontroll over og ikke med letthet kommer seg ut av selv. Den andre, den eller de voksne tar over kontrollen.

Materialet kan tilsynelatende bære preg av å representere et mangfold og en gråsoner.

Samtidig er det interessant at det empiriske materialet viser seg at alle informanter har opplevd ulike former for tvang og voldsbruk. Alle, unntatt Mina har mottatt gaver og ting som et vederlag for det seksuelle forholdet. Mina opplevde derimot å bli fratatt arven sin.

Informantens syn på egen historie er definitivt blitt endret i tråd med at de har blitt eldre.

De synes selv i voksne alder det er vanskelig å finne de rette begrep som er dekkende for det de har vært involvert i. Ambivalensen synes å være svekket men er tilstedeværende fortsatt.

I undersøkelsen presenteres 5 ulike historier som på sitt vis representerer den seksuelle gråsonen jeg innledningsvis beskrev. Det er ikke nødvendigvis enklere å kategorisere jentenes opplevelser, men en del momenter kommer tydeligere til syne. Materialet viser en sammenheng mellom opplevelsen av ensomhet og tristhet og deres aktive søken etter noen som kan se og ivareta de. De har havnet i kompliserte forhold med voksne menn de selv var tenåringer, de har prostituert seg, bytter sex mot rusmidler og to har opplevd å få en hemmelig voksen nettvann som utnytter de seksuelt.

Mitt inntrykk er at alle jentene har forøkt å si fra om at de ikke hadde det bra i forkant av at disse forhold ble etablert. De har aktivt søkt hjelp gjennom alternative arenaer. De har

opplevd at det de fikk ikke alltid stemte med de forventningene de hadde. Voksne har utnyttet deres alder, omsorgsbehov og seksuelle nysgjerrighet.

7. Hvordan har jentene opplevd at ansvarlige voksne har forholdt seg til deres historie?

Voksne må takle den biten, være mer til bry

7.1 Innledning.

Informantene i denne undersøkelsen er henvist til tiltaket UngPro av fagfolk eller jentene har tatt kontakt selv. Kontakten er tatt med bakgrunn i bekymring fra de selv eller andre ansvarlige og/eller bekymrede voksne. Jeg velger å bruke begrepet ansvarlige voksne. Med det forstår jeg både foresatte, familie og offentlige hjelpere.

Det er ikke viktig i denne sammenhengen å plukke ut spesielle etater selv om informantene gjør det. Det er ulike forventninger til foreldre og til ansatte i hjelpeapparatet. Det som er felles er at alle har et ansvar for barn og unges oppvekst og å bistå dem med omsorg, oppdragelse og tilrettelegge ekstra for de som trenger det. Ulike lovverk regulerer dette og noen utløser rettigheter.

Forskningsspørsmålet er: Hvordan har jentene opplevd at ansvarlige voksne har forholdt seg til deres historie?

7.2 Kontakt med UngPro

Du har sagt de riktige ordene, det merker ungdom veldig fort

OBU og UngPro er lett tilgjengelig tiltak. Det trengs ingen henvisning eller vedtak for å få tilbud om samtaler hos oss. I mange tilfeller er det nok å ta en telefon og så avtales en førstesamtale. UngPro gir tilbud til gruppen 12-25 år, med hovedvekt på de under 18 år.

Ei av jentene kom sammen med en miljøarbeider. Ei kom selv etter tips fra en lege. Ei kom sammen med en ansatt i Pedagogisk Psykologisk Tjeneste (PPT) etter tips fra Senter mot incest og seksuelle overgrep. Ei tok kontakt etter å ha lest om kartlegging av ungdomsprostitusjon i avisen. Og ei kom sammen med ei venninne.

I forhold til hjelp herfra(OBU /UngPro) så føler jeg at det ikke har vært sånn at det har vært så mye fokus på hvordan du reagerer. Men mest sånn at vi diskuterer det, snakker om det og jeg har fått snakket fritt om det. Jeg har fått spørsmål som fører til at jeg tenker sjøl om det og tenker litt annerledes. Det er det som har skjedd. Det er gjennom å være her at jeg har fått et helt annerledes syn på det har skjedd

Hun forteller at hun ikke opplevde å få spesielle tilbakemeldinger i samtalene men at hun har fått støtte og forståelse. Forståelse for det som hadde skjedd uten fordømmelse er et viktig

prinsipp i vårt arbeid. Men også samtaler om hvordan og hvorfor ting har skjedd. At det var forhold hvor voksne har begått lovbrudd ble selvsagt et viktig tema. Intervjuene viser at de har satt pris på *koselige lokaler, julebord, mat og at det gikk an å snakke om det jeg ville og at vi kunne le sammen.*

Informantene forteller at de i liten grad har snakket med sine venner om sine erfaringer. Ida sier at venner har trukket seg unna og at hun tror ikke det er så lett å forstå for de på hennes alder.

7.3 Hva mente informantene hun trengte hjelp til på det tidspunkt?

Det empiriske materialet viser at alle informanter på et eller annet vis selv opplevde å ha vanskeligheter i livene sine. De forteller om voksne som på ulikt vis uttrykte sine bekymringer. Hva ansvarlige voksne var bekymret for kom ikke i særlig stor grad fram i materialet. Det kan synes som om de voksne var bekymret for flere ting men at de i mindre grad undersøkte godt nok til å spesifisere jentenes hjelpebehov. Likefullt ble det signalisert at jentene hadde seksuelle opplevelser som fagfolk mente de trengte hjelp til å håndtere. De håpte at noen kunne snakke om disse sakene.

Det kan synes som at de voksne ansvarlige som har møtt jentene har lett og søkt seg fram til tiltaket UngPro, et tiltak som kan arbeide med ”seksuelle saker” og prostitusjon.

Da rapporten Følelser i drift (2004) ble overlevert politikerne medførte det en del medieoppslag og tiltaket har bidratt med kompetansespredning. Det kan muligens forklarer at fagfolk og ungdom i byen fikk informasjon om tema, og at det har gjort det enklere å ta kontakt. Flere av informantene var ved første gangs kontakt opptatt av å sjekke om vi kunne snakke om deres seksuelle relasjoner på en måte som de selv forsto og oppfattet som nyttig. *”Ved å tilkjennegi kunnskap om fenomenet kan den voksne bidra til å gjøre det lettere for ungdommen selv å fortelle. Det handler om å gi en åpning for å snakke om seksualitetens vanskelige sider”* (Nova, 2006: 51).

Ida forteller at hun hadde prøvd mange forskjellige tiltak og møtt ulike fagfolk tidligere. PPT, rådgivere på skolen, psykolog og med Senter mot incest og seksuelle overgrep i Trondheim(SMISO). Bakgrunn for at SMISO anbefalte jenta til UngPro var fordi SMISO opererer med 18 års aldersgrense.

Det empiriske materialet viser at alle informanter på et eller annet vis har vært i kontakt med voksne som i hverdagen jobbet i nærheten av jentene. Her er helsesøster, skolerådgivere og lærer nevnt spesielt. Ingen av mine informanter kom til første samtale sammen med en

foresatt. Tiltaket UngPro har møtt flere av foreldrene i ettertid. Det betyr at jeg har hatt samtaler med fire mødre men ingen fedre. Informantene ønsket ikke å ha med foreldre i første omgang. Det er viktig å presisere at tiltaket har vært i kontakt med foreldre etter jentenes samtykke. Vi har også drøftet flere av sakene anonymt med barnevern, politi og bistandsadvokat. Jentenes alder kan forklare hvorfor de var tilbakeholdne med å ha med foreldrene. At tema var jentenes seksuelle forhold kan ha vært en medvirkende årsak.

7.4 Kontakt med hjelpeapparatet i oppveksten

Et fellestrekk er at alle 5 informanter har fått hjelp og støtte fra ulike hjelpeinstanser i løpet av sin oppvekst. Gina og Anna i minst grad og Hedda og Mina i størst grad. De har begge opplevd at barnevernet grep inn, noe som medførte omsorgsovertakelse og plassering i institusjon. I forhold til Ida ser det ut som barnvernet har mottatt flere bekymringsmeldinger og familien har mottatt hjelpetiltak som hun ikke har vært en særlig stor del av. Hun er den som tydeligst sier at hun savner at barnevernet skulle ha snakket med henne.

Barnevernet ja, de gjorde alt bare verre. Jeg ble ikke forhørt i det hele tatt. Pappa dekket over mamma. Og så skjedde det ikke noe mer. Ingen snakket med Ida.

Slik jeg tolker intervjuene så har altså 3 av de 5 hatt kontakt med barnevernet.

De fleste har hatt kontakt med politiet i forbindelse med sine saker. De beskriver ulike erfaringer og det er vanskelig å trekke ut opplagte fellestrekk som forteller noe entydig om hvordan det har opplevdes. Som sosialarbeider og som UngPro ansvarlig har jeg drøftet flere av sakene anonymt med politiet og videre fulgt to av informantene til politiet.

Det kan se ut som det er en tendens til at den ambivalens jentene har hatt i forhold til sine seksuelle relasjoner har smittet over på deres syn på det å anmelde forholdene. Jentene har alle uttrykt behov for å bli tatt på alvor i forhold til at de synes det er vanskelig å anmelde noen som de har vært så knyttet til og som de selv opplever å ha fått så mye av. Det innebærer at vi i samtaler har snakket om ambivalensen og informantene har opplevd det som nødvendig og nyttig for å kunne jobbe aktivt med en form for ”nyskriving” av historien.

En støttende holdning i forhold til jentenes historie og vår aksept på at det er lov å like noen veldig godt og samtidig føle seg lurt og utnyttet av samme person, har vært gjennomgående tema i mange samtaler. Jeg tror at det kan ha vært ganske avgjørende for å få i gang en bearbeidingsprosess. ”Støttesamtaler” med politi, samtaler med foreldre, kontakt med Støttesenter for fornærmede og bistandsadvokater har også bidratt i prosessen. Å synliggjøre for jentene hvordan lovverket, rettsvesen, etterforskning fungerer har vært oppklarende for de.

Jeg er rimelig overbevist om at to informanter ikke hadde kommet tilbake til videre samtaler om vi hadde insistert på å anmelde før de var klar for det.

Ei annen av jentene har vurderte anmeldelse men hun har valgte å la det være. Begrunnelsen for det er at hun ikke helt tror det vil gjøre en forskjell for henne.

To har anmelde forhold og ei har fått voldsalarm som beskyttelse mot voldelig ex-kjæreste Hedda har hatt kontakt med politiet gjennom flere år men mest fordi hun har hatt tilhold i byen og i rusmiljøet. Hun har aldri vært arrestert. Selv synes hun politiet har vært snill med seg. Hun tror det hjelper å være jente i slike sammenhenger og mener hun har sluppet billig unna. Ei jente forteller:

Politiet har jeg hatt en veldig dårlig erfaring med, spesielt når det gjelder min sak. Jeg føler at jeg ikke har blitt tatt seriøst. Ikke blitt behandlet som en voksen. Det har vært sånn at de har prøvd å dumme meg ut. Politibetjenten sitter å kikker på et nettsted med sexleketøy og sjekker ting, så må jeg peke ut hvilken vibrator det er snakk om, hvordan den så ut... det føler jeg blir litt feil...

Informanten forteller at hun ikke synes hun har fått den informasjon hun skulle ha hatt. Ting politiet sa skulle skje etter anmeldelsen har ikke skjedd i følge henne.

For eksempel at vitner skulle utspørres og at de skulle sjekke skader jeg har. Og det her skal være anonymt? Da skal ha ikke spørre om hvordan det går når vi møtes privat, det er uprofesjonelt.

Hun synliggjør et ubehag ved å dele informasjon med politiet og savner informasjon om saken sin. Det kan synes som det er vanskelig for henne å forstå behovet politiet har for å sikre bevis. Saken er henlagt på grunn av manglende bevis. Hun sier hun er usikker på om hun vil anmelde om noe skulle skje henne. Hun sier hun ikke orker å anke og at hun ikke tror noe vil skje heller. Den belastningen hun har opplevd har gitt henne en resignert holdning.

Foreldrene har i liten grad støttet henne i denne prosessen. Hun sier at de vil bare forsøke å glemme det hele. Det er krevende å anmelde og ekstra krevende når ungdom selv opplever seg som delaktig i kontakten. Det er derfor ekstra vanskelig kanskje når slike saker blir henlagt. *Hva var det jeg sa, jeg var jo med på det selv og det blir brukt mot meg...* En bekreftelse på at de må ta ansvaret selv.

Et tema flere har berørt er hvordan det oppleves å møte mange ulike hjelpere som stadig skiftes ut og forsvinner.

Det har vært skadelig for meg på den måten at jeg hadde tilknytningsproblem og knytta meg veldig fort. Mange har jeg knytta meg til fort og mista, og det er traumatisk og vanskelig det.

Jeg har mista mange i mitt liv og da snakker jeg om personalet ja. Ungdommene kan du jo fortsette å ha kontakt med, det er ikke brudd på noe profesjonalitet. Det der har jeg problem med.

Hedda har mange meninger om den hjelp hun har fått. Hun er opptatt av hvordan det har vært å møte så mange offentlige hjelpere som hun har knyttet seg til. Hun har vokst opp med omsorgssvikt og bodd i ulike tiltak fra hun var tenåring.

Det å selv få være med å definere hva som er vanskelig er et tema hun gjerne diskuterer. Hun har reagert på hvordan ansatte har forsøkt å fortelle henne hva som har vært det vanskeligste for henne. Hun sier at det spesielt har handlet om det seksuelle overgrepet hun opplevde som jente. Ingen kan si at det var det verste sier Hedda. For henne har det verste vært at ingen ville ha henne. *Det å ikke ha noen som du er viktigst for er ikke noe trivelig*

7.5 Hva bør gjøres?

Et spørsmål mange har, er selvsagt hvordan vi kan unngå at slikt skjer. Det er interessant at selv informantene i denne undersøkelsen spør om det. Hvordan kunne de havne i situasjoner som de i dag definerer som sexforhold, overgrep, voldtekt og kontakt med en ”pedofili-jævel”? De spør det samme spørsmål som voksne stiller.

Det er nok ingen enkle svar på disse spørsmål. Det faktum at informantene i mitt materiale vedkjenner seg hvor naive, lettlurt og svake de har vært bør i det minste få ansvarlige voksne til å reagere? Det se ut som noen unge trenger ekstra beskyttelse.

Mina ser i ettertid at hun ble ”lurt trill rundt” som hun sier men hun er ikke helt enig i at hun bare var naiv og dum. Hun sier det er mer komplisert enn som så. Hun hadde sett filmer, lest bøker om ungdom som blir seksuelt utnyttet og hun hadde lært om farer på nettet. Da hun selv møtte en så utviklet det seg til et forhold med en slik nærhet og intensitet at det ikke lignet på noe av det hun var blitt skremt med og advart mot.

Jeg spurte henne om hva hun hadde sagt om jeg ba henne om å passe seg fordi dette er kanskje en som vil lure deg?

Jeg hadde jo hørt om mange som var blitt lurt, men den tanken var langt borte. Lest skremmende bøker og sett på nyheter blant annet. Jeg følte ganske stor distanse til det, sånt kan ikke skje med meg. Jeg tenkte på meg selv som smart og oppegående. Sånt kan ikke skje med meg, jeg er for smart...

Tanken på at det var noen som ville lure eller utnytte henne var slik jeg analyserer det rimelig fraværende. *Jeg hadde ingen erfaring med at det gikk an å lure noen så grundig.*

At penger ble en del av forholdet forvirret Ida. Hun sier at hun tror det hadde vært enklere å se hva som foregikk uten penger involvert. Det kan tyde på at hun forholdt seg til den voksne nettopp som en ansvarlig voksen som også gav henne penger til ting hun behøvde. Han erstattet på et vis mor og far som ikke gav henne nok penger. Hun forbandt slik jeg tolker henne ikke pengene til det seksuelle. Hun så ikke at han gjorde opp for sexen med å gi henne penger. Den voksnes tankegang var muligens annerledes enn jentas. Hennes forståelse av det som skjedde endret seg i tråd med modning og gjennom samtaler med voksne.

Gjennom OBU og UngPros ønsker vi å ha en narrative tilnærming. Vårt mål har vært å nærme oss ungdoms historie så åpent som mulig. Det betyr å møte henne uten sterke antagelser eller forforståelse eller å gi hennes historie en mening som er for smal. Historien om den voksne mannen kan være en historie om en overgriper som har utnyttet henne seksuelt. Om vi skal følge narrativ tenkning kan vi forsøke å lage en såkalt foretrukket historie:

”Ja du fant en venn og en som kunne erstatte dine foreldre som var så opptatt på den tiden, ja du fikk leksehjelp, gaver og penger og han lærte deg opp seksuelt, du forsøkte å ordne opp selv du på den tiden ?

... men samtidig høres det ut som han lurte deg en del ? Hva mener du om det?

Ja du har rett i at det er ulovlig det han har gjort og at du ikke kan straffes for det du har vært med på. Det er definitivt ikke riktig å tvinge noen til å ha sex, og du var så ung at han skulle ikke foreslått det for deg.”

Stille kritiske spørsmål og ikke gi seg!

Eneste person som kunne ha stoppet meg var en i familien. Og da mest sannsynlig mamma. Både i forhold til sjølskadinga og prostitusjonen.

Slik ser vi at troen på foreldrene og forventningene til foreldreskapet er sterk.

Hennum (2002) har undersøkt foreldreskap for norsk ungdom ved å dekonstruere begrepene kjærighet og autoritet i familiesettingen. ”Morskjærighet oppfattes i ungdomstiden som klamrende, mens farskjærighet blir frigjørende” (Ibid:163).

Fagfolks arbeid med seksuelle overgrep er ofte preget av maktesløshet og inkompetanse. Store deler av litteraturen og forskningen er skrevet av psykologer med et behandlingsperspektiv, mens andre bidrag er juridisk orientert og fokuserer på lovverket, politiets og rettsvesenets praksis (Søftestad 2005). Det er viktige bidrag. Mange som arbeider med barn og unge har en annen innfallsvinkel og møter de unge på andre arenaer. Det stiller andre krav og andre tilnæringsmåter til tema.

Tabuisering innebærer i følge Søftestad (2005) en usynliggjøring både av konkrete overgrep og av det mangfold av faktorer som til sammen bidrar til ugyldiggjøring av fenomenet. Tendensen er at vi individualiserer problemer. Overgrep er ikke et privat fenomen sier hun. Vår tid fokuserer på enkeltindividet og den som havner i trøbbel må stå for det selv, problemene individualiseres.

Vår måte å tenke, føle og handle på er påvirket av det som foregår på dette området i vår tid. Vår tid preges av seksualisering og en tilsynelatende høy grad av toleranse for ulike typer seksuell praksis; alt er lov (Ibid). Kan det være med å fordekke nye former for seksuell utnytting og prostitusjon på? Og hvor unge mennesker er særlig utsatt ved spesielle tilfeller? Flere har spurt UngPro; hva skal vi se etter? Svarene er mange men det at ungdom plutselig får mer penger enn vanlig, at de har nye ting eller er ruset uten å ha tilgang på penger kan være signaler på salg eller bytte av seksuelle tjenester.

Informantene synes voksne viser seg å være svake veiledere når de skal guide sine barn inn i voksenverden. Flere mener at foreldrene skulle fulgt med bedre. De tror kanskje det ville forhindret at forholdene utviklet seg . Det er interessant at jentene tror det ville vært en beskyttelse om foreldrene fulgte bedre med, samtidig er de opptatt av at spenningen var viktig og at det hadde en sterk betydning der og da. Ida tror nærværende foreldre ville ha stoppet henne. Hun ønsket spenning og sex men tror hun ville vært mer forsiktig om hun viste at foreldrene fulgte bedre med og brydde seg mer om henne.

Ikke latt det overstyre alt. Jeg skulle gjerne møtt noen men ikke på et hotellrom nei. Da ville jeg møtt han på et offentlig sted.

Hun tror at hun fortsatt ville ha søkt etter spenning og nye bekjenskaper via nettet. Den store forskjellen synes å være at hun tror at om foreldrene hadde fulgte med bedre så ville hun ikke utsatt seg så farefullt og hemmelig. Et utsagn som det her tyder på at om ansvarlige voksne hadde fulgt bedre med, vært mer pågående og brukt sin autoritet riktig så ville saken utviklet seg noe annerledes for hennes del.

7.6, Oppsummering

Hvordan opplever de unge jenter at ansvarlige voksne har bidratt? Har noen bidratt og hva synes informantene har vært nyttig ? Ansvarlige voksne har sett og reagert på jentenes adferd. De har registrert den forandring som har skjedd, men både foreldre og andre ansvarlige voksne har i følge informantene vært usikre på hvordan nærme seg dette. Når mamma spør: Har noen vært ekkel med deg? Da forstår ikke Gina hva mamma mener eller sikter til. Hun forsto ikke som 15 åring at mamma kanskje sikter til det hemmelige seksuelle forholdet hun

hadde med en voksen? Først i det retrospektive intervju forteller hun at hun har fått oppklart at mamma faktisk både brydde seg og at hun forsøkte å spørre henne.

Det kan synes som vi noen ganger blir utydelige i vår kommunikasjon med utsatt ungdom. En kan stille spørsmål om vi undersøker på et vis som harmonerer med de unges forståelse, språk, begrepsbruk og ståsted? Eller om vi henger igjen i vår egen forforståelse og opplevelse av hvordan verden og de seksuelle praksiser er?

8. Spenningsfeltet mellom normbrudd, selvskading og seksuell utprøving – en drøfting av sentrale funn

Med bakgrunn i de retrospektive intervjuene vil jeg drøfte sentrale funn i materialet.

Om hvordan det empiriske materialet har belyst problemstillingen min; hvordan jenter opplever sine seksuelle erfaringer i lys av normbrudd, spenningssøken og sjølskading. Har jentene bekreftet at de opplever sine seksuelle erfaringer i tråd med min problemstilling? Jeg vil drøfte funn fra jentenes erfaringer og refleksjoner og så vil jeg drøfte opp i mot forskningsspørsmålene.

8.1 Informantene som aktive aktører eller utsatte offer.

I Norge har vi stadig blitt mer opptatt av å sette fokus på marginaliserte grupper. Et viktig spørsmål i denne sammenhengen er om mine informanter representerer ei marginalisert gruppe jenter? Alle har blitt gjenstand for voksnes bekymring og alle har hatt kontakt med ulike hjelpetiltak. Ut i fra ulike perspektiv kan jeg se på jentenes historie.

Jentene framstår som aktive, pågående, lure, kompetente, sårbare, omsorgssviktede og seksuelt nysgjerrige jenter. De har søkt å dekke det som kan ses på som grunnleggende behov og ønsker for en tenåring i Norge i dag. Det handler om omsorg, tilknytning, kjærlighet, kunnskap om sex, seksuelle erfaringer, spenning, hjelp til hverdagslige ting som lekser og tilgang på penger. De har søkt om hjelp til å håndtere ulike former for psykiske utfordringer slik som selvskading, tristhet, ensomhet og rusing.

Ungdom er opptatt av følelser og relasjoner eller mangelen på relasjoner i følge Barne-Likestilling og Inkluderingsdepartementets veileder (2010). Ungdom viser til opplevelse av ensomhet og det å ikke ha noen å være betydningsfull for. Beskrivelsene er i stor grad dekkende for de informanter jeg har snakket med. Det ser ut som at jentene i større grad søker omsorg, nærhet og oppmerksomhet enn de er ute etter å sprengte grenser og søke seksuell spenning. Jentene har alle i stor grad kommet i kontakt med ungdom og voksne i rusmiljø, guttemiljø og gjennom internett. Når jentene har søkt å teste ut egne grenser, søkt

informasjon om sex og høstet seksuell erfaring har de på ulikt vis etablert kontakter på tvers av det som er akseptabelt. Det handler i stor grad om lukkede miljø og de skjulte og hemmelige relasjoner har gjort det vanskelig for andre, både voksne og jevnaldrende å få innsyn og informasjon om det som foregikk.

På den ene siden har jentene framstilt seg selv som kompetente og verbalt sterke jenter som har forsøkt å ordne opp selv. Jentene har i stor grad slik Smette (2004) viser tatt ansvar for det som har skjedd selv. På den andre siden synliggjøres deres sårbarhet og utsatthet i deres møter med dels uoppmerksomme voksne i sin familie og andre voksne som har utnyttet jentenes tillit, alder, omsorgsbehov og seksuelle nysgjerrighet. Anna solgte sex som et alternativ til selvskading og hun forteller hvor effektivt det var. Den synlige sjølskadingen hennes ble overvåket av voksne, mens sexsalget klarte hun å holde hemmelig. Minas oppvekst var preget av omsorgssvikt og hun fant tilhørighet og flukt hos gutter av utenlandsk opprinnelse. To av jentene trodde de møtte ansvarlige voksne som skulle hjelpe. Begrep som psykolog og en adoptivfar er brukt om de menn Gina og Ida kom i kontakt med. Det beskriver hvilke behov de hadde og hvilke forventninger jentene hadde til den voksne. Det står i sterk kontrast til den seksuelle utnyttningen de skulle erfare.

I nåtid er de opptatt av at de ble lurt og utnyttet. Tid er et element og det er slik Smette (2004) hevder kanskje først i ettertid at jentene ser at de ble utnyttet. Informantene var alle seksuelt nysgjerrige og de beskriver gjennom sine tenåringsforestillinger om hva de trodde kjærlighet, intimitet og seksualitet var.

8.2 Omsorg og moderne oppvekst i lys av voksnes innsats.

Jeg hadde ingen å gå til i min familie

Et moment som går igjen er jentenes forhold til sine foreldre. Det synes som uro i familien og ikke minst foreldrenes skilsmisse førte til at de ofte ble overlatt til seg selv.

Foreldrefunksjonen å vurdere barnet ut ifra alder og modenhet synes å være mangelfull i jentene oppvekst.

Deres omsorgssituasjon preges av foreldres fravær og mangelfulle utøvelse av kjærlighet og autoritetsarbeid, slik Hennem (2002) beskriver foreldreansvaret. Hennem viser at kodene i forhold til analysen av foreldreskap for norsk ungdom er kjønnet. Praksis forbinder fortsatt mor med kjærlighet og far med autoritet. Når far flytter ut er det mor som i følge materialet blir alene med ansvaret. I den grad far er fraværende er det mors oppgave å ivareta både kjærlighets og autoritetsarbeidet i familien. Om mor ikke er oppmerksom på det ansvaret og heller ikke besitter den nødvendige kompetansen, tar jentene ansvar på egen hånd.

Vi fant ut at det vi kalte skjulte (på engelsk "covert") adferdsproblemer hadde stor betydning for når jenter samleiedebuterte (Pedersen 2005:68).

Ungdom fra familier med god omsorg og oppfølging venter med sex. Ungdom fra familier med høyt konfliktnivå og problemer debuterer tidligere. Foreldres samlivsbrudd er knyttet til lav debutalder og mindre tilsyn synes å være medvirkende faktorer(2005). Empirien bekrefter dette.

Individer som gjennom oppveksten har hatt en usikker relasjon til sine foreldre, er gjerne mer tilbøyelig til å involvere seg i relasjoner hvor de utsettes for seksuelle krenkelser eller overgrep (Rutter i Mossige og Stefansen 2007).

Informantene har til dels sterke meninger om foreldrenes manglende involvering. De etterlyser engasjement og tilstedeværelse. De viser forståelse for foreldrenes valg og samtidig skinner det gjennom at flere av de lurer på om foreldrene er glad dem og om de skjønner hvem de er. At noen har vært redd sine foreldre er forhold som preger dem. Det er kan hende en sammenheng når Mina stadig velger kjærester som bruker makt, når vi vet at hun ofte var vitne til voldsbruk. Informantene stiller spørsmål om hva de kan forvente av foreldre.

Ingen bortsett fra Hedda bebreider sine foreldre i sterk grad, mens 4 av jentene etterlyser fars engasjement. De påtar seg med andre ord ansvar og skyld i tråd med de prostituerte kvinnene Jessen(1998) intervjuet.

Når Anna dikter opp en historie om en vaskejobb for å skjule hvor pengene fra prostitusjonen kommer fra mener hun faktisk at foreldrene skulle avslørt løgnen hennes. Den tiden hun aktivt solgte seksuelle tjenester mente hun at hun var smart, mens i dag sier hun at hun gjerne skulle vært opplevelsene foruten, selv om noe var spennende. Det er en vesentlig endring i forståelse av egen historie.

8.3 Seksuell ekstrem sport – kunnskap og utprøving

Jentene uttrykker nysgjerrighet i forhold til sex. Det ser ut som jenter er villig til å gå langt for å få informasjon om sex. Den spenningsporten noen unge bedriver fører dem ut i risikosituasjoner i et uoversiktelig og farlig farvann. De kan komme til å møte voksne som er villig til å gå langt for å få tilgang på sex med de unge mennesker. Det bekrefter denne undersøkelsen. De seksuelle forholdene var initiert av voksne og flere av informantene har brukt ordet "voksensex" om det de opplevde. Intervjuene viser at de opplevde å ha liten kontroll over det som skjedde. Slik ble de et objekt for voksnes seksualitet og ikke en aktør i eget liv, som kunne styre den seksuelle utprøvingen selv.

Undersøkelser bekrefter at ungdom er opptatt av å tilegne seg kunnskap om sex. Det er nødvendig å inkludere normal seksuell nysgjerrighet i ungdomsårene som forklaring på hvorfor særlig ungdom oppsøker kontakter på nettet i større grad enn andre nettbrukere sier Mossige(2008).

Fire informantene har aktivt benyttet internett, som de synes er en god informasjonskanal. Det at de møter folk online som de kan betro seg til og snakke med, også om sex, beskrives som bra. Det er et alternativ og en arena som oppleves som bedre og faktisk mer effektiv enn å søke etter det samme hos jevnaldrende eller hos ansvarlige voksne. Det å oppleve å bli den utvalgt for noen trekkes fram som noe av det viktigste. Å bli sett og være en utvalgt er vesentlig for å forstå hvorfor forholdene utviklet seg til å bli så betydningsfulle.

Informantene uttrykker at i forhold til den byttehandelen flere av de tok del i, så var det greit å ha sex så lenge de fikk oppmerksomhet og en samtale tilbake eller en å overnatte hos.

Det var greit å ha sex med han så lenge jeg fikk en times prat med han etterpå, det var praten som var viktigst, sa Ida.

Den åpenbare utnyttingen som foregikk blir av jentene forklart som en form for byttehandel. De har i tur og orden blitt forvirret over det som skjedde men har likevel funnet en form for mening i det. At jentene opplevde å få dårlig samvittighet om de sa nei er et uttrykk for den posisjon de var i, og synliggjør hvor dårlig rustet de var til å sette grenser og kjenne på egne ønsker.

Masing, overtalelser, betaling, manipulering og trusler om å avsløre forholdet gjorde det svært vanskelig. Deres håp om at noen ville hjelpe dem ble ikke imøtekommet. Med stor sannsynlighet vil involverte voksne si at de har forsøkt å hjelpe og at de har blitt avvist. Her er et kjernepunkt i forhold til arbeid med utsatt ungdom. De unge utfordrer oss og voksne kan komme til å trekke seg unna i stedet for å spørre seg fram til ungdoms virkelighet. Slik kan vi overse de ungdommene som trenger ekstra bistand.

Det er interessant å se hvordan Ida spolerte ”sexoppgavene” hun fikk, mens hun samtidig berømmet seg selv for å være ganske smart da hun likevel mottok gaver og penger hun ønsket seg. Gina kamouflerte sannheten med en dekkhistorie om en jevnaldrende gutt. En fortelling som var langt mer akseptabel. På den ene siden ønsker ungdommene at voksne tar ansvar, men det er ikke slik at de er like villig til å gi fra seg goder de har fått tilgang på eller spille med åpne kort.

De seksuelle erfaringene informantene viser til er altså ikke bare vanskelige. Jeg som forsker og som har kjent jentene over lang tid opplever at de var mer opptatt av å snakke om de seksuelle relasjonene da de var yngre enn de er i dag. Den kjensgjerning at vi har samtalt om det tidligere, gjør det muligens til et mindre viktig tema i dag. Tre av informantene har fortalt at de har hatt problemer med lystfølelsen, men at det ser ut til å bedre seg. Det er vanskelig å fortelle kjærester om det de har opplevd. *Han liker ikke at jeg snakker om det...* De seksuelle erfaringene er ikke forhold de med letthet deler med jevnaldrende. Jenter opplever ikke nødvendigvis status i jevnaldergruppen om deres seksuelle erfaringer er for spesielle.

Han var veldig manipulerende, og fortsatt da jeg begynte i samtaler her så hadde jeg et inntrykk av at han var snill, men han lurte meg trill rundt.

Det ser ut som det er tungt "å gi fra seg" noe som er hemmelige, spennende og vanskelig på samme tid. Frønes(2007) er opptatt av at barn og ungdom bør studeres som handlende subjekt. Voksnes iver bidrar noen ganger til at vi glemmer å spørre etter deres perspektiv, livsverden, dagsordener og strategier. Undersøkelsen viser at jentene liker å fortelle historien om seg selv, om hvordan de har tenkt og vurdert underveis. Det handler om å bli møtt som et subjekt. Jeg tror det har en positiv effekt å få anledning til å definere hva en faktisk har vært med på selv i stede for å bli fortalt det av en voksen. Mon tro den ansvarlig voksnes viktigste oppgave noen ganger er å holde munn? Samtidig skal en selvsagt ikke la være å respondere og bistå med eventuelle anmeldelser eller henvisning til andre.

Gutters adferd er ofte mer åpen og allmennskadelig mens jenters problemadferd ofte er skjult og relasjonsfokuseret (Hagen og Christensen i Befring et al 2010). Det kan synes å stemme med mine funn. Jentene synes i stor grad å leve sine liv i det skjulte. Samtidig er både informantene og jeg opptatt av de signaler de gav og vi er overrasket over at få forsøkte å hjelpe. På den ene siden er det vanskelig for ansvarlige voksne å fange opp hvordan jenter har det. Samtidig bør vi ta høyde for den kunnskap vi har om jenter og problemadferd og forholde oss mer årvåkent til deres uttrykk og signaler. Det er ingen unnskyldning for ikke å bistå, at jenters problemadferd er skjult. Sårbare jenter er i stor grad synlig for de som vil se og som tørr å spørre seg fram til hvordan jenter har det. Spiseproblemer, selvskading, ensomhet, rus og skulking var adferd jentene i denne undersøkelsen forteller de strevde med før de ble en del av de seksuelle forholdene.

Hedda forteller hvor ensidig fokus hjelpeapparatet hadde på rus. Det var for lite fokus på følelser, overgrep og omsorgssvikten sier hun. Den kunnskap vi har om overgrepsutsatte sin

overrepresentasjon i forhold til både rus og prostitusjon skulle tilsi at fagfolk satte tema på dagsorden i sterkere grad enn hva Hedda selv opplevde. Det ser ikke ut som fagfolk benytter den kunnskapen som finnes i god nok grad. Amundsen (2010) poengterer nettopp fraværet av våkne fagfolk i møte med barn som opplever seksuelle overgrep. Hun har intervjuet overgrepsutsatte kvinner i fengsel.

”Informantene er sinte på fagfolk de var i kontakt med, fordi de opplevde at de ikke ønsket å se hva som foregikk. På mitt spørsmål om hvordan de skulle kunne skjønne hva som foregikk når de selv ikke sa noe, svarer informantene at de måtte ha ant hva som foregikk, men at de valgte ikke å blande seg inn” (Ibid 2010:9) Kvinnene viser at fagfolk spurte om noe var galt men at spørsmålene ble stilt på en måte som gjorde at de skjønnte at de voksne ville ha et negativt svar, noe de fikk. Det at fagfolk ikke legger til rette for fortrolige samtaler om tema, kan føre til at barn og unge opplever at de selv må ordne opp i det vanskelige og ofte skambelagte. Amundsen (2010) skriver om fagfolks passivitet og i beste fall uvitenhet, og at det bidrar til å styrke barns forståelse av at det å bli offer for seksuelle overgrep er så skambelagt at det ikke må snakkes høyt om. *”Ansvarsforholdet når det gjelder fagfolks svikt i møte med overgrepsproblematikk bør avklares”*(Ibid 2010:14).

Følelser i drift(2004) bekreftet at fagfolk følte seg usikker på å snakke om prostitusjon og de etterlyste tiltak. Jeg tror det er slik mange sosialarbeidere opplever det. I tråd med Mari - Anne Zahl (2002) sin forskning om sosialarbeidere sin frykt for å snakke om trosspørsmål med klienter, så er det mitt inntrykk at for noen er seksualitet og ungdom et tema noen verken vil eller tørr ta i. Og om noen skal gjøre det så ønsker mange at det er noen andre. Og hvem ”de andre” er kommer ikke alltid godt nok fram.

Det er interessant at en av informantene sier at hun ikke liker begrepet, seksuelle overgrep. Hun har forklart at hun ikke kjenner seg igjen i begrepet. Hva er det begrepet assosieres med som gjør det så vanskelig? Er det et begrep som i for stor grad er definert og som kan stenge for de nyanser som kan gjemme seg bak det ene ordet slik Christie (2010)sier? Ungdoms egne aktive rolle gjør at de ikke med letthet ser seg selv som ei jente utsatt for overgrep. Larsen og Pedersen (2005) drøfter bruken av begrepene ungdomsprostitusjon og overgrep. De viser hvordan ordet overgrep tydeliggjør et maktmisbruk mens ord som selger og kjøper er langt mer verdinøytrale. Om vi velger å bruke overgrep *står vi i fare for å miste grep om ungdommene som aktører i eget liv* (ibid: 29). Et poeng kan være at ungdom selv kan velge hvilket begrep de vil bruke uten at ansvarlige voksne mister fokus på hva det dreier seg om.

Hedda trekker fram en spesiell sosialarbeider ved en psykiatrisk ungdomsklinikk. Hun fremheves som modig og tydelig i sine spørsmål om seksuelle overgrep i barndommen. *Grete var den første behandleren jeg har trivdes med. Og jeg har jo prøvd noen. Jeg har jo trivdes med andre og men det har vært mest dicke dakk. Grete hun kjørte meg. Selv om jeg er en åpen person så kan jeg være veldig lukket. Jeg trengte mer kjør og den ydmykheten også. Jeg trengte et hardere opplegg.*

Hedda ønsker seg pågående, kompetente og modige sosialarbeidere. Hvorfor sier ikke de unge ifra til voksne?

Jeg sa jo at samleie var frivillig for jeg kunne jo ikke fortelle om voldtekten (Informant som ble voldtatt da hun var 14 år). Hun fortalte ikke hva som egentlig hadde skjedd for å skåne foreldrene og spesielt mamma. Skammen ser ut til å være sterkt forbundet med det faktum at de er lurt. De trodde de var smartere enn som så. Jeg spør om det er mulig og lov å anerkjenne det som har vært bra og forkaste det som har vært vondt og vanskelig, også omkring seksuelle erfaringer ?

Det er viktig å anerkjenne alle typer følelser før en starter oppryddingen og bearbeiding sammen med ungdom. Noen ganger bør en skille den prosessen som behandler skal gå sammen med de unge og den prosess som eventuelt skal gjøres i forhold til politi og rettsapparatet. Erfaringsvis opplever ungdom det som vanskelig om saken deres blir henlagt. Opplevelsen av å ikke bli trodd kan forsterkes. God rådgivning og tett samarbeid mellom involverte aktører kan være oppklarende og nyttig for ungdom, foreldre og andre aktører.

Kunnskap om sex og erfaring med å ha sex er tatt fram som verdifullt og som noe som gjorde at de følte seg som andre ungdom og som Ida sa: *det gav litt makt.*

Det viser seg at forskning om unges seksualadferd kan trekke den konklusjon at unges oppfatning av jevnaldrendes seksualadferd har stor betydning for hvordan de utformer sin egen adferd (Mossige 2001). Det kan sånn sett medføre at noen debuterer og er seksuelt inviterende fordi de tror de jevngamle gjør det samme. I materialet viste det seg at flere informanter fortalte at seksuelle erfaring og kunnskap gir status og litt makt. At de selv ikke forsto hva som foregikk var mindre viktig enn at de hadde sex.

Forskere viser at ungdom i stor grad leker og tester ut sin seksuelle identitet på internett (Knudsen 2010, Ungdomsstyrelsen 2009). Helseth (2010) er kritisk til forskernes forståelse av unges nye seksuelle praksiser og hun spør om forskerne på noe vis ønsker å være moralske? I

stor grad er de på lag med ungdommene og i mindre grad er de opptatt av makten som utspiller seg hevder Helseth(Ibid). Et interessant funn er at ungdom har et ønske om å snakke mer med foreldrene om ting de ser på nettet, men at foreldrene er uinteressert. At foreldre ikke er oppdatert er beklagelig, men at foreldre ikke er interessert er bekymringsfullt. Og om forskerne fremholder at det meste er lek så kan det bli oppfattet som en sannhet.

Det hevdes at det er en økende tendens i samfunnsforskningen å anlegge et ”barneperspektiv” (Jensen 1999). At barna er aktive deltakere og premissleverandører er viktig og i tråd med det nye synet på barn. Men er det noen som lytter på det barn og unge sier?

Å lytte til barn, å høre på barn og å reagere på hva barn sier, er tre forskjellige ting(Roberts 2000 i Skauge 2010). Det kan se ut som barn fortsatt er utsatt for skjebnen. Barn utsettes for risiko gjennom voksnes fravær og nye samlivsformer og de kan utsettes for risiko i sin søken på ulike hemmelige arenaer. Frønes (2007) mener at den forlengede avhengigheten til foreldre og den tidlige modningen hos de unge, er den moderne barndommens paradoks. Tidligere pubertet og en tidligere debutalder vil neppe gjøre disse spørsmål mindre aktuelle.

Maktforholdet synes å være et av kjernepunktene i de historier informantene i undersøkelsen belyser.

Strukturelle trekk ved samfunnet gir betingelser for barn og unges oppvekstmuligheter og for risiko- og beskyttelsesforhold (Befring NOU 2009:58)

Når forhold i samfunnet eller enkelt individ trenger beskyttelse eller kontroll må noen gripe inn. Det kan synes som det er upopulært å forfekte negative synspunkt i forhold til deler av det som for eksempel er på internett. Er voksne redde for å bli tatt til inntekt for å være umoderne og moralske? Vi har alle et ansvar for å beskytte barn og vurdere risiko og spesielt vi som arbeider med barn og ungdom.

Det er alltid er noen i en bestemt posisjon som definerer og bestemmer hva som til enhver tid er ”normalt og bra”. De moderne barnet sosialiseres inn i vår moderne tid.

Når unge jenter sier de liker å ha sex når de er 14 år, hvordan snakker vi med de om det? Hva om jentene faktisk ønsker å være pågående, aktive og seksuelt søkende? Det er muligens et resultat av den oppdragelse det kompetente aktørbarner får.

Mitt poeng er at voksne noen ganger har det travelt med å definere hva ting er og at vi gjør det på vegne av de unge. Informantene har vist hvor lett det kan bli feil når voksne spør. De har fortalt hvordan de har opplevd at helsesøster, politi, foreldre og andre har misforstått, brukt feil ord og uttrykk, tolket feil, vist liten forståelse for at slike hendelser kan skje, brutt taushetsplikten og ikke tatt de unge med i alle prosesser og avgjørelser.

Informantene har søkt etter voksne med forståelse for de hendelser de har vært aktivt deltagende i. Voksne som stilte spørsmål uten å skyve dem fra seg. UngPros erfaring er at da tema ungdom og seksualitet ble satt på dagsorden måtte vi forholde oss til tema. Jeg ble nærmest "tvunget" til å utvikle mine kommunikasjonsferdigheter om tabubelagte og komplisert seksuelle forhold.

At tema og kontekst må snakke sammen er avgjørende for at unge mennesker skal se hensikten i å fortelle. Det er viktig å lære ungdom å forholde seg til det at de har tatt ufornuftige valg. Gilde og Grimen (1993) sier at samfunnets regler og normer ikke er uforanderlige. Dersom livsvilkårene raskt forandres, så endres de normale moralske standarder. De seksuelle praksiser er i endring og de moralske standarder utfordres.

8.3.1 Å bryte grenser

Smette (2004) hevder det er fruktbart å forstå hvordan ungdom fortolker relasjoner hvor overgrep og utnyttning kan forekomme, spesielt med sikte på økt forståelse for problemfeltet. Ungdom kjemper for å bli tilskrevet subjektivitet og ansvarlighet fordi det er det som skiller dem fra å være barn (Ibid. 2004). Det ser ut som de ikke i tilstrekkelig grad er gjort kjent med maktforskjellene som eksisterer mellom ungdom og voksen. I forhold til sex kan det dessuten forsterkes av at den uerfarne unge ikke vet hva en kan forvente seg.

Var det det som var sex? – Gina viste faktisk ikke spesielt mye om hva sex var da hun var 13-14 år gammel. Hennes kunnskap og modning rundt disse forhold var ikke utviklet på det tidspunkt. Likevel hadde hun sex med en voksen mann. Da hun var 16 år ønsket hun å forsvare det mens hun i dag har anmeldt forholdet. Anna tok del i doktorleker da hun var barn og hun debuterte tidlig. Hun fremhever at den seksuelle kompetansen var viktig og noe hun ble berømmet for av kundene da hun senere solgte sex.

At ansatte på institusjonen nekter ungdom å ha sex med hverandre er for noen unge vanskelig å forstå. Paradoksalt blir det når en ansatt ved et tiltak innleder et seksuelt forhold med en av jentene. Det blir fortalt at mange viste om forholdet, men ingen grep inn. At ungdom utforsker seksualiteten med jevnaldrene er å fortrekke framfor at ansvarlige voksne utnytter sin posisjon. Det kan ikke aksepteres. Økt kunnskap om seksualitet kan beskytte ungdom i utprøvningsfasen. Bevisstgjøring og en kontinuerlig refleksjon om seksualitetens mange sider bør være tema blant alle som arbeider med barn og ungdom.

Ungdoms opplevelse av å være delaktig og ansvarlig for det som skjer er funn som diskuteres i ulike undersøkelser om fenomenet (Hegna og Pedersen 2002, Smette 2004, Hegna og Smette 2005). Jeg tror vi i for stor grad har ”forlest” oss på den nye barndomssosiologien.

Beskrivelsen av barnet som mer eller mindre selvstendig, aktiv og kreativ. Informantene i denne undersøkelsen har klare meninger om dette. De mener de verken fikk den leksehjelp de trengte eller foreldres omsorg og støtte når de trengte det. De savnet hjelp til å forstå og bearbeide foreldrenes skilsmisse og de savnet voksne å snakket med om følelser og seksualitet. De møtte heller ikke miljøarbeidere som oppfatte de signaler de mener de gav. De var med andre ord ikke fornøyd med verken foreldre, lærere eller andre ansvarlige voksne i utgangspunktet. Det er forståelig at de søkte mot andre miljø og mennesker og at de tok i bruk andre midler og uttrykk. Å framheve at den voksne bærer det juridiske og etiske ansvaret, må ikke gå på bekostning av å anerkjenne informantens forståelse av egne handlinger og valg (Hegna og Smette 2005). Materialet omhandler i stor grad forhold med stor aldersforskjell, maktforskjell, tillitsbrudd, utnyttning, salg og bytte av sex og innslag av voldsbruk og i stor grad lovbrudd.

8.3.2 Sjølskading

Det empiriske materiale viser at noen seksuelle forhold kan være en form for selvskading.

Det var på den tiden hvor jeg spiste en mandarin i løpet av en dag.

En av mine informanter var tydelig på at slik hadde det vært for henne. Skårderud (1998) ser på selvskade som en adferd som kan være et uttrykk for en rekke psykiske forhold.

Selvdestruktiv adferd kan være tilnærmet normal adferd hos ungdom. Å rispe seg til blods kan være en handling, en forbudt lek for å oppleve spenning, for å teste sitt eget mot, for å sjekke sine omgivelser eller for å straffe sine foreldre. Å utagere er unge menneskers språk (1998: 295).

At ungdom søker seksuelle forhold er akseptert innenfor gitte rammer. Ungdom som skader seg selv kan komme til å bruke sex som en måte å oppleve spenning, teste mot og å sjekke omgivelsenes reaksjoner på. *Det var uting, men den beste løsningen da, en form for negativ avhengighet*, sier en av informantene som rispet seg selv på den tiden kontakten med en voksen mann ble etablert. Skårderud (Ibid) sier at smertens fortrinn er at den kan skyve smerte tilside. Han sier at selvskade kan ha forskjellige budskap og i tråd med materialet kan jeg se at selvforakt, å agere, glemme å bli synlig for noen og å ydmyke seg selv er budskap i jentenes historie. *Tidsånden kommer fra utsiden, men virker på innsiden* (Knausgård 2010).

Sjøluskading i form av å skade seg med saks og kniv er innadvendt adferd. Sex er noe som vises og som på ulikt vis gir anerkjennelse, oppmerksomhet og det er en noe som skjer mellom mennesker. Når Hedda sier at hun ikke klarte å si nei til kunder fordi hun var redd de ble lei seg, sier det selvsagt litt om hennes fokus og hennes tanker om seg selv. Hennes oppvekst hadde blant annet ført til lav selvtillitt, vansker med å sette grenser for seg selv og en generell psykisk ustabilitet. *Jeg ble med på de meste, det kunne ikke bli verre.*

Kanskje er det slik Anna beskriver at da hun ble kjent med S/M sex og prostitusjon så ble det faktisk et alternativ til selvskadingen. I dag sier hun at hun har et aktivt og spennende sexliv og praktiserer S/M. Hun erstattet selvskadingen og prostitusjonen med sin valgte seksuelle praksis *Jeg tenner på smerte. Hvor rar er jeg?*- spør hun. Hvor rar synes vi at hun er? Emo (av emosjonal) begrepet er et fenomen ungdom refererer til. Kulturen assosieres ofte med ungdom som har psykiske problem og som skader seg selv. Undersøkelsen viser at følelser gjennom smerte, sexsalg og rus kan ta bort andre vonde og vanskelige følelser for ei tid. De gjør det fordi det har en effekt og fordi det fungerer der og da. Jeg ser at alle informantene har erfaringer som er vonde og vanskelige og som de i dag har vansker med å forstå og snakke om.

For at barn og unge skal tørre å fortelle om det de har opplevd må terapeuten våge å stille spørsmål, være aktiv og forutsigbar. I en rapport fra Bup-Elefanten i Linkjøping sier barna at terapeuters taushet skremmer de. Barna kan bli overlatt til sine egne forestillinger om hva terapeuten kan tenke om det de har gjort eller vært med på. Dessuten kan ikke barna vite hva terapeuten vil vite og flere barn sier de er skuffet over at de ikke har fått fortelle om det de har opplevd (Jonsson, Warfvinge og Back 2009).

8.3.3 Seksuelle relasjoner i ny drakt

Seksuell utnytting inngår i et komplisert felt av kategorisering både for ungdom og voksne (Smette 2004). Diskusjonen om hva seksuell utnytting er, kan være gjenstand for uenighet mellom voksne og ungdom. Smette viser til at ei jente brukte begrepet ”trangsynt” om den kategoriske bruken av begrepet utnytting. En av informantene sa klart i fra at hun aldri kom tilbake om jeg brukte begrepet overgrep og hun sa klart i fra at det seksuelle forholdet ikke skulle anmeldes. I tilbakeblikket ca 5 år senere ser jeg at flere av jentene nyanserer forståelsen rundt de seksuelle relasjonene. Informanten som truet med å aldri komme tilbake om jeg brukte overgrepsbegrepet og som ikke ville anmelde forholdet, leverte etter en tid anmeldelse. Hun sier at hun trengte tid for å snakke om sine opplevelser. Både for å sortere

følelser og tanker og til gradvis å se hva hun hadde vært med på. Hun beskrev seg selv som en kompetent aktiv tenåring som absolutt viste hva hun gjorde. Samtalene fulgte i stor grad hennes tempo. Å bearbeide ambivalente følelser hos ungdom er utfordrende. Å overbevise jentene om at de er lurt og utnyttet var definitivt ikke veien å gå. I større grad er det nyttig å ta utgangspunkt i det levde liv, meningssammenhenger og deres livshistorie.

”Narrativ praksis forsøker med fascinastion og nysgjerrighet at opfange hulleren og de manglendes sammenhenge for med disse at engagere mennesker i selvmotsigelserne i deres eget liv” (Holmgren 2008:43).

Holmgren hevder at det er hullene i de kulturelle fortellingene som enkelt mennesket kan fylle ut og dermed skape ”sin egen identitet” eller sin egen fortelling. Å møte jentene og å bistå de kan omfatter så forskjellig. Jeg skal ikke gå mer inn på det her men understreke i tråd med Søftestad(2005) at første skritt på veien til dialog er en bevisstgjøring og tydeliggjøring av samtalens hensikt. For å kunne tilby bearbeidende samtaler er det en forutsetning at barnet eller ungdommen har tillit og fortrolighet til den voksne. Jeg vil tilføye viktigheten av fleksible, kompetente og tilgjengelige tiltak.

To av informantene var opptatt av hvordan de har opplevd at offentlige ansatte gikk bak ryggen deres, brøt taushetsplikten og ikke holdt avtaler. De er opptatt av å bli tatt på alvor og at ingen tar kontakt med andre uten at de er enig eller kjent med det.

Når helsesøster ringte mamma uten å klarere det med Gina, reagerte hun med å trekke seg unna og unndro seg mulig hjelp, på et tidspunkt hun trengte det.

Sånn gjør du bare ikke mot meg!

Informantene fikk noe men gav også noe tilbake. De uttrykker på ulikt vis hvordan de følte seg litt smarte da de mottok penger gaver og ting, men samtidig så var ikke det det viktigste. Det viktigste var å finne noen som kunne ta vare på de eller som på ulikt vis døyvet den psykiske smerten de levde med. Informantene er i dag mer opptatt av at de ble lurt og utnyttet enn de var da vi ble kjent og de alle var yngre. Det er en viktig endring i informantenes forståelse av egen historie. Jeg er ikke overrasket, men undres noen ganger på om de i dag underkommuniserer det som de tidligere framhevet som positivt. At de gjør det for å tilpasse historien til en voksen forståelse. Eller gjør de det fordi det i dag er enklere å akseptere at de ble lurt og utnyttet enn det var da de var unge og trodde de måtte beherske alt selv ? Kanskje er det er modenhet og tid som har ført til at de har endret sitt syn og kanskje tilpasser de sine reaksjoner og holdninger til voksenforståelsen av deres historie. Minner fra fortiden kan i

retrospektive intervju omformes slik at det samsvarer med nåværende oppfatning hevder Repstad (1998).

8.3.4 Internett - Jeg var i min egen verden foran pc`n

Det skjulte liv i den virtuelle verden ser ut til å passe jenter fabelaktig godt. De kan snakke om følelser, de kan betro seg til fremmede de stoler på, dele sine tanker og de blir sett og bekreftet. At det seksuelle blir en del av praten og relasjonen er ikke noe jentene avviser i første omgang heller. Nettopp fordi det er et tema de er opptatt av og nysgjerrig på.

Både jenter og gutter ser mye på nettporno. Tilbudet er ikke bare kommersiell porno men også ”webfora och community”. Jentene søker i større grad etter informasjon og interaksjon med andre mens guttene i større grad søker sex og seksuell opphisselse

(Ungdomsstyrelsen.2009). En av informantene har fortalt om hvor lett det var å finne kunder som ville kjøpe sex av henne via internett. Det var ikke noe problem at hun var ung, det var derimot en fordel mener hun selv.

Utfordringer er selvsagt i følge Daneback og Månsson (2009) at forhold brytes, nye seksuelle problem oppstår og allerede eksisterende vanskeligheter kan forverres. Så spør de om oppstandelsen om sex på nettet er en storm i et vannglass. Er det ikke sånn at nye uttrykksformer og kommunikasjonsformer omkring kjærlighet og sex alltid har skapt uro og engstelse i tider med forandring ? Et fellestrekk er at informantene i stor grad advarer mot deler av det skjulte liv som kan leves av ungdom via internett eller i andre lukkede miljø. Informantene forteller at aktiviteten på diverse nettsted er stor. Invitasjoner kommer fra voksne, også par som søker etter ungdom for lek, moro og sex og betalingen kamoufleres med gratis reise, kost og losji. Anna sier hun synes det er mye som er bra med internettdating og mener det betyr at ”treffsikkerheten” øker i forhold til sjekking ute på byen hvor alle er beruset og faren for å havne borti feil partner er mye større. Gina advarer og presiserer mange ganger at det er mye rart på internett og at noen barn og unge hele tiden går rett i fella, slik som hun selv. Hun går så langt som å anbefale høy aldersgrense for å være på internett.

I utdanningsdirektoratets ressurshefte til lærere i grunnskolen (2009) sies det at det ligger nye muligheter i den nye mediekulturen. Å utfordre stereotypiseringen kan bidra til et åpnere samfunn og rom for flere måter å forstå kjønn og samfunn på. Kan hende vil vi på sikt i større grad akseptere ungdom, spesielt jenters seksuelle utprøving på nye områder. Som for eksempel sex med webkamera på, og vurdere den type adferd dit hen at det ikke er farlig, men

derimot frigjørende. Kan det være at eksponering av nakenhet via internett nettopp vil utvide den intense stereotypien av kjønn og kropp og vise en sannere og sunnere bit av virkeligheten. Selv om det kommer fram at kunnskap om sex og seksuelle erfaringer gir status ser det ut som det hemmelige spennende livet også er viktig. Det å ta del i nye og mer voksne aktiviteter framheves som bra. Det innebærer alt fra det å ha sex, å kunne shoppe dyre ting, å bli samboer i ung alder og å ruse seg sammen voksne.

Igjen kommer jeg tilbake til spørsmålet om vi har for stor tro på det kompetente barnet? Det kan se ut som internett har blitt en ny "familievenn". Har internett tatt over deler av foreldre ansvaret? Da tenker jeg på ansvaret for å gi barn og ungdom omsorg, kjærighet, oppdragelse, oppmerksomhet og veiledning når de sliter. Jeg anbefaler med bakgrunn i undersøkelsen at foreldre bevisstgjøres i større grad og tar et større ansvar for barn og unges nettbruk og nettkontakter. Hvis voksne tror barn og ungdom behersker kommunikasjon med voksne i den virtuelle verden så er det i utakt med det empirien viser.

8.4 Ansvarlige voksnes bidrag. "Å gud så forferdelig"

Flere studier kan tyde på at skilte foreldre kan ha mer liberale normer og skiftende sexpartnere, slik at deres eget seksualliv blir sterkere eksponert for barna. Andre faktorer som fører til risikoadferd i forhold til seksuell utprøving hos ungdom kan være tidlig pubertet, ensomhet og depresjoner. Adferdsproblemer og rus er de fenomen som mest systematisk er blitt koblet til lav alder ved samleiedebut (Pedersen 2005).

I en danske undersøkelsen om barn og unges velferd og trivsel (2010) er et funn at ungdom som ikke lever i kjernefamilien hyppigere er marginalisert. Det er ikke bruddet i seg selv men andre faktorer som dårlig økonomi, langvarige konflikter og at steforeldre ikke i stor grad erstatter de biologiske foreldre som er faktorer av betydning. I stor grad bekrefter informantene i undersøkelsen disse tendensene.

Informantene rapporterer om en for dårlig og tilfeldig seksualundervisning. Jentene etterlyser voksne som kan og vil snakke med de om seksualitet. Det er interessant at de ønsker foreldrene på banen, i tillegg til skolen. Warfinge (2010) sier at fagfolk som opparbeider seg kompetanse på tema som seksuelle overgrep og internettovergrep trenger tid til å bli gode. Gjennom kunnskap og trening kan fagfolk utvikle det til å gjelde for andre områder også.

Hennum (2002) er opptatt av at vi skal forstå alderen barnet er i, og benevner det som kjærighetens normsettende funksjon. Funn i materialet tyder på at foreldrenes adferd er styrt av at de aksepterer jentenes adferd og deres forklaringer på hvor de er og hvor ting og penger

kommer fra. Jentene sier i retrospektiv sammenheng at de ønsker foreldrene hadde behandlet dem i tråd med den alderen de faktisk var i. Med det forstår jeg at de ønsker at de voksne hadde passet bedre på og undersøkt nærmere hva de drev på med. Det er ingen tvil om at det kan være utfordrende å være foreldre til tenåringer og at balansegangen mellom autoritet og frislipp for mange foreldre er vanskelig. Foreldreveiledning er viktig.

Beskrivelsene er mettet med informasjon om hvordan de forsøkte å få livet til være meningsfullt på tross av omsorgssvikt, ensomhet og tristhet. Materialet viser at jentene i dag har et rimelig godt forhold til egen seksualitet.

Autonomi oppfattes som positivt når det autonome mennesket bruker autonomi i tråd med de kulturelle regler for hvordan hverdagsliv skal leves hevder Hennem(2002). Når ungdom ikke har forstått tilstrekkelig at det også innebærer grenser og kulturelle koder for hva som oppfattes som vanlig eller normalt, aktiveres inngripen og kanskje maktbruk fra foreldre eller myndigheters side. Tendensen i denne studien er at foreldrene ikke har vært i posisjon til å oppdage hva som foregikk og det offentlige apparatet grep inn for sent. I vært all for sent til å forhindre at seksuell utnyttning og overgrep skjedde. En av informantene sa at det var bra at vi(UngPro) ikke sa så mye eller mente så mye den første tiden. *Det var bra at dere spurte og at vi skrev opp på tavle og flippover*, sier Mina. Hun sikter til hvordan vi ved bruk av livslinje og utdyping av fakta, minner og følelser på et ark eller en tavle visualiserte hennes livshistorie og sorterte minner og fakta.

I tråd med at mange opplever at ansvarlige voksne kan reagere med vantro og sjokk og med et sterkt behov for å definere hva dette handler om, kan det se ut som en forsiktig åpen og ikke fordømmende holdning fungerer bedre. Prosessen gjennom samtaler om tema har beveget jentene til gradvis å nyansere sin forståelse. En skal ikke underkommunisere verken alvorret eller hvordan vi som faglige ansvarlige skal respondere. Å balansere dette er noe Smette og Hegna(2005) bruker som begrep på denne ”dansen”.

Hedda presiserer at hun vil ha seg frabedt å bli fortalt av hjelpeapparatet hva som er det verste i hennes liv. Hun sikter til det seksuelle overgrepet. Selv mener hun det er umulig å kategorisere hva som har vært verst. Hun lurer faktisk på om det er lov å huske fars venn som en hyggelig, grei og artig fyr fra oppveksten, selv om han misbrukte henne seksuelt?

Det at hun har måtte kjempe for å ha fokus på de andre forholdene, som for eksempel omsorgssvikten sier kan hende noe om at voksne har fortolket Hedda sin livshistorie i forhold rusadferd og det seksuelle overgrepet. Hun krever å skrive sin historie selv.

8.4.1 Kunnskapsmangel eller usikkerhet?

I faglitteratur vedrørende ungdom med adferdsproblemer er det sjelden fokus på seksualitet og om det berøres er det minimalt og gjerne med hovedfokus på seksuelle overgrep.

Befring, Frønes, Sørli's bok *Sårbare unge- nye perspektiv og tilnærminger* (2010) er en ny fagbok som formidler kunnskap om de mest sårbare av våre barn og unge presentert av ulike erfarne fagfolk og forskere.

Jeg åpnet boka med stor interesse og er spesielt interessert i å se hva det står om seksualitet. Når jeg sjekker stikkordregisteret er det treff verken på seksualitet, overgrep eller prostitusjon. Hagen og Christensen(i Befring et co 2010) sier i kapittelet om adferdsproblemer hos ungdom at adferdsproblemer kommer til uttrykk på ulike måter avhengig av alder og kjønn. De viser til hvordan adferd hos mindre barn vises gjennom biting, slossing og utbrudd og at det går over til mer skjulte former for antisosial adferd når ungdomstiden nåes. Her nevnes rusmiddelbruk, promiskjøss seksuell adferd og mer alvorlig kriminalitet. Lov om barneverntjenester § 4-24 er ment å dekke dette.

Mina og Hedda bodde på barnevern - og rusinstitusjon og forteller at de der møtte betydningsfulle og viktige voksne og de minnes gode opplevelser. De trekker spesielt fram de voksne som har vært tydelige, nærværende og som snakket om de vanskeligste tingene. De trekker fram både døden og seksuelle overgrep som vanskelige tema. Hedda er opptatt av den offentlige hjelperens rolle. Den profesjonelle holdningen flere har umuliggjør det å etablere vennskap med ansatte du liker sier hun. *Det er det jeg trenger, som ikke har noen andre.* Hedda ønsker seg venner og familie og utfordrer de profesjonelle hjelperne. Kan profesjonelle fagfolk tilby et forpliktende og varig vennskap til barn og ungdom vi møter? Hun stiller et viktig og utfordrende spørsmål.

Hennum(2002) er opptatt av hvordan det moderne mennesket underkommuniserer avhengigheten mennesker i mellom og at det kan få mennesker til å ty til andre midler for å oppleve seg selv gjennom andre relasjoner.

Rus skaper både overskridelse av grenser, og det vil si autonomi, og avhengighet (Hennum 2002:266). Vi vet at sex og rus ofte opptrer samtidig og det kan synes som sex blir et bindemiddel som opptrer på stadig nye arenaer og i nye konstellasjoner.

Jentene oppfører seg i utgangspunktet i tråd med tanker den nye barndomssosiologien vektlegger, som kompetente sosiale aktører og de er aktive handlende subjekt (James og Prout i Hegna og Smette 2005). De er ikke så kompetente til å lokalisere eller gjenkjenne

risikosituasjoner. Når det gjelder internett behersker nok de unge det bedre enn mange voksne, i vært fall på det tekniske området. Men det er tegn som tyder på at dynamikken online og mulig risikosituasjoner ikke fanges opp av unge mennesker i den grad voksne tror eller håper. Taylor og Quale (2003) advarte allerede for 8 år siden mot risiko på internett, spredning av barnepornografi og seksualisering av barndommen. Det paradoksale er at vi i dag søker å beskytte barn mot seksuell eksponering og overgrep på måter vi aldri har gjort før. Samtidig oppmuntrer vi yngre og yngre barn til å være som ungdommer. Gjennom makeup, klær som signaliserer seksualitet og med liten eller ingen kontroll over internettbruken aksepteres at små barn har en ungdommelig adferd hevder forskerne (Ibid).

”Det sexualiserade samhället” er et begrep Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2005:2) bruker for å beskrive utviklingen, hvor barn og unge overøses av materiale med seksuelt innhold.

Samtidig som många vuxna er kritiske mot sexualiseringen i samhället är det vuxna som har ansvaret för utvecklingen (2005: 23).

Tormod Øia(1999) mener de unge er ført inn i et samfunnsmessig ”frirom” hvor vi har fått en generasjonskløft der de unge opptrer som modernitetens autoritative spydspiss. Mange stiller spørsmålet om dagens foreldre har forutsetninger, muligheter og vilje til å utøve legitim autoritet overfor sine barn. Jeg stiller meg bak det spørsmålet.

Det er nok av advarsler, men hjelper det og er det mon tro lett at engstelsen blir forstått som moralisering og moralsk panikk? Hvordan snakker vi om disse vanskelige forhold uten å ta oppmerksomheten fra seksualiteten som kilde til lyst, glede og fellesskap spør Hermstad (2010). Han stiller spørsmål om det er en risiko for at fokuset kan føre til en lovgivning og til moralske holdninger som peker mot en mer seksualnegativretning.

I så fall vil den seksuelle frigjøringen vi har sett i vår del av verden de siste tiårene stå i fare – en frigjøring som har gitt større likeverd og bedret livskvalitet ikke minst for kvinner (2010: 129). Å balansere drøftingene er avgjørende for at vi ikke ender opp med en unyansert debatt.

Kapittel 9. Sentrale funn og forslag til kunnskapsproduksjon

Innledningsvis kom det fram at flere etterlyser mer kunnskap om de seksuelle gråsoner ungdom tar del i. Gjennom de retrospektive intervju har jeg forsøkt å belyse fenomenet og jeg har forsøkt å la problemstillingen styre analysen. På bakgrunn av mine resultater og drøfting vil jeg til slutt løfte fram noen tema og forslag til videre kunnskapsproduksjon.

Det er en uttalt politisk målsetting at seksuelle overgrep, grooming og prostitusjon skal forhindres. På ulikt vis søkes det å forebygge, avdekke, regulerer og kontrollere dette gjennom blant annet lovverket. Denne undersøkelsen avdekker at unge jenter opplever at pågående og på mange måter utspekulerte voksne eller litt eldre ungdommer gjerne lurere, truer og betaler for seksuell kontakt med de.

Samtidig viser undersøkelsen at jenter i visse situasjoner selv er oppsøkende og aktive for å komme i kontakt med voksne. Og at de kan komme til å bruke sex som et alternativ til selvskading og ta imot goder de der og da mener de fortjener eller har bruk for.

Hegna og Pedersen (2002) er opptatt av at forskningsfeltet må styrkes og at vi skal etablere et dekkende språk, presise definisjoner og klare estimater over forekomst av ungdom som selger eller bytter seksuelle tjenester eller som på andre måter opplever vanskelige seksuelle utfordringer. Undersøkelsen viser at jentenes begrep for hva de har vært involvert i stadig endres. De retrospektive intervjuene viser at på spørsmål om hva de selv vil bruke for et begrep, og hvor jeg har ei liste med forslag så sier flere av de; *det var alt på en gang*. ”Alt” betyr i denne sammenhengen at de opplevde det seksuelle forholdet som seksuell utprøving, seksuell spenningssøken, seksuell utnyttning, sjølskading, normbrudd, prostitusjon, grooming og seksuelle overgrep. Jeg hadde håpet å få hjelp til å lage mer presise definisjoner, men det synes også å være vanskelig for ungdom å bidra med det. Kan hende er det noen ganger riktig å snakke om en upresis gråsoner? Jeg mener det er klokt å være bevegelig i både forståelse og begrepsbruk når ungdoms komplekse og kompliserte seksuelle erfaringer skal forstås og snakkes om.

Hegna og Pedersen (2002) hevder at som følge av hjelpeapparatets behov kan det i gråsoner som dette utvikles en sosialpolitisk diskurs som befinner seg fjernt fra ungdoms perspektiv, mens ungdoms egen oppfatninger nærmest oppfattes som ”falsk bevissthet”.

At ungdom og voksne ofte er uenige er intet nytt. Det er de voksne som i stor grad definerer hvilke områder ungdom skal forstås som kompetente på på ulike alderstrinn(Smette 2004). Hun viser til hvordan begrepsapparatet ofte beskriver overgrep og krenkelser basert på ideen om ”det passive offer”. Det rimer i liten grad med de historier mine informanter har fortalt. De opplevde seg som aktive og løsningsfokuserte selv om de ble lurt. Det er nærliggende å spørre i tråd med Smette(Ibid): Hvordan håndterer vi et ”aktivt offer”? UngPro har forsøkt å utvikle metoder for å imøtekomme de aktive men også sårbare ungdommene. Og bli fortalt at

det ikke er ditt ansvar når du er tenåring og du aktivt har tatt kontakt med voksne og hatt sex, kan være en fornærmelse mot den unge.

Å ikke skulle ta ansvar for egne handlinger kan for en tenåring oppleves som å ikke bli anerkjent som en person på vei bort fra en status som barn, på vei mot status som voksen (Smette 2004:110).

Forskning skal tilføre ny kunnskap til fagfeltet. De tema som oppgaven har berørt er ikke kun teoretiske spørsmål, men i stor grad praktiske problemstillinger mange møter. Vi som daglig møter barn og ungdom må ta stilling til alle de spørsmål og diskurser som er dratt opp her. Hvordan møter vi dette på individ og samfunnsnivå?

Seksualundervisningen blir beskrevet som for dårlig, men er dog en viktig arena for informasjon til barn og ungdom. Informasjon til barn og foreldre og ulike holdningsskapende aksjoner slik som Nettvett og Bruk hue(Redd barna, Røde kors) er bra tiltak. Empirien forteller at ungdom ikke nødvendigvis kjenner seg igjen og de mener at de selv er mer opplyst og kompetent enn ”de andre”. Med andre ord, de tror ikke slikt kan skje de selv, og dessuten ser det ut som de sterke følelser som kan oppstå overskygger både nettvettregler og skremselshistorier. Jeg tror ikke det holder med holdningsarbeid alene.

De unge mener de har kontroll, men de har kontroll ut i fra alder og modning og er nettopp ikke alltid i stand til beherske deler av det voksne spillet. Arcard (2009) presiserer nettopp at unge mennesker skal ha rettigheter og bestemmelse over forhold og områder de er i stand til å håndtere, og ikke på forhold de ikke har forståelse for eller ser konsekvensene av. Skal vi senke den seksuelle lavalder til 15 år eller skal vi forebygge tidlig seksuell debut blant ungdom?

Kompetanse til fagfeltet må bygges gjennom tilførsel av økt kunnskap om ungdom og seksuell utprøving. Ungdoms seksuelle utprøving må forstås ut i fra de unges opplevelsesverden. For å få innsikt i det må vi få tilgang på og vise forståelse for hvordan ungdom tenker og vurderer.

For å kunne bistå er det viktig å skaffe kunnskap om hvordan seksualitet utformes blant ungdom. De seksuelle praksiser er stadig i endring (Pedersen 2005) Et fokus på barn og unge som seksuelle aktører medfører nye utfordringer. Voksne som søker etter barn og ungdom for å tilfredsstille sin seksualitet kan få nye ideer om hvordan komme i kontakt med unge mennesker. Ansvarlige voksne som møter ungdom må utvikle sin kompetanse i å

kommunisere om seksualitet på. Selv om vi kan definere deres erfaringer som seksuelle overgrep eller prostitusjon bør vi snakke med ungdom på et vis som ungdom forstår og som oppleves som nyttig. Det er viktig at voksne forstår at for den unge kan følelsene rundt et seksuelt overgrep være langt mer ambivalent enn vi tror.

Det er interessant og prisverdig at organisasjonen Redd Barna har vært en pådriver i forhold til å sette nettrelaterte overgrep på dagsorden. Kompetanseutvikling i barnevernet skal være i tråd med ekspertutvalget (2009) anbefalinger og med fokus på praksisnær og forskningsbasert kunnskap.

Jeg er opptatt av kompetansespredning og tiltaksutvikling og at det er forhold aktører på alle nivå bør ta ansvar for. Utdanningsinstitusjoner, statlig og kommunalt barnevern, politi, organisasjoner, politikere, forebyggende helsearbeid er alle viktige aktører i arbeid med barn og unge. Det er viktig med forskning om tema, men kanskje er det like viktig å tilby opplæring og bevisstgjøringsprogram for helse og sosialarbeidere, lærere og andre som møter barn og ungdom. Å utvikle tiltak med spesialkompetanse om disse forhold kan være nyttig og det er avgjørende at faglig samarbeid og fagutvikling prioriteres. Jeg tror noen bør ha et ekstra ansvar for den type saker inntil tema blir innarbeidet i større grad i grunn og videreutdanningene og ved de ulike arbeidsplasser.

Vi må skolere oss til å bli tydelige voksne som har en faglig forståelse i forhold til temaet og som kan formidle uten å moralisere (Smette 2004).

Ungdom tolker og refortolker sine historier. På egen hånd eller med bistand fra voksne. Den seksuelle gråsonen presenterer mange fenomen som kanskje alle på ulike tidspunkt presenterer "sannheten" om de relasjoner og opplevelser ungdommene har vært en del av. Vår oppgave som voksne kan bli krevende i den forstand at vi også må være med på denne vandringen. Fra å forstå spenningen og de unges søken etter omsorg og seksuell nyfikenhet til de dårlige og vanskelige opplevelsene. Der hvor opplevelsen av å være lurt og utnyttet gradvis kan bli dominerende og hvor det vanskeligste er å forstå hva som har skjedd og å bearbeide det. Ansvarlige voksne må bli bedre til å se sammenhengen mellom sviktende omsorg, utydelige voksne og utvikling av psykiske problemer hos ungdom. Disse forholdene kan føre til at noen unge jenter og gutter havner i relasjoner der de blir seksuelt utnyttet.

På spørsmål om hvorfor Gina framstilte relasjonen hun hadde hatt til den voksne mannen så positivt da vi møtte hverandre da hun var 16 år svarer hun: "Jeg ville jo ikke være et offer

da!”. Å være offer er negativt og ikke noe en 16 åring vil være sier hun. Jeg erfarer at offerbegrepet ikke alltid verken er dekkende eller konstruktivt å bruke. Et offer er en som blir gjort til ingenting og som ikke innehar kompetanse eller subjektivitet.

Informantenes klare formening og opplevelse av å være ansvarlig og kompetent står i kontrast til deres evne til å tolke situasjoner og risiko. Undersøkelsen vitner om et skjult, sammensatt og uoversiktlig fenomen. I den grad det handler om lovregulerte forhold som prostitusjon og grooming synes det å eksistere på tross av vedtatte lovverk og moralske standarder. Det er naivt å tro at disse forhold ikke eksisterer fordi vi ikke ser prostitusjon på gata. Det er heller ikke slik at Kripos alarmknapp alltid benyttes når det foregår ulovligheter på internett. Undersøkelsen viser er at dette er et sammensatte fenomen som når det gjelder ungdom viser seg på ulike overraskende måter. Det har andre uttrykk og opererer på andre arenaer enn vi tror.

Vi mennesker tar inn verden i kategorier (M.Douglas i Sætre og Dolmen 2011). Det som faller utenom eller mellom kategoriene skaper uro, det kompliserer og er derfor farlig.

Ungdom trenger våkne voksne som tåler litt uro og som er modige nok til å anerkjenne de unges seksuelle utprøving med åpenhet, god seksuell veiledning og bistå de på best mulig måte. Og samtidig forholde oss til det som en del av den moderne oppvekst sine mange utfordringer.

10. Avslutning

Jeg har gjennom oppgaven vist hvordan fem jenter har fortalt sin livshistorie om hvordan de har opplevd og forstått sin oppvekst, sin seksuelle utprøving og om hvordan de har opplevd ansvarlige voksne bidrag.

Jeg har i oppgaven vist til hovedfunn i materialet. Gjennom de retrospektive intervju har informantene tydeliggjort ulike risikofaktorer, men også vist hvor viktig seksuell kunnskap, spenning og erfaring er for unge jenter.

Ungdom ser ulikt på ting når de blir eldre og de er i stand til å ta et tilbakeblikk på egne erfaringer. De søkte i større grad om hjelp til å hankses med andre problemstillinger enn de var seksuelt utforskende. Undersøkelsen viser er at ungdom mener at voksne skulle fulgt bedre med. De hevder at de i stor grad ønsket å ordne opp selv i tråd med sin kompetanse og nysgjerrighet, men de ser at det på ulike tidspunkt gikk feil.

I stor grad ser det ut som det er ansvarlige voksne som ikke har sett sitt ansvar. Enten i form av å ha tillagt de unge jenter større kompetanse og evne til å ta fornuftige og kloke valg på

egen hånd enn de faktisk kan, eller det er voksne som har utnyttet de unge jentenes sårbarhet og søken etter omsorg og seksuelle erfaringer.

Informantene etterlyser voksnes oppmerksomhet og de mener at voksne i visse tilfeller bør benyttet sin autoritet i større grad. Jentene er i dag opptatt av at de som tenåringer ikke behersket det seksuelle spillet de ble en del av på ulike ofte skjulte arenaer. Det faktum at de i stor grad ble lurt framstilles som vanskelig. Alle historiene beskriver ulike lovbrudd. Jentene har et bedre forhold til egen seksualitet enn kanskje forventet og de er alle i arbeid eller går på skole. De hevder at det å treffe voksne som har trygghet og kompetanse med å snakke om seksualitetens skyggesider har vært til hjelp.

Dere brukte de riktige ordene, det merker ungdom veldig fort... (Mina).

Fenomenologien har vist hvordan informantenes subjektive meningsmønster fungerer og gjennom en hermenautisk analyse har jeg belyst fenomener som er av betydning når ungdom skal utforske sin seksualitet i den moderne tid.

Litteraturliste

Abelsson, Jonna og Hulusjö, Anna(2008): *I sexualitetens gränstrakter- en studie av ungdomar i Göteborg med omnejd som säljer och byter sexuella tjänster*. Göteborgs Stad. Social resursförvaltning.

Amundsen, Marie-Lisbet(2010): Fontene Forskning 01.2010

Angel, B(2010): Barnet som aktør og kunnskapsbærer. Tidsskriftet Norges Barnevern

Arcard, David (2009): Children`s rights: the central tension. Nordic Child Welfare Congress 2009. Bergen 9-11 sept 2009. http://www.barnevernsambandet.no/NBK_2009/presetasjoner/Arcard.pdf

Befring, Edvard. Frønes, Ivar. Sørli, Mari-Ann(red)(2010): *Sårbare unge. Nye perspektiver og tilnærminger*. Gyldendal akademiske.

Bjørndalen,Ulla (2009): *Kjøp og salg av seksuelle tjenester blant unge i Oslo*. Pro Senteret

Brå (2007): *Vuxnas sexuella kontakter med barn via Internett*. Rapport 2007:11. FritzesKluwer-företag.

Bøhle, Solveig(2004): *Å ville døden sterkere enn livet*. Gyldendal Akademi

Christie, Nils(2009): *Små ord for store spørsmål*. Universitetsforlaget

Dahler-Larsen, Peter (2005): *Dokumenter som objektiv social virkelhed*. I: Jaärvinen og Mik-Meyer. Kvalitative metoder i interaksjonistisk perspektiv. Hans Reizels Forlag.

Egelung, Tine (1997): *Beskyttelse af barndommen* Hans Reizels forlag

Engvall, Caroline (2008): *14 år till salu - en sann svensk historia* Kalla Kulør förlag

Ericsson, Kjersti og Guri larsen (1999): *Barnet mellom hjem og skole. De voksnes prosjekt eller handlende subjekt ? I: Jensen , An-Magrit m.fl.Oppvekst i barnets århundre _ historier om tvetydighet.* Oslo. Ad Notam Gyldendal.

Formo, Thomas (2003): *Ambivalens- hemmende eller fremmende i terapi.* Psykologisk fakultet. Universitet i Bergen.

Frønes, Ivar (2007): *Moderne barndom.* Cappelen akademisk forlag.

Gilje, Nils og Grimen , Harald (1993): *Samfunnsvitenskapens forutsetninger.* Universitetsforlaget

Gjærum, Bente, Grøholt, Berit og Hilcen Sommerchild (1999): *Mestring som mulighet i møte med barn, ungdom og foreldre.* Tano Aschehoug

Green, Richard (2011): Artikkel i Morgenbladet 8-14 april 2011.

Grytbakk, Anne og Borgstrand, Jannicke (2004): *Følelser i drift.* BUS -rapport

Suseg, H, Grødem A.K, Valset, K, Mossige, S (2008): *Seksuelle krenkelser via nettet - hvor stort er problemet?* NOVA- Rapport nr 16/08

Haaland, Camilla (2011): *Menn som selger seksuelle tjenester.* Utekontakten i Bergen

Hagen, Roar (2006): *Nyliberalismen og samfunnsvitenskapene.* Universitetsforlaget.

Haavet, I. E (1999): *Da det private ble politisk. Om etablering av norsk familiepolitikk. I: Jensen, An-Magrit m.fl(red) oppvekst i barnets århundre – historier om tvetydighet.* Oslo Ad Notam

Hegna, Kristin og Smette, Ingrid(2005): *Om å holde seg for god – subjektperspektiv på ungdom som bruker seksuelle tjenester som bytemiddel.* Sosiologisk tidsskrift: VOL 13.287-308- Universitetsforlaget

Hegna, Kristin og Willy Pedersen(2002): *Sex for overlevelse eller skyggebilder av kjærlighet?: om ungdom under 18 år som selger seksuelle tjenester*. Oslo NOVA -rapport 5/02

Hennum, Nicole (2002): *Kjærlighetens og autoritetens kulturelle koder- om å være mor og far for norsk ungdom*. Rapport 19/02 NOVA

Holmgren, Anette (2008): *Terapifortellinger. Narrativ terapi i praksis*. Dansk psykologisk forlag

Holter, Harriet og Kalleberg, Ragnvald (1996): *Kvalitative metoder i samfunnsforskningen*. Universitetsforlagets metodebibliotek.

Jensen, An-Magrit (1999): *Fra faderkontroll til moderansvar*. I: Jensen, An-Magrit m.fl(red) oppvekst i barnets århundre – historier om tvetydighet. Oslo Ad Notam

Jessen, Liv (2007): *Det ideelle offer – og andre tekster om prostitusjon* (s.29-50) Koloritt forlag

Jessen, Liv (1998): *Ung prostitusjonsdebut* Prosjenteret

Jonsson, Linda, Warfinge, Christina og Backe, Lena (2009): *Barn och sexuella övergrepp via IT*. Landstinget i Östergötland og BUP - Elefanten.

Knausgård, Karl Ove(2010) *Min Kamp*.

Kompendium: *Vitenskapsteori og vitenskaplig skriving*. NTNU

Kvale, Steinar (1997):*Det kvalitative forskningsintervju*. Ad Notam Gyldendal

Kvam, Marit Hoem (2001): *Seksuelle overgrep mot barn*. Universitetsforlaget

Kvillo, Øyvind (2007): *Utredning av adferdsvansker, omsorgssvikt og mishandling*. Universitetsforlaget

Larsen, Camilla Jordheim og Willy Pedersen (2005): *Bytte, kjærlighet, overgrep. Kjærlighet blant ungdom i randsonen*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. NOVA - rapport 10/05

Leenderts, Torborg. A (1995): *Person og profesjon. Om menneskesyn og livsverdier i offentlig omsorg*. Universitetsforlaget

Malterud, K (2003): *Kvalitative metoder i medisinsk forskning - en innføring*. Universitetsforlaget

Marthinsen, Edgar (2003): *Sosial arbeid og symbolsk kapital i senmoderne barnevern*. Rapport nr.9 Barnevernets utviklingssenters rapportserie. Allforsk.

Mossige, Svein og Stefansen, Kari(2007): *Vold og overgrep mot barn og unge. En selvrapporderingsstudie blant avgangselever i videregående skole*. NOVA –rapport 20/07

Møllhausen, Trine (2009): *Mannlig prostitusjon - en studie av fem menn som har erfaring fra salg av seksuelle tjenester*. Universitetet i Oslo

Norli, Bjørg (2001): *Hjelpeapparatets forhold til kommersiell seksuell utnytting av barn og unge*. Pro Senteret. Oslo kommune

NOVA(2006): *Ungdom som selger eller bytter sex – en faglig veileder til hjelpeapparatet*.

Nyman, Anders (2006): *Abused online*. Bup - Elefanten and the country council of Østergotland

Pedersen ,Willy (2005) : *Nye seksualiteter*. Universitetsforlaget

Solberg, Jorun (1998): *Den åpne kroppen. Om kjønnssymbolikk og moderne kultur*. Pax forlag

Redd Barna (2008): *Nettrelaterte overgrep og rettspraksis - overgrep som følge av kontakt etablering på internett*. Rapport 2008

Redd Barna (2010): Spør meg da vel! En veileder for avdekking av seksuelle overgrep mot ungdom.

Repstad, Pål (1998- 2000) *Mellom nærhet og distanse*. Universitetsforlagets metodebibliotek

Rubington, Weinberg (2003): *The studie of social problems*. Oxford university press.

Constructionism: Victimizatirn and the victim industri (s 304-317)

Cukture and the case of child sexual abuse (s 317-338)

Ryen, Anne (2002): *Det kvalitative intervju*. Fagbokforlaget.

Røthing, Åse og Svendsen, Stine Helena Bang (2009): *Seksualitet i skolen. Perspektiver på undervisning*. Cappelen akademiske forlag

Røthing, Åse (2002): "Det samme" er ikke "det samme". Kjønnede tolkninger og etiske utfordringer Tidsskrift for ungdomsforskning 2002.2

Skauge, Berit(2010): *Er det noen som vil høre på meg ?* Masteroppgave. NTNU.

Skårderud, Finn (1998): URO- en reise i det moderne selvet

Skårderud, Finn, Isdahl (red) Per J: *Kroppstanker – Kropp - kjønn – identitet*.

Universitetsforlaget 1998

Slettebø, Tor (2008): *Barn og foreldres medvirkning i barnevernet -samspill og interessekonflikter*.(s 3-15) Norges barnevern nr 4 2008

Smette, Ingrid (2004) *Ansvar i grenseland. 16 åringers forståelse av seksuell utnytting*. Redd Barna og Nova rapport 13/04

Storø, Jan, Bunkholdt, Vigdis, Larsen Erik (2010): *Er institusjon alltid et onde, og familien alltid et gode?* Tidsskriftet Norges barnevern 2010/ NR 3

Søftestad, Siri (2005): *Seksuelle overgrep. Fra privat avmakt til tverretattlig handlekraft.*
Universitetsforlaget

Taylor Max and Quayle Ethel (2003): *Child pornography An internet crime* Rotledge

Tjora, Aksel (2010): *KVALITATIVE FORSKNINGSMETODER i praksis.* Gyldendal akademisk

Trondheim kommune LLH Trøndelag (2010): *Undervisning om seksualitet. Undervisningsopplegg for lærere og helsepersonell i grunnskole og videregående skole*

Tronvoll, Inger Marie (2006): *Barn av sosialt arbeids brukere - synlige eller usynlige.*
BARN nr. 2. Abstrakt forlag.

Ungdomsstyrelsen (2009): *SE MIG. Unga om sex och internett.* Fritzes ett Wolters Kluwer - företag

Utdanningsdirektoratet (2009): *Undervisning om seksualitet. Et ressurshefte for lærere i grunnskolen.*

Werner, Ann (2009): *Smittsamt. En kulturstudie av musikkbruk bland tonårsjenter.* Serie Akademi

Widerberg, Karin(1995): *Kunnskapens kjønn. Minner, refleksjoner og teori.* Pax forlag

Wyller, Trygve (1999): *Livsgivende og destruktiv askese.* I: Jensen, An-Magrit m.fl (red) oppvekst i barnets århundre – historier om tvetydighet. Oslo Ad Notam

Øfsti, Anne (2008): *Om å ta den romantiske diskursen for gitt* Fokus på familien.
Universitetsforlaget

Øia, Tormod (1999): *Foreldre og barn mellom tradisjonalt og modernitet.* I: Jensen, An-Magrit m.fl (red) oppvekst i barnets århundre – historier om tvetydighet. Oslo Ad Notam

Aadland, Einar (1998): *"Og eg ser på deg...."* vitenskapsteori og metode i helse og sosialfag
Tano Aschehoug

Rapporter og offentlige lover

Arbeidsgrupperapport(2007): *Forebygging av internettrelaterte overgrep mot barn*. Barne-og familiedepartementet

Barnekonvensjonen(1989). *FNs konvensjon om barns rettigheter: Vedtatt i FNs generalforsamling 20 november 1989.*

Barne og familiedepartementet (2005): *Strategi mot seksuelle og fysiske overgrep mot barn(2005-2009)*

Barne,- likestillings og inkluderingsdepartementet(2010): *Det magiske øyeblikk. Hvordan komme i kontakt med ungdom som sliter*. Veileder

Barnevernloven(1996). Lov av 17 juli 1992 om barneverntjenester

NOU 2009: 8. Barnvernet i Norge. *Kvalifisering til arbeid i barnvernet gjennom praksisnær og forskningsbasert utdanning*. Utredning fra ekspertutvalg oppnevnt av Barne og likestillingsdepartementet 14.april 2008

Sosial og helsedirektoratet og Barne -og familiedepartementet(2003): *Seksuelle overgrep. En veileder for hjelpeapparatet*.

Trondheim kommune (2005): *Ungdomsundersøkelsen i Trondheim 2005*.

Trondheim kommune (2009): *Ungdomsundersøkelsen i Trondheim 2009*.

Nettsteder og aviser

<http://www.sexogsamfunn.no/sex/forventninger/Første-gang/>

www.norforsale.no

<http://www.sfi.dk/Default.aspx?ID=7605> (08.02.11)

<http://www.sfi.dk>

www.selvskading.info/

<http://www.klikk.no/helse/dinkropp/samliv/article565821.ece?=&print>

Gemini. 2003 <http://www.ntnu.no/gemini/2003-04/22-25.htm>

Aftenposten (2010) Pubertets blues. Fiona Neill. The economist-Intelligent life.

www.moreintelligentlife.com

Morgenbladet(2011): 8-14 april. Intervju med Richard Green

Sætre og Dolmen (2011): M.Douglas. Intervju med Riber Mohn. Morgenbladet 6-13 mai



Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Geir Hyrve
Avdeling for helse- og sosialfag
Høgskolen i Sør-Trøndelag
Ranheimsveien 10
7004 TRONDHEIM

Vår dato: 03.06.2010

Vår ref: 24168 / 2 / LT

Deres dato:

Deres ref:

TILRÅDING AV BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 06.04.2010. All nødvendig informasjon om prosjektet forelå i sin helhet 02.06.2010. Meldingen gjelder prosjektet:

24168	<i>Ungdom og seksuell utprøving- spenningsøkning og sjølskading</i>
Behandlingsansvarlig	NTNU, ved institusjonens øverste leder
Daglig ansvarlig	Geir Hyrve
Student	Anne Grytbakk

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, vedlagte prosjektvurdering - kommentarer samt personopplysningsloven/-helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/prosjektoversikt.jsp>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 01.03.2011, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen


Bjørn Henrichsen


Lis Tenold

Kontaktperson: Lis Tenold tlf: 55 58 33 77

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Anne Grytbakk, Øvre Møllenberg gt. 78 A, 7043 TRONDHEIM

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no

TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no

TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uit.no



Prosjektvurdering - Kommentar

24168

Utvalget omfatter ca. 10 ungdommer som har benyttet seg av tiltaket UngPro. Førstegangskontakten går gjennom UngPro. Personvernombudet legger til grunn at taushetsplikten ikke er til hinder for førstegangskontakt.

Det gis skriftlig informasjon og innhentes skriftlig samtykke. Personvernombudet finner skrevet mottatt 02.06.2010 tilfredsstillende. For ungdom under 18 år samtykker også foresatte til deltakelse.

Opplysningene samles inn gjennom personlig intervju. Det benyttes lydbånd. Personvernombudet finner at det samles inn og registreres sensitive personopplysninger om helseforhold og seksuelle forhold, jf. personopplysningsloven § 2 nr. 8 bokstav c og d.

Prosjektleder har ikke lagt ved endelig kopi av intervjuguide (evt. temaguide) og personvernombudet forutsetter at denne ettersendes før intervjuene tar til.

Innsamlete opplysninger registreres på pc i nettverkssystem tilknyttet Internett tilhørende NTNU.

Innsamlete opplysninger anonymiseres ved prosjektslutt, senest 01.03.2011. Med anonymisering innebærer at navnelister slettes/makuleres, og ev. kategorisere eller slette indirekte personidentifiserbare opplysninger. Lydbånd makuleres.

INTERVJUGUIDE

TEMA: Ungdom og seksuell utprøving - spennet mellom normbrudd, spenningsøking og sjølskading

Problemstilling:

Hvilke erfaringer har du gjort deg rundt tema ungdom og seksuell utprøving ?

Hva opplever du som viktige momenter i forbindelse med din historie?
Hvordan forstår du dine erfaringer nå i dag ?

Begrunnelse for valg av problemstilling:

Mitt siktemål med intervjuundersøkelsen er å finne ut hvordan ungdom framstiller sine historier og hvordan de forstår sine erfaringer. Fokus vil være på deres seksuelle erfaringer.

Hensikten med undersøkelsen er å få kunnskap om ungdoms opplevelse av seksuell utprøving. Jeg ønsker spesielt å ha fokus på de historier som er vanskelige og som kan være i spennet mellom normbrudd, spenningsøken og sjølskading.

Jeg ønsker at denne oppgaven kan bidra til at vi får større forståelse for ungdom og deres ulike seksuelle erfaringer.

Jeg lar problemstillingen være rimelig åpen, slik at undersøkelsen kanskje vil kunne si noe om flere sider av fenomenet og sammenhengene mellom disse. Om mulig vil intervjuene ha et retrospektivt fokus. Erfaringene er høyst forskjellige og noen av informantene er utsatt for forhold som blir berørt av blant annet Straffeloven og/eller Lov om Barneverntjenester. Flere informanter har truffet sine seksuelle kontakter via internett.

Informanter kan plukkes blant alle ungdom som har opplevd vanskelige seksuelle forhold, eller hvor voksne har vært bekymret for deres adferd. Jeg avgrenser det til å være informanter som jeg har hatt kontakt med i mitt arbeid.

Undersøkelsen gjennomføres ved hjelp av kvalitativ metode, i form av intervju.

Innledning: orientering til informanten:

- Jeg er student på mastergradsstudiet i helsevitenskap/sosialt arbeid med fordypning i barnevern

- Jeg har valgt å se på disse tema og vil gjennomføre en intervjuundersøkelse

- Jeg skal intervjuer ca 5-7 personer.

- Jeg har valgt problemstillingen:

Hvilke erfaringer har du gjort deg rundt tema ungdom og seksuell utprøving ?

Hva opplever du som viktige momenter i forbindelse med din historie?

Hvordan forstår du dine erfaringer nå i dag ?

- Intervjuet og resultatet av undersøkelsen vil bli brukt i å skrive en mastergradsoppgave

- Intervjuobjektene, som jeg kaller informanter, er anonyme.
- Jeg har taushetsplikt om det jeg får greie på, men vil presiserer likevel at jeg ikke vil ha navn på involverte eller detaljerte opplysninger om disse eller andre.
- For å være sikker på at jeg rekker å få med meg alt, ber jeg om din tillatelse til å ta intervjuet opp på bånd. Båndet vil bli makulert når jeg har skrevet innholdet ut på papir.

Innledning

Vi har jo møtt hverandre flere ganger tidligere og snakket om dine opplevelser. Nå vil jeg stille deg en god del spørsmål som er knyttet til dine opplevelser om ungdom og seksuell utprøving. Du er plukket ut fordi du har en viktig historie å fortelle.

Bakgrunnen for at jeg gjør det her, er for å samle mer kunnskap om temaet. At ungdom sitt perspektiv synliggjøres er viktig.

Det er slik at mange voksne trenger å vite mer om hvordan ungdom tenker og vurderer når dere har sex som voksne ikke liker eller som voksne tenker på som skadelig og ulovlig. Større innsikt og mer kunnskap om disse tema kan hjelpe fagfolk i møte med ungdom.

Informasjonen vil bli anonymisert og brukt i en masteroppgave om tema, som jeg skal skrive. Min erfaring er at jeg lærer mest om vanskelige og ofte skjulte forhold gjennom å snakke med ungdom som har egne erfaringer. Jeg er veldig glad for at du stiller opp.

1. Introduksjonsspørsmål:

Bakgrunnsopplysninger: Hvem er ungdommen?

Hvorfor kom du hit til OBU(Omsorgsstasjonen for barn og ungdom).

Kan du fortelle litt om deg selv ?

1. Alder
2. Kjønn
3. Etnisitet
4. Familieforhold
5. Alder ved første gangs kontakt
6. Seksuell debutalder
7. Første gang på OBU- husker du hvem som evt sendte deg hit ?

2. Historien. Hvordan er din historie ?

Jeg er opptatt av å finne ut hvorfor din historie er som den er og spesielt i forhold til dine seksuelle erfaringer. Voksne tror de forstår ungdom men jeg tror vi trenger mer kunnskap

Kan du fortelle meg mer om hva som skjedde?

Hvilke forventninger hadde du til kontakten?

Hvordan opplevde du andres forventninger til deg?

Hvilket forhold har du til seksualitet i dag ?

Hvordan var det tidligere ?

Hvilke reaksjoner har du fått fra venner, familie og andre i hjelpeapparatet ?
(Helsesøster, barnevern, politi BUP etc)

Hvordan har du opplevd at andre har reagert på din historie?

Gode seksuelle erfaringer, dårlige seksuelle erfaringer, tabu, ambivalens/utrygge og spennende seksuelle erfaringer eller tanker, internett som seksuell arena

3. Om ungdom og seksualitet

Ungdom som aktør, spenningssøker, normbryter eller sjølskader

Hvordan vurderer/tolker informanten sin historie

Forskning på ungdom viser at ungdom noen ganger forhandler rundt seksuelle forhold. Ungdom vil være med å bestemme selv og de er seksuelt utprøvende. Noen ganger blir ungdom lurt med på ting, andre ganger tvunget til å ha sex eller de har sex mot betaling etc..

Hva tenker du om det ?

Kan du si noe om hvordan det var for deg?

Hvis du skal si noe om hva forholdet var for deg - hvilket ord eller begrep vil du bruke ?
(kjæresteforhold, seksuell utprøving, spenning, normbrudd, for å være tøff, et seksuelt overgrep, voldtekt, nettsex, sjølskading...)

Hva fikk du i forholdet ?

Hva gav du ?

(penger sprit røyk seng,oppmerksomhet,venner?)

Har det synet på noe vis forandret seg?

Fortell mer om det

Skulle noen beskyttet eller stoppet deg? (hvem da i tilfelle)

4. Ungdoms livshistorie

Oppvekst og bakgrunn former oss alle. Hvordan har det vært for deg?

Vi som arbeider med ungdom er opptatt av hvordan barndom og oppvekst former oss. Noen ganger kan det være episoder som påvirker oss ekstra. Jeg ønsker å finne ut mer om hva du tenker om det.

Kan du fortelle meg om din oppvekst?

Familieforhold, nettverk/venner, skole, spesielle opplevelser, kontakt med hjelpeapparatet, oppdragelsen hjemme hos deg, seksualitets "plass" (tabu eller åpenhet), kjærester, helsen din

Har det vært hendelser eller episoder av stor påvirkning som du spesielt vil trekke fram ?
(Seksuelle krenkelser, omsorgsvikt, mobbing, fysisk sykdom, psykisk sykdom...)

Hvorfor mener du det er viktig?

Kjenner du andre som har gjort eller opplevd noe lignende?

Helt til slutt: Er det andre ting du vil si som du mener er viktig ?

Tusen takk for at du har stillt opp.

Til

Foreldre og ungdommer

25.mai 2010

Forespørsel om å delta i intervju i forbindelse med en masteroppgave

Jeg er masterstudent i sosialt arbeid ved NTNU og holder nå på med en avsluttende masteroppgave. Jeg arbeider ved Omsorgsstasjonen for barn og ungdom ved Kirkens bymisjon i Trondheim.

Temaet for masteroppgaven er ungdom og utprøvende seksualitet, og jeg skal undersøke hvilke erfaringer og meninger(holdninger) ungdom har om dette tema. Jeg er interessert i å finne ut hva ungdom som har vært i samtaler hos OBU(Omsorgsstasjonen for barn og ungdom)/UngPro har erfart og hvilke synspunkt de har.

Jeg er interessert i å se på forskjeller og nyanser i ungdoms holdninger rundt seksuell adferd. Jeg ønsker å vite mer om dette for å øke kunnskapen og for å kunne bidra med å utvikle bedre tiltak for ungdom. Studien har arbeidstittel: Ungdom og seksualitet – Spennet mellom normbrudd, spenning og sjølskading.

For å finne ut av dette ønsker jeg å intervju 5-8 personer i alderen 16-22 år.

Spørsmålene vil dreie seg om den kontakten ungdommen har hatt med OBU, om bakgrunn for at de kom hit, deres historie, deres forståelse av egne erfaringer og følelser rundt dette. Jeg ønsker også å undersøke om det er noe med den måten ungdommen har blitt møtt på ved OBU som er nyttig eller om noe har vært vanskelig eller unyttig.

Jeg vil bruke båndopptaker mens vi snakker sammen. Intervjuet vil ta omtrent en time, og vi blir sammen enig om tid og sted.

Det er frivillig å være med og du har muligheten til å trekke deg når som helst underveis, uten å måtte begrunne dette nærmere.

Opplysningen vil bli behandlet konfidensielt, og ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i den ferdig oppgaven. Opplysningene anonymiseres og opptakene slettes når oppgaven er ferdig, innen 1. mars 2011.

Dersom du vil være med på intervjuet er det fint om du skriver under på vedlagte samtykkeerklæring og sender den til meg.

Dersom informanten er under 18 år må foresatte samtykke til at intervjuet gjennomføres. Da må foresatte skrive under på vedlagte samtykkeerklæring.

Hvis det er noe du lurer på kan du/dere ringe meg på 98 22 14 55 eller sende en e-post til anne.grytbakk@skbt.no

Du kan også kontakte min veileder Geir Hyrve ved Høyskolen i Sør-Trøndelag på telefonnummer 97 09 41 41.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskaplig datatjeneste A/S.

Med vennlig hilsen

Anne Grytbakk
Øvre Møllenberg gate 78 a
7043 Trondheim

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt informasjon om studien av "Ungdom og seksualitet" og ønsker å stille til intervju.

Signatur.....telefon.....

Samtykkeerklæring:

Jeg/vi har mottatt informasjon om studien av "Ungdom og seksualitet" og ønsker at mitt barn som er under 18 år kan stille til intervju.

Signatur.....telefon.....